
3 1761 07456391 7

VELUT
ARBOR
ÆVO

VERZAMELDE
TOONEELSPELEN
EN
OPSTELLEN·OVER·TOONEEL

DOOR

HERM. HEIJERMANS Jr.

EERSTE DEEL.

I. UITKOMST — II. VREEMDE JACHT.

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY — 1909.

VERZAMELDE TOONEELSPELEN.

Bundel II van deze Serie zal bevatten:

„HET ZEVENDE GEBOD” (1899), vijfde druk.

„GHETTO” (1898), vijfde, geheel herziene druk.

Bundel III:

„OP HOOP VAN ZEGEN” (1900), vijfde druk.

„DE MEID” (1905), eerste druk.

Bundel IV:

„DE OPGAANDE ZON” (1908), eerste druk enz.

VERZAMELDE
TOONEELSPELEN

EN

OPSTELLEN-OVER-TOONEEL

DOOR

HERM. HEIJERMANS Jr.

EERSTE DEEL.

I. UITKOMST (1907). — II. VREEMDE JACHT (1907).

AMSTERDAM — S. L. VAN LOOY — 1909.

1987

VOORWOORD.

De noodig geworden herdrukken van verschillende Spelen, en de »voorraad« nieuwe, deed tot de uitgave in dezen vorm besluiten.

Achtereenvolgens, niet in chronologische orde, zullen in deze Bundels tooneelstukken en vroeger gepubliceerde opstellen-over-tooneel verschijnen, de laatste voornamelijk om tegenover uitnemend-malle tijdsverschijnselen de meening van iemand te stellen, die er van af zijne eerste kleine daad voor het Hollandsch tooneel op wees, dat het gekakel der velerlei stuurlieden-aan-den-wal, die dagelijks, wekelijks, maandelijks, met gezwollen strotjes en zelfgenoegzame gebaren, de wegen beduiden, die tot »verheffing van het tooneel« moeten voeren — dat het gezwam dezer wijzen over »technische« tooneel-inrichting, over de noodzakelijkheid van een »intiem tooneel«, over een »keurtroep«, over stuitende »tendenz«, over........ »nieuwe idealen« — en wat voorts het allegaartje van breede bepeinzing, mode en snobisme pleegt te baren — dat het waanwijs en potsierlijk betoog dezer scribenten, die in den grond op arbeid van anderen parasiteeren, in diepste mate belachelijk is.

Of men zich in het eigen land of daarbuiten bevindt: overal domineert de wet, dat kunst en kunstenaars afhankelijk zijn, dat eene op loondienst gebaseerde Gemeenschap in directe wisselwerking slechts dàt

klasse-vermaak op den duur duldt, hetwelk zich aan haar in levensbeschouwing onderwerpt.

Deze maatschappij met haar verwelkte idealen, haar gemis aan respect voor eigen verleden zelfs, kàn geen ander plankenland hebben dan zij bezit.

Iedere poging, buiten maatschappelijke werking om, moge eenige jaren bijzonderen schijn wekken — zij is voor den ontleder van het verval een relletje.

De waarachtige hervorming van het tooneel, waarlijk bijzaak naast zooveel gewichtiger aangelegenheden, heeft eene gezonde gelukkige, sterke Gemeenschap noodig.

»Zullen?«, vroeg 'k in 1899 (»Tooneel en Maatschappij«): »zullen dan al de gewichtigen, pedantjes en half-wetenden, die met kunst en nog eens met kunst sollen, nooit snappen, dat dezelfde fataliteitswet eene kommerciëele maatschappij en haar verschijnselen beheerscht?... Het verval van het tooneel is een camera-obscura-beeld van het verval der maatschappij...«

Het verval in Holland — het zij, bij het in gang zetten dezer Serie en tot besluit van een Voorwoord, dat in na te komen Opstellen behoorlijk gedocumenteerden weerklank vindt, opgemerkt — is niet zoo deerlijk als het verval in het buitenland.

Gewend als wij tam-nuchtere, betweterige Hollanders zijn, om alles wat we in de meerendeels duffe geledingen van ons openbaar leven opletten, met breeder geteem dan voor de beteekenis der zaak passend is, aan de voornaam-geestelijke spelingen onzer ik-jes te toetsen, willen we het dikwerf doen voorkomen, of wij in het zog van imponeerende buitenlandsche zeekasteelen loeven.

Dit is lak.

We behoeven ons zelven niet ontuchtiger voor te stellen, dan de grove ontucht der omstandigheden het bepaalt.

In alle landen der nog tierig-ongecultiveerde wereld, zwiept de maatschappelijke verwording tot bruuter, afstootender schouwburg-industrie, dan bij ons mógelijk is.

Wie ruimer ziet en zijne heroische theater-inzichten, niet tot de paar goedige Hollandsche tooneelgezelschapjes besnoeit, weet dat nergens het gekristalliseerd klassevermaak zoo schel bovendrijft als in de groote kunst-centra van Europa.

De heerschende klasse héérscht daar vet-lippig en met een gefatigeerden lach.

De theaterkas-bijdragen van het »schellinkje« kunnen er gemist worden.

De heele bouw van den schouwburg is eene verteedering tegenover duur-betalenden — 'n lompe minachting tegenover het plebs, dat daar-boven nauwelijks zien kan en de kwalijke lucht van benee gul-weg geschonken krijgt.

In klein-burgerlijk Holland kan de theater-ondernemer den engelenbak finantieel niet uitschakelen. Bij de lauwe schouwburg-recettes heeft 't schellinkje een zwakke stem in het kapittel.

Dat is een voorrecht.

Tot de ziekelijke decadentie van theater-luxe-doosjes (spot en hoon van alle gemeenschapskunst) zullen wij nimmer geraken.

Het intelligent, óók betalend schellinkje is in Hollandsche schouwburgen een »ballast«, dien het buitenland met zijn volslagen met-handen-en-voeten-overgeleverd zijn aan duurdere plaatsen niet kent.

Mij dunkt dat de herwonnen voeling met een deel van het publiek, tegen gindsche techniek en gindsche monteering ruimschoots opweegt.

De toekomst met haar onafwendbare gebeurtenissen is aan de proletarische levensbeschouwing - aan het proletariaat.

De eerste kunst-stappen dier toekomst lijken voor de kleine, afgezonderde, niet door de groot-industrie ook op dàt gebied dood-gemoorde landen weggelegd.

Men kan zich in de onderstelling vergissen: het gezond verstand en de feiten stutten het vermoeden naar alle zijden.

Noch in Denemarken, noch in Zweden, noch in Holland (om drie voorbeelden van politiek en economisch zwakke volkeren te geven) zal het vermaak zóó industrieel kunnen ontaarden als in steden met wereldrumoer.

Daarenboven hebben wij eene literatuur, rijper, rijker van basis dan menig ander land, eene literatuur die — op mannen met gemeenschapsbegrip wacht.

Een volk naar zijn geestelijke zoekers schattend en niet naar zijn rampzalig geprots met oorlogsmateriaal en weelde, hebben wij in het begin dezer eeuw het verlof te glimlachen.

En het geblaas over het verval der kunsten ten onzent, het gekef der velen die van geen oorzaak en verband weten en hoera kermen bij het gedobber van een giorno-lampje in een donkeren stormnacht, mogen we als ondoordacht gedoe, gelijk iedere periode in onverschillig welken tijd, 't te slikken kreeg, aanvaarden.

De kunstzinnige hervorming van het tooneel kan eerst na

het herstel eener waarlijke maatschappelijke orde — door samenwerking der zusterkunsten, geschieden.

Van de spelers is thans niet meer te eischen dan de dictator Theaterkas[1]) veroorlooft.

Deze hard-werkende lieden over het inzakken van hun vak te beschimpen, hen met hautaine woorden (op puur vermoeden van hoe u 't achter uw inktpot zou willen hebben — u, hum!) de les te lezen, is ook daarom in verhouding tot het wurmend gerepeteer, het reizen, trekken en spelen dier menschen. zoo dom, laf en tergend-quasi, omdat er slechts een paar in Holland zijn. in staat een vakkundigen raad te geven.

En die paar zwijgen.

In tijden van infectie pijnigt en geeselt men liever geen geïnfecteerden — men tracht de infectie te verwijderen, infectie die op tooneelgebied in bijkomende mate in de schouwburgen zelf woekert.

En de tooneelstukken?

Wel, vrienden — we weten hoe laat het is....

Hoe sterk het verval zich ook hierin openbaart: het geblinddoekt ideaal, het ideaaltje dat in het verleden blijft scharrelen en het Komende niet zien wil — het ideaal dat met lodderende oogjens 'n fopspeen belurkt en zich als nieuw-verniste pagode bij het ongevaarlijk klasse-vermaak voegt — dat ideaal met 'n horrelvoet en 'n waterhoofd, vooral bang en pretentieus tegenover het eenig Ideaal-van-klassieke-vormen dat «in 't Oosten daagt» — dat ideaal kan bezwaarlijk thàns nog in de tent der getuigenis worden toegelaten.

1) „Wie er, zooals gebruikelijk is, 'n directeur op nawijst, dat hij op „recettes tukt en „de belangen der kunst verwaarloost", maakt den voozen „indruk een verfijnd kunstkenner te zijn, terwijl-ie in waarheid den kiezen-„trekkenden charlatan de concurrentie aandoet, die op 'n boerenkermis, bij 't „gebulk van lachende kinkels en tierende meiden, de breedbekkige verzeke-„ring schort, dat de in haar wortels geknapte, door bloed-gulp bestoven tand, „'r pijnloos uitscheurde. Het wreed, door niets gemotiveerd geraas, dat den „hollandschen theaterkoopman van verschillende kunst-dandy's — wier visie „van kunst en maatschappij den Droomleven-zelfkant verschalkt — bespringt, „is volkomen ongeoorloofd. De Theaterkas is dictator. Alleen zij. Er is bijna „geen andere tak van kunst aan te wijzen, waar het dàdelijk-nijpend verband „tot de bestaansvoorwaarden zich zóózeer openbaart, als bij 't dobberend „geworstel van een theater-ondernemer, die aan de eene zij slaaf is van den „betalenden publieken smaak, aan de andere door ieder onwijs kunst-poten-„taatje geringeloord en à contant benadeeld wordt. De gezondste les voor „de meeste dier heeren, die te over meestal vader van het een of ander „dramatisch product zijn, dat geen plankenland kan beademen, ware 'n maand „administratieve bezigheid in 'n theaterbureau". . . .

„Aanteekeningen over Tooneel", *XXste Eeuw, Januari 1906.*

Voor ons, socialisten en »materialisten«, zij het een genot in een worstelenden overgangstijd tot ontwaking van derden bij te dragen.

Voor ons is deze periode van frissche ontroeringen — heeft éénige generatie zooveel meegemaakt? — eene in schoonheid groeiende werkelijkheid, waarvan elk nieuw gerucht de wilskracht versterkt.

Heeft de geestelijke arbeider meerder fossiel recht te «blijven leven» dan ontelbare andere arbeiders, die zich over de heele wereld voor nobele gemeenschapsbelangen offeren?

Is het al niet eene vreugde een klein dienaar der samenleving te zijn — reiken we mekaar niet van geslacht op geslacht de hand?

Is het geloof in de toekomst, waartoe men meê heeft getracht, niet overvoldoende om blijmoedig voort te gaan?

Al zou al je geschrevene tot verdorrend loof behooren — haha, wat deert het! Je hebt je tijd zoo kostelijk, zoo heerlijk-willend meegeleefd, zoo diep-hartstochtelijk, zoo met gebalde vuisten, zoo begaan, zoo in-afwachting, zoo met den teederen lach van genegenheid, dat je menschelijk-tevreden kan zijn....

Berlijn, Augustus 1909. HEIJERMANS.

UITKOMST.

UITKOMST.

SPEL-VAN-DROOM-EN-LEVEN

IN TWEE AFDEELINGEN

DOOR

HERM. HEIJERMANS JR.

Voor de eerste maal opgevoerd en uitgefloten te Amsterdam, op 2 November 1907.

DRAMATIS PERSONAE.

THIJS BANES, een kruier.
BET, zijn vrouw.
JACOB, scharenslijper,
SIEN, fabrieksmeid, } zijn kinderen.
JAN,
DE DOKTER.
DE KAPELAAN.
RIJKSVELDWACHTER.
LAMMERSEN, waschbaas.
AALTJE, zijn vrouw.
DE BAKKER.
DE SCHOENLAPPER.
BONNET, bovenbuurman.
RIESJE, zijn dochtertje.
DE ZWAAN.
DE MENEER-VAN-DE-BANK.
DE SCHELE.
EEN MENIGTE. (1ste, 2de, 3de, 4de, 5de stem).

Het Spel geschiedt te Amsterdam.

EERSTE AFDEELING.

(Het tooneel ver-beeldt het pothuis van een kruier, laag van verdieping, met een vervelooze binten-laag. In den haveloozen, gecementeerden achtermuur bevindt zich een langwerpig tuimelraam met vale gordijnen. In den hoek' rechts van achterwand en zijwand, een ombuigende trap met onderdeurtje, tot de straat toegang gevend. Tegen die trap aan, langs de rechterzijwand, twee bedsteden. Onder het tuimelraam een ijzeren ledikant. In den linker-hoek van achterwand en zijwand lijnen waaraan de wasch te drogen hangt: heel voor een slap gespannen beddelaken. De linkerwand, met een verschoten behang, toont naden van gespleten planken. In het derde plan van die wand de afvoer voor de gebarsten potkachel. Daarnaast, tweede plan, een ladenkastje met heiligebeeldjes. Tegen het beschot, éérste plan, een lompe tafel, waarboven een flauwbrandende petroleumlamp. Meer naar de zijde der bedsteden een kleinere withouten tafel, die voor werkbank dienst doet en door een eind kaars in een flesch belicht wordt. Aan de bovenbinten hangen eenige kleinere takels. Late Februari-middag. Zwakke schemer door de gordijnen van het tuimelraam).

Eerste Tooneel.

THIJS, JACOB, SIEN.

THIJS *(door het tuimelraam een hijschtouw vierend, dat Jacob langzaam bost)*. Meer van 't bed van de jongen afhoue — al de smurrie valt op de deken...

JACOB (*norsch*). Droog zand. Vooruit maar! *(bost een poos voort).* Verroest, komt 'r geen end an?

THIJS *(wiens voeten en broekspijpen alleen zichtbaar zijn).* Zee je wat?

JACOB. Of d'r gedorie geen end an komt?

THIJS. 'k Zal maar ja zegge — anders krijg je 't wéer op je heupe — 'k versta geen woord...

SIEN *(bij de tafel 'n kous stoppend, schel:)* Of 'r geen end an komt, vader, vraagt-ie!...

JACOB. Of-ie 't zoo niet gehoord het!...

THIJS *(op de knieën, het hoofd door 't raam stekend).* Wat smoes jij toch? Denk je da'k luistere ken met die herrie op straat?... *(tot Sien verwonderd).* Jij hier?

SIEN. Nee — 'n ander!

THIJS. Werkt de febriek niet vedaag?

SIEN. De febriek jà — wìj niet, hahaha!

JACOB *(tot Thijs).* Blijf nou niet op de lijn legge, vader!

THIJS *(opstaand, grommend).* 't Is 'n merakel, 'n gedonder van de andere wereld... Daar komt de takel! Pak an....

JACOB. 'k Ken 'r niet bij. Wacht! *(stapt op 't bed).*

THIJS. Mot je met je vuile poote op de deken stappe! Is d'r geen trap?

JACOB. Je geeft 'm ommers hier an — en dan zàl d'r 'n deuk in weze — dan zàl-ie minder glad in z'n nest legge — ik leg wel vier maande voor hem op de grond, goddoome... *(springt van het bed, smijt touw en takel in den hoek bij de trap).*

SIEN. Toe maar! Mot de takel stuk?

THIJS *(op de trap).* En waarom ben jij niet na de febriek?

SIEN. Waarom?... Omdat we...

THIJS *(ongeduldig).* Omdat we!... Omdat we!... Is 't alweer mis?

SIEN. As je 't zoo wéét — wat vraag-ie dan?

THIJS. Ik waarschouw je às d'r wat gebeurd is!

SIEN *(onverschillig).* Hoor! De paar cente die 'k verdien — *(even oplevend)* wié het 'r in de laaste tijd alleen ingebracht? — worde me met 'n snauw afgenome! En as me met z'n alle 'n middag vrij neme om de koningin te zien rijje, krijg je 't op je brood of je van de straat opgeraapt ben! Me zorg, hoor! Tot 't me de keel uithangt...

THIJS. Bè-je met z'n àlle vortgebleve...?

SIEN. Dat zeg 'k toch...

THIJS. Zonder te vrage...?

SIEN. Laat-ie 'r wat tege doen!..

THIJS. 't Is goeie...

SIEN *(opvliegend).* Wat is d'r goeie? Mot ik spelbreker

zijn, as d'r tweehonderd gelijk de koningin wille zien . . . ?

THIJS. 't Is goeie! *(gaat bij Jacob aan 't werktafeltje zitten)* . . . 't Is goeie — maar de weerlicht zal je hale, as d'r mot van komt . . . De koningin zien rijje — de koningin zien rijje — As ze je niet an de dijk zette, houe ze 'n dag loon in! *(wrokkig)* . . . of we daarmee kenne smijte . . .

SIEN. Of ik 't helpe ken, dat niemand anders verdient! Laat me niet alleen sappele! . . .

THIJS. 't Is goeie.

SIEN. Alles vreet 'r van mee . . .

THIJS (*dreigend-van-stem*). Ik zeg dat 't goeie is!

SIEN (*Jacob bedoelend*). Toe hij de kast in most, het-ie niet zooveel motte hoore as ik — om 't minste geringste . . .

THIJS. Is 't gedaan? Toe hij . . .

JACOB. Geef 'r geen asem . . .

SIEN (*de gestopte kous aantrekkend, den voet op den matten stoel*). Nou mot diè 'n duit in 't zakkie doen (*nijdiger*). Geef 'r geen asem . . . Da's ook 't eenige wat 'r te geven valt (*bij den buurman opjoeling van vrouwen-gelach*) . . . Die lache teminste . . . Die hebbe lol in d'r leven . . . Hier knies je je dood . . . Niet één van de meide op de febriek het zoo'n zuur bestaan . . . (*de potkachel porrend*). Ken mijn 't schele! . .

Tweede Tooneel.

DE VORIGEN, LAMMERSEN.

LAMMERSEN *(over de onderdeur)*. Hahaha! Hahaha! 'k Lach me 'n kriek, hahaha! Heb-ie de meide gehoord? Hahaha! *(zich inhoudend)*... Slaapt de jongen?

THIJS. Nee. Nee, kijk maar niet — leit 'r niet in — is met z'n moeder uit.

LAMMERSEN *(de trap afstrompelend)*. Uit?... Uit?... Is-ie zoo'n end op streek?... Verrek die beroerde trap... As 'k me daar niet grijp, leg 'k op me achterwerk, hahaha!... Werachtig de dolle rakker het 'm gesmeerd!... Loopt-ie op krukke?

THIJS. Nee — z'n moeder rijdt 'm in 'n wagen...

LAMMERSEN. Mocht dat voor de meester? *(Thijs knikt)*... Dan haalt-ie 't 'r bovenop, Thijs, dat zeg ik jou.

THIJS *(het hoofd schuddend)*. Voor Jan groeit geen kruid meer — néé... *(er wordt tegen de linkerwand gebonsd)*.

LAMMERSEN *(schaterlachend)*. Hahaha! Hoor je 'r tekeergaan? *(tegen het beschot pratend)* Hou je gemak maar, schele! Nou heb ik de tijd, hahaha!...

SIEN *(lachend)*. Zit 'r een opgesloten?

LAMMERSEN. Ja, hahaha! De schele! In 't kolenhok, hahaha! Alles mot ze me vrouw overklappe, hahaha! — as 'k 'n bak met de meide opzet — *(nieuw gebons)* —

ga maar op de turve zitte, hahaha! — nou heb 'k de sleutel in me zàk, hahaha! — Hoe is-ie?

THIJS. 'k Wou dat je mijn zorg had...

LAMMERSEN. Wat ben jij gul! Schiet 'r niks anders op over?... Vanmorrege hebbe de meide en ik ons 'n dubbele breuk gelache... Me hadde meeningsverschil — me vrouw en ik — over de duvel mag wete wat! — enne toe liep zij as 'n spin zoo nijdig de keuken in... „'k Ga eiere koke, kles maar toe!" zee ze. „Goed", zee ik: „maar kook ze hàrd — dan hebbe me vijf menute rust!"... Hahaha! Hoe was-ie?...

SIEN *(lachend)*. 'k Ken merke da-je vrouw niet thuis is!

LAMMERSEN. An me humeur?

SIEN. Dat de meide zoo tekeergaan...

LAMMERSEN *(terwijl boven 'n winkelschel overgaat)*. De segarewinkel boven het 'n schel om te waarschouwe as 'r onraad is — ik vier, en de schele is vijf, meide, die lache en d'r bek niet kenne houe tòt ze onraad hoore, hahaha! Zóo as 't hiernaast muisstil wordt, weet ik hoe laat 't is! Ja, ja — as een van ons tweeën 'n oog dicht komt te doen — ga ìk met Toos, die de meidemutse opmaakt, trouwe....

SIEN. Dan zou ze je eerst motte — met je....

LAMMERSEN.... Sjeneer je niet... je manke poot, hahaha!... Denk jij da-ze op 't stadhuis geen boterbriefie geve, zoolang je je twee voorvingers nog opsteke ken? Na je voete kijke ze niet, hahaha! — As

je zoo'n buregerucht maakt, schele, zet 'k je op water en brood! — Da's 'n sallemander — d'r eigen moeder zou ze verraje — én d'r eigen jongen — às ze d'r een met geld toe krijge kon!

SIEN. Jonges, jonges — zoo leelijk kè-je niet weze of an elleke vinger tien....

LAMMERSEN. Jij! Ja, jij! Jij an elke vinger 'n devisie!

SIEN. Hoeveel benne dat 'r?

LAMMERSEN. 'n Devisie op oorlogssterkte da's....

Derde Tooneel.

DE VORIGEN, VROUW LAMMERSEN.

VROUW LAM: *(bukkend bij 't tuimelraam).* Is 't je in je kop geslage, om een van de meide in 't kolenhok op te sluite!...

LAMMERSEN. Bliksems, 'k heb de stilte niet gehoord...

VROUW LAM: Toe, de sleutel, halve gare! Of d'r niet genoeg gedagdiefd wordt!

LAMMERSEN *(mikkend).* Daar komt-ie, patroon!

VROUW LAM: Dat mot je nou nog is uithale, halve gare — 'n kind van 'n jaar doet wijzer! As je maar vortmaakt, verstaan! Je mot na de Prinsengracht! (*af*).

Vierde tooneel.

THIJS, JACOB, SIEN, LAMMERSEN.

LAMMERSEN. Nee — nou is de lust 'r 'n beetje uit, om te zegge hoeveel d'r in 'n devisie op oorlogsterkte gaan, hahaha!

THIJS. An jou ken 'k nóóit merke, of je 'm om heb of niet....

LAMMERSEN. Da's 't voordeelige van 'n manke poot, hahaha! Ik schommel toejoer! Man, as je wist hoe goed láche is, da-je 'r de trane van in je ooge krijgt! Ik heb meer gehuild as juillie bij mekaar — van de bakke die 'k uitgehaald heb en van de beste moppe die ze me vertelde...

THIJS. De een dit, de ander dat — ik ben vedaag in 'n bui om me eeuwig te ergere....

LAMMERSEN. Om je eeuwig te ergere? As je niet getrouwd was — met 'n best wijf, da's verdomd waar! — zou 'k zegge: haal je wat an!

THIJS. Nou! Nou! Je vrouw is in de grond 'n redelijk mensch....

LAMMERSEN. Ja, *in* de grond, hahaha!

THIJS. Dat lacht — dat het schik in z'n leven — bij God as 'k 'r dát van snap.... Ik heb me in geen jare en jare zoo oud gevoeld as de laaste twee maande. Alles ineens bij mekaar — (*op Jacob wijzend*) — dat met hém — schei d'r nou uit,

jongen: je bederft je ooge bij die kaars! — dat met de wilde duvel van 'n Jan, die nooit meer 'n poot zal kenne verzette as-ie 't ophaalt — dat met haar....

SIEN (*vinnig*). Wat met mijn! Wat nou met mijn!

THIJS (*grommend*). Niks met jou dan — niks — niks met de dienst op de Gracht die je uit most....

SIEN. 'n Dienst, 'n dienst — niet te vrete....

THIJS. Dan toch meer as hier....

SIEN. Niet te vrete — en 'n loon, 'n loon — dankie hoor!...

THIJS. Met weinig mot je overal beginne — as je geen begin maakt....

SIEN... Nou zou ik...

THIJS. 't Is goeie — hou je mond! Ik ben bezig... Vecht 'r tegen — nou is ze op de febriek — en as 'r moeder 'r niet af en toe lam slaat....

SIEN. Jewel! Jewel... To-'k 't verdij...

THIJS.... Zou ze de jonges de woning in slépe...

SIEN.... Dat lieg-ie!

JACOB (*dreigend*). Is 't gedaan?

SIEN. Laat 'm dan niet liege....

JACOB. Is 't gedaan?...

THIJS. Lach jij daarbij!... Ik heb me vreugde opgekend. Bij de bakker, ho-maar. Bij de groenteman voor aarpels ho-maar. Me gróóte takels staan in de lommerd — as 't met Mei in de verhuizinge loopt zit 'k 'r zonder. Sture ze je zoo'n baldadig kind met 'n kapotte ruggestreng thuis, dan sloof je je de eerste weke uit, om 'm op te kikkere, om 'm wat mee te brenge — maar na vier, vijf maande ellende, zonder 'n karwei van belang, zonder haast 'n brief of 'n boodschap — wordt 't 'n kruis — begin je te verlange....

LAMMERSEN. Ho! Ho! Nièt uitspreke — daar zou je later spijt van hebbe... In 't Gasthuis ha-je toch vrije behandeling...

THIJS. Daar wou z'n moeder niet an — die wou 'm in d'r éige arme late sterve — toe we dachte dat 't ièder oogeblik gebeure kon... Vijf maande — vijf — de tweede October stong de brankaar voor de deur — vedaag houe we an de zevetiende Febrewari — vijf maande krom legge van zorg — stukkies vleesch en eiere voor versterking — en *(Jacob bedoelend)* hij op de grond om in de bedstee ruimte te make — en schuld, schuld overal... En dat om 'n onnoozele vlieger van twee cente, die zoo'n wilde rakker uit 'n boom wil hale. Denk 'r is na — om 'n vlieger van twee cente — en nog niet eens van z'n eigen...

LAMMERSEN. Ja, 'n ongeluk leit in 'n klein hoekie — en nou geloofde wij nog da-je de laatste dage 'n bonk duite met je brug na 't ijs verdiend had.

THIJS. 'n Bonk!... Negen en tachentig kopere cente in twee dage... Gister 'n plasregen — straks is d'r 'n schuit doorgetrokke... 'k Ben me heele leven met alles te laat geweest...

LAMMERSEN. Net as ik — de eenige keer da'k te vróég was — was voor 't stadhuis, hahaha! Kerel laat je kop niet hange!

THIJS. Jij het makkelijk klesse — jij laat je vrouw en de meide 't werk doen...

LAMMERSEN... Ik trek de rente van me poot, hahaha! Reken is an wat 'n boffer: as me poot niet tusschen de mechien bekneld was geraakt en de krant me geen vijfhonderd guldes uit had gekeerd, zou 'k me patroon niet in d'r wasch- en strijkinrichting hebbe kenne koope... Voor twéé voete ha-'k duizend guldes gekrege — duizend, hahaha! — ha-'k nòg 'n zaak kenne overneme — 'n bankierszaak, as an de overzij, hahaha! — kamerde 'k 'n juffrouw as de notaris-van-de-hoek; hahaha... Toe-'k uit 't Gasthuis kwam, ha-'k de keus tusschen 'n wasch-inrichting — ansjeen mesjon weduwe Knolleboer — en 'n vlooie-theater — maar dáar most 'k niks van hebbe — want zóo as me d'r binne kwamme sprong de eerste artist op me over, hahaha!

SIEN *(schaterend)*. Jessis, waar haalt-ie 't vedaan!

LAMMERSEN. Verdomd — met zoo'n saltemurtale!

THIJS. Hahaha, gekke vent!...

JACOB. Hahaha... Die ha-je onder 'n stolpie motte beware...

LAMMERSEN. Zoo mag 'k juillie zien, hahaha! Da's al-z'n-leven de eerste maal dat hij lacht na z'n luchtkuur in de nor...

JACOB. Daar hap je nog al lucht...

LAMMERSEN. Toe Aal 't zoo op d'r longe te pakke had, dat ze d'r verstand haast uithoestte, zee de dokter: as d'r niet gauw warmte komt, mot ze àndere lucht hebbe. Goed, dokter, zee ik: as de lucht van zeep en loog niet voor d'r deugt, zalle me 'n káásnerinkie beginne — je had z'n gezicht motte zien, hahaha!

SIEN. Hahaha! Schei uit! 'k Krijg d'r pijn van in me zij...

JACOB. Wat 'n malle duvel... Hahaha!

Vijfde Tooneel.

DE VORIGEN, BET EN JAN.

BET (*boven aan de trap*). Help-ie effe, Jacob?

LAMMERSEN. Wil ìk 'n handje?...

BET. Jij? Nee, hoor — daar komme ongelukke van op de trap (*tot Jacob, die de onderdeur openstoot*). Zal je zachies, jongen? Nee, niet zoo wild! Anders doe je 'm zeer. Laat ik je nou...

JACOB. Doe jij 't of doe ik 't?

BET. Leg je arme om z'n hals, Jan — zoetjes an — pas op de leuning...

vier en de andere voor vijf en voor zes en voor zeven — ze merreke d'r toch geen mieter van!

JACOB. 'k Zou bij jóú motte weze....

JAN. Pieng. Pieng. Geholpe is-die. Gistere is-ie drie en veertig maal overgegaan — eergistere zes en zeventig keere....

BET. Hoe zoo'n kind 't onthoudt....

JAN. 'k Heb toch niks anders te doen....

BET. En de prenteboeke die Riessie je te leen het gegeve?

JAN. Ken 'k droome! Wil je d'r is hoore?

BET. Nee — je maakt je te moe op de nacht....

JAN *(terwijl Bet en Sien kousen stoppen en Jacob 'n beitel aanzet)*. Lang, zeer lang geleje woonde d'r in 'n ver, vreemd land 'n machtige koning. En die ze peleis blonk van 't goud. As 't feest was droeg-ie 'n jas van purper met allemaal diamante. En z'n troon was van diamante en z'n kroon was van jeweele... Benne die duur, moeder?

BET *(moeilijk door 'r tranen sprekend)*. Wàt, kind?

JAN. Of diamante duur benne?

BET. Ja, jongen.

JAN. Huil je, moeder? Werom huil je?

BET *(zich inhoudend)*. Ik huil niet, gekke jongen....

JAN. Wat snuit je dan je neus?

BET. Mag dat niet?

JAN. Hoe duur benne diamante?

BET. Dat ken 'k je niet voorrekene — van duizend en van tienduizend....

JAN. An me kouwe zool!... Zoo'n vuile steen-met-lichies tienduizend gulde? Wat hè-je d'r an? Zou jij d'r een motte, Jacob?... Voor an je vinger?

JACOB. Je ken d'r mijn tien thuìs brenge....

JAN. Hù!... Hù!... As je nog ruitemaker was! Om ruite te snije, wat moeder?... Au!...

BET. Wat scheelt 'r an?

JAN. Zoo'n verrekte scheut an me hart....

JACOB. Daar zit ommers je hart niet — je hart zit an je linkerkant....

JAN. Hù!... Zel jij wete! Bij de een zit 't hier — bij de ander daar! Is 't niet, moeder?

BET. Bij de meeste zit 't nèrges — anders zou 't 'n boel beter weze....

JAN. As 'k jou tien van die diamante in 'n pepieretje meebreng, ellek van tienduizend — hij is goed hoor! — hoeveel cente benne dat?...

JACOB. Da's de ton uit de Staatsloterij — ik ben met minder tevreje....

JAN. Wat zou jij d'r mee doen?... Met zoo'n zak vol daalders?

JACOB.... Dan stak 'k me kop onder de pomp, om wakker te worde....

JAN. En dan?

SIEN. Dan kocht-ie zich 'n bed met 'n dozijn dekes, om niet langer op de grond te slape!

JAN. As ik dood ben, het-ie geen bed vannoodig, hé?

BET *(schrikkend).* Allemachtigste God, kind, zeg niet zulleke krankzinnighede!

JAN. De dokter het 't toch zellef....

BET *(driftig).* Hou je mond! Je maakt iemand koud.... *(staat op).* Je ben werachentig niet wijs! *(zoent hem, begint te huilen).*

JAN. Au, moeder! Je drukt zoo op me....

BET. Val dan niet zoo dol uit, kind! *(droogt zich de oogen, gaat naar 'r plaats terug).*

JAN. Nou Jacob! As je je kop onder de pomp het gestoke.... Watte dan?

JACOB. Dan dronk 'k nog drie glaze water — en dan — en dan....

JAN. Hèhèhè! Mot 'k je daarvoor tien diamante van honderdduizend gulde — dat motte wel keie weze, hèhèhè! — meesjouwe, om je te late wassche en drinke....

JACOB.... En dan kochte me 't huis hiernaast an de gracht van de dokter en me ginge rije in 'n bakkie met twéé paarde na 't Kalfie — en....

JAN.... En ik op de bok bij de koessier! Mag 'k moeder?

BET. *(glimlachend)*. Daar prate me nog wel over....

JAN. Zijn dan de cente op?

JACOB. Ken je begrijpe.... Me koope 't huis d'r naast ook....

SIEN. Da 's ommers de pastorie.... De kappelaan zel je zien komme....

JACOB. Dan neme me 't andere om de hoek — is toch te huur....

BET. En je vader z'n takels hale me uit de lommerd, voor ze verstaan....

SIEN. En mijn geef je d'r twee voor me oore....

BET. Die mot zich weer toetakele.... Doe die gemeene kam uit je haar! Hoe kom-ie daar an?

SIEN. Van een van de meide gekrege....

BET. Gekrege.... Gekrege.... Jij krijgt alles....

JAN. Wees nou stil, moeder — *(met aandrang)*. Wees nou stil!... Jacob vertelt toch!... Benne ze op, Jacob?

JACOB. Op? Da's niet op te make! Stel je voor! Me

kenne nog voor 'n nieuwe potkachel zorrege — die daar rookt je blare an je tong — en voor 'n kar met 'n ponnie met koper beslag — en voor 'n stel heele toffels — 'k loop op me tandvleesch en voor 'n...

BET.... Voor 'n hardgebakken pannebrood — ja, ja, knap as me d'r voor morrege een los krijge....

SIEN. En voor 'n kaartje bij Carré — om de olifante te zien....

BET. Olifante.... Olifante.... Wie denkt 'r an olifante....

JAN. Lieg-ie niet? Ken je dat allemaal voor tien van die smerige steene koope?

JACOB. Mot 'k 'r 'n vloek op doen?

JAN. Jessis, Jessis!... Waar vin je die dinge?

JACOB. 'k Wou da-'k 't wist....

JAN. Me kenne toch gaan zoeke?

BET. Nee, je vindt ze niet zoo dichtebij....

JACOB. An de hemel ken je ze plukke — is 't niet moeder? Da's meteen de manier om uit je hél te rake!

BET. Je mot niet van de hel prate, hè-'k je al zoo dikkels verboje! *(zachter tot Jan)* Jan, me lieve jongen, àl de sterre benne diamante — àl de sterre — da's waar!

JAN. Hèhèhè, an me kouwe zool!... Pieng. Pieng. Alweer van de twaalef.... An de hemel.... De sterre?... Diamante?... Wat 'n lak! Mot je eerst 'n ladder hebbe, om d'r bij te kenne!

JACOB. Dach-ie dat 't zoo makkelek gong?

Tiende Tooneel.

DE VORIGEN, BONNET, RIESJE.

BONNET. Komme we niet ongelege?

BET. Nee meneer — ach wat 'n pracht van 'n blomme.... Mag-ie wel goed voor danke, Jan....

RIESJE. En je mot ze in water zette, om ze levend te houe....

JAN. Welbedankt meneer.

BONNET. Ze liet me niet met rust — toen hebbe we een van de bouquette stuk gebroke.... Ruik maar is, jongen....

JAN. Au! Sodeju, d'r zit 'n spijker in....

BONNET *(lachend)*, 'n Spijker! Je zal je an 'n doorn geprikt hebbe....

RIESJE. Uitzuige Jan.... Draag-ie je oranjestrik nòg?

JAN. 'k Hé-d'r gezien — twéémaal.

BONNET. Hij ziet 'r goed uit — beter as de laatste keer.

BET. Met de avond, meneer — en met de koors.

BONNET. Is 't nou na je zin, Ries?... 't Is 'n beste meid — dat mag 'k gerust zegge — d'r gaat geen dag voorbij of ze vraagt hoe 't met 'm gaat. Dat komt 'r van, Jan, as kindere niet na d'r ouwers luistere! Zou je nou nog in 'n boom klimme, om d'r 'n vlieger uit te hale?

JAN. Ja hoor! Die kleine meid van Bierman sting d'r zoo om te blerre. Zet je ze naast me bed neer, moeder?

BET. Daar in de melkkan.

BONNET. Dag Jan — kikker maar gauw op!

RIESJE. Dàààg! *(z'n hand nemend).* Beterschap!

BONNET. Dag juffrouw — dag Sien. *(tot Bet)* Hebbe we met de bruiloft niet te laat spektakel geschopt?

BET. Nee meneer — me hadde plezier in 't zinge!

BONNET *(op de trap).* Thijs ken elk oogenblik terug komme — zoo heel ver heb 'k 'm niet gestuurd. Dag juffrouw.

RIESJE. Dag juffrouw. Dag Sientje. *(bij de trap heel aarzelend)*... Dag Jacob... *(bij de deur)* Dag Jan!

JAN. Dàààg Riessie!... *(een stilte)*... Waarom zee meneer jóú niet goeie-dag?

JACOB. Ja, ja. Omdat-ie me niet gezien het, zou 'k denke....

SIEN. An je!... 't Meissie dorst 't eerst toe hij vort was... Of ze d'r òns ook doorhale!...

JACOB. 'k Zel 'r niet van krepeere....

JAN. Al ha-je tien jaar gezete zee 'k je nog goeiedag... Zet ze dichter bij me bed, moeder!

BET. 'k Ken de tafel toch niet onder de lamp wegtrekke....

JAN. Neem dan 'n stoel.

SIEN. Je most mijn zoo zanike!

BET. 't Is niemedal Jan, me lieve, lieve jongen — zanik jij maar — ik ken d'r tegen.... Wie daar?

Elfde Tooneel.

DE DOKTER, BET, JAN, JACOB, SIEN.

DOKTER *(over de onderdeur)*. Is de kruier thuis?

BET. Nee dokter — 'n boodschap.

DOKTER. Wil je 'm zeggen dat 'k vannacht om vier uur gepord moet worden — vooral niet later — 'k heb 'n verlossing buiten de stad....

BET. Me zalle d'r voor zorge, dokter.

DOKTER. Goeie avond!

BET. Dokter! Zou u d'r gelijk nog niet effen willen inkomme — hij het koors — 'k ben met 'm uitgeweest, om 'n luchie te scheppe en de koningin te zien rijje....

DOKTER. Dan kom 'k liever àls 'k tijd heb in den loop van den avond — de wachtkamer zit vol. Tot zoolang kun je wel geduld hebben, niewaar Jan?

JAN. 't Is niemedal, dokter — enkel wat warrem!

DOKTER. Flink zoo!... Vier uur — niet later — 't rijtuig is om half vijf besteld *(af)*.

Twaalfde Tooneel.

BET, JAN, SIEN, DE KAPELAAN.

BET *(boven aan de trap)*. Of dat nou zoo'n moeite geweest was die paar trejen af te komme! Affijn....

JACOB. Is 't droog buiten? *(luider omdat zij over de onderdeur leunt)*. Hoe doet 't weer, moeder?

BET. 't Vriest, zou 'k meene — de plassies legge droog... Gelijk het-ie: de vlag van boven zit in de takke... Alles vlag wa-je ziet... Goeie-avond, meneer de kappelaan....

KAPELAAN. Navond — hoe is 't met de jongen?

BET. Dat begrijp u wel — niet voor- en niet achteruit... Zeg-ie niks, Jan? Meneer de kappelaan vraagt hoe 't met je is?

JAN. Dankie kappelaan! 'k Hé blomme gekrege, kappelaan... Mot je niet is ruike?...

KAPELAAN. Dank je Jan. Ligt-ie niet op de tocht met die deur open?

BET. Tocht? D'r is geen zuchie te bekenne! En hij leit beschut....

KAPELAAN. Wat zijn de laatste berichten van den dokter? *(Bet legt 'n vinger op 'r mond — hij praat zachter).* Wat zegt de dokter? *(zij fluistert hem iets in 't oor — hij schudt bedenkelijk 't hoofd).* Moed houen — moed houen... Dag Jan!

JAN. Dag kappelaan... *(strekt haastig de vijf vingers langs den neus, trekt in bedwongen gelach de deken over 't hoofd).*

KAPELAAN. Navond! Navond Thijs! *(af).*

Dertiende Tooneel.

THIJS, BET, SIEN, JAN, JACOB.

THIJS. Goeie avond, meneer de kappelaan *(smijt de deur kwaadaardig achter zich dicht).*

BET. Wat hè-jij?

THIJS *(grimmig).* Meer as me lief is! *(heftig tot Sien).* As de jongen d'r niet van ondersteboven raakte, ongeluk, sloeg 'k je ribbekast stuk!...

SIEN *(angstig-driest)* Wat hè-'k nóú weer?... 'k Hè hier geen leve! 'k Spring zoo de gracht in, as 't langer duurt!... Wat doe 'k? Wat doe 'k? 'k Leg je toch geen stroo in de weg...

THIJS. Gedaan gekrege, de duvel!

BET *(verwoed.)* Gedaan? Op de febriek? Wie zeit dat?...

THIJS. 'k Kom nog geen tien telle geleje de baas tege — op weg hier na toe — zij en de andere opstokers (*heftig*). Wat ha-jij op te stoke, ongeluk!... Hoe motte me nou met je an, verdomde meid!...

SIEN *(angstig krijscherig)*. Me hebbe 't toch allemaal, met z'n tweehonderd — met z'n tweehonderd...

BET... Hou je bek met je geschreeuw!...

THIJS (*verwoed de hand opheffend*) 'k Zal 'r...

BET (*tusschen beiden komend*). Maak je hande niet vuil — maak je niet van streek... De ellende — de ellende... Nou, nou, nou *(zit verslagen neer)*. Dat kost je je laaste takels... Nou, nou, nou — *(opstuivend)*... Al mo'k je d'r morrege na toe sleepe... Al mo'k je bij je hare...

THIJS. Hellept wat — ze was al tweemaal beboet — het ze stiekem gehoue...

SIEN. *(drenserig)*. De baas het aldeur de smoor an me gehad... Mot ìk 't weer lijje...

BET. Krijsch da-ze 't hiernaast kenne hoore... God, God — me hart krimpt 'r van... De bakker, die 'k zoo van haar weekgeld cente beloofd heb. Over de vier gulde... over de vier gulde... Nog geen hallef brood wou-die meegeve...

SIEN *(Jan bedoelend)*. Hij mocht 'r toch wèl zien...

BET. Ik zeg niks meer... Mijn mag je morrege dood in me bed vinde... Dat benne me kindere... De een vortgejaagd om de koningin te zien rije... de ander meestake — meestake — en zes maande zitte... Krijg jij nou de schoene van je vader en hem uit de schoenlapper z'n poote — zet jij nou 'n korst brood op tafel..!

JACOB *(z'n pet opnemend)*. 'k Zel zien of 'k van de schare ken beure....

THIJS. Is d'r ommers niemeer...

JACOB. 'k Zel zien. *(af)*.

Veertiende Tooneel.

THIJS, BET, SIEN, JAN.

BET. Ga na boven en vraag van de kissies sigare, die je weg het gebracht...

THIJS. Gaat niet.

BET. En werom gaat dat niet? Je het 't toch fassoenlek verdiend...

THIJS. As ze gewend zijn da'k Zaterdag met 't briefie kom, ken 'k niet zóo om 't loon mane as 'k 'n loop hè gedaan — néé — dan zalle me venavond geen boterham vrete...

BET. Mot dat zieke wurrem met 'n leege maag slape?... Ha-nou niet je boterham met die smerige zwane gedeeld, Jan, me lieve jongen.

JAN. Ik lust geen ete, moeder... As je maar 'n kom water geeft — 'k hè 't benauwd...

SIEN. La mijn bij de bakker probeere.

BET. Jou wordt niks gevraagd.

SIEN. Mijn het-ie nog nooit nee gezeid.

BET. Nee.

SIEN. En as 'k nou...

BET. Nee. Misschien wacht 'r weer een op je...

THIJS. Veruit. 'k Loop met 'r mee.

BET. God-nog-an-toe — mot die takel d'r ook an...

THIJS (*driftig*). 'k Ken 't toch niet van me lijf hakke...

BET. Wacht dan tot Jacob werom is...

THIJS. Die vindt de boel toch geslote... (*de trap op*).

JAN. Je mot de dokter venacht om vier uur komme porre, vader... Ze motte bevalle...

THIJS. Kè-jìj dat niet zegge? Mot 't kind dat...

BET. Ik heb geen harsens meer...

THIJS. Veruit! Jij ken 'm beter drage... *(geeft Sien den takel, die er mee voor gaat, daarna op straat staan blijft).*

Vijftiende Tooneel.

DE VORIGEN, RIJKSVELDWACHTER.

VELDWACHTER. Banes?

THIJS *(op de trap)*. Voor mijn?

VELDWACHTER. Je zoon Jan mot kommende week Dinsdag voorkomme...

THIJS *(het papier inkijkend)*. Nou eerst?... Dacht da-ze 't vergete ware...

VELDWACHTER *(lachend)*. Nee, Banes — me schenke niks... wat in 'n goed vat leit, wat?...

THIJS. De jongen ken ommers geen stap doen, zoo ziek as 'n hond...

VELDWACHTER. Mot jezelf gaan met 'n bewijs van de dokter... En anders bij verstek. Wat het-ie uitgehaald?...

THIJS *(norsch)*. Steen door 'n ruit — hallef jaar geleje, godbeter! *(tot Bet)*. Pak an *(geeft haar de dagvaarding)*. Of niet elleke gezonde jongen 's wild op z'n tijd is. *(pratend op straat met den Rijksveldwachter)*. La-ze mijn maar late bloeie... Die 't breed het, laat 't breed hange *(tot Sien)*. Veruit! Mot 't jongen broeie? *(af)*.

Zestiende Tooneel.

BET, JAN.

BET *(het papier na lezing neersmijtend)*. Welja! Gekkewerk! *(tot Jan die in één angst staart)*. Wat kijk-ie, jongen?... Jan, hoor je niet?

JAN *(doodsangstig)*. Is-ie vort?

BET. Dat merk-ie toch...

JAN *(opgewonden)*. 'k Heb 'm niet voorbij 't raam hoore gaan...

BET. Dan zel-ie de hoek om weze... Ga legge...

JAN. Nee, niet legge... Dat zeg-ie maar!... Dat zeg-ie maar!... Je verstopt me onder de bedstee, moeder... Je zeit da'k vort ben geloope...

BET. *(op den stoel bij z'n bed, met de melkkan met bloemen in de hand)*... Wat scheelt je nou?... D'r wil ommers niemand wat van je...

JAN *(zich met moeite oprichtend en de armen om haar hals slaand)*... Je geeft me niet mee — je geeft me niet mee, moeder — moeder! — as-ie me hale komt — verstop je me, moeder — ik wil hiér dood gaan!

BET *(fel-angstig)*. Dood gaan! Dood gaan! Allemachtigste God, kind hou toch je mond! Je gaat niet dood...

JAN. Ik wil niet in de kast dood gaan...

BET (*wild*). As je dat nog is zeit, laa'k je alleen legge! Ze komme je niet hale. En over 'n maand ben je beter. Al was 't alleen voor mijn, omda'k van jóú zooveel hou. (*heftig*). Wat zoek je nou in Jezis-naam — je maakt me bang, kind!...

JAN. Hij staat 'r nog... Laat 'm dan uitrukke, die lamme smeris!...

BET. D'r staat niemand...

JAN. Daar! Daar!

BET. Da's de kaars van Jacob, domme jongen. (*blaast haar uit*). Gezien?

JAN (*kreunend*). 'k Hé weer zoo'n verroeste pijn — die klabak het me zoo an 't schrikke gemaakt... (*weent langaangehouden klagend*). Ooooooo!...

BET. Zel wel overgaan... Je mot niet zoo kleinzeerig weze. Het Jacob gehuild, toen-ie 'n ijzersplinter in z'n oog had? Nee ommers? (*troostend de bloemen op den stoel zettend*). Daar heb-ie je blomme weer... Wi-je nog is ruike?

JAN. Nee, nee....

BET. En je oranjestrikkie is op 't bed gevalle... Anspelde?...

JAN. Nee, nee....

BET. As je pijn het, mot je an andere dinge denke — dan gaat 't vanzellef voorbij.... Weet je wie die heer met de steek was, die met z'n hand zóo tegen

JAN *(op de trap pratend, druk van genot).* Hè! Die was fijn, hoor, vader! Me hebbe de koningin gezien met viér knolle d'r voor... Au! Au! *(huilerig).* Jij douwt zoo verroest!...

BET *(angstig.)* Kijk uit, Jacob...

JACOB. Hou dan je kop toe tot je in bed leit!

JAN. Nee — niet daalijk in bed...

BET. Nou niet je eigeste zin, Jan — je het leut genoeg gehad, watte? *(tot Jacob).* Nee, effe nog ophoue... 't Kussen leit in de wagen...

SIEN *(toeschietend.)* Blijf maar — daar komt 't!

BET *(moeilijk vangend).* Maak 'r nou geen lolletje van... Kè-je 't niet in me hande geve!... Strijk 'm Jacob. Zoo. Zit je goed? *(z'n wangen streelend).* God-nog-an-toe kind wat benne je koone heet. En mijn hande benne haast klompies ijs van 't douwe... Dag Lammersen. 'k Dacht 't wel buiten toe 'k 't lache hoorde... Laat mijn ook maar is lache (*verbaasd tot Sien*). Ben ik zoo laat of ben jij zoo vroeg? Hoe ken 't da-je al thuis ben?

THIJS. Kolder in de kop om de koningin te zien — al de meide van de febriek vortgebleve...

BET. Vortgebleve... Zonder de dirrekteur te vrage?...

SIEN. Wat zou 't as me 't met z'n alle...

BET. En je dagloon? *(dreigend.)* En je dagloon?... Zou je zoo'n dier niet... Vooruit ga de wagen bij

Nelisse werom brenge, vooruit of... *(heft de hand op).*

SIEN. 'k Ga toch al...

JAN. Moeder — me lintje leit 'r nog in...

BET. Wat voor lintje?

JAN. Me oranjestrikkie...

BET *(aan de trap).* Geef eerst z'n strikkie — lammenadige meid! Vortblijve! *(tot Thijs)* Hei-jij daar niks van gezeid?

THIJS. 'k Ken net zoo goed blaffe — doe 'r wat tegen!

BET. *(het strikje vangend en het Jan op z'n kiel stekend).* Daar — jij je strikkie... As die op de febriek gedaan krijgt — God-nog-an-toe, dan vraag ik jou!...

LAMMERSEN. Wou je 'n meid van achttien in 'n vloek en 'n zucht verstandig hebbe? Laat ze maar eerst trouwe — dan wordt ze vroeg genoeg, vroeg zat, wijs.... En hij ken toch niet al de meide gelijk na huis sture.... Van wie hei-je je strik, Jan?

JAN. Van de sigare-winkel, boven — 'n pakkie van vijftig het-ie 'r voor losgemaakt — en strak krijge me blomme, waar moeder? *(zij knikt).*

THIJS. Wat motte me met blomme?

BET. Over van d'r kopere feest. Hij zou d'r door Riessie late anreike....

JAN. Hei jij de koningin gezien, Jacob?

JACOB *(grommend, weer aan 't werk).* Nee!

LAMMERSEN. Of rooie Jacob de koningin is weze zien, hahaha!

JAN. Wij fijn hé, moeder?... Tweemaal!... Bij 't Museum eens — en bij de Schans nog is, waar moeder?... En 'n bakkies 'r achter, vader — 'n bakkies met zoo dik de epaulette van goud — enne 'n smerisse op hengste — enne slaan as die eene knol dee!... De vlag van de sigare-winkel zit an de takke van de boome vast, vader... As 'k beter wor — bijtijds watte? — ken ik 'm los make, hé?...

THIJS. Om weer na beneje te blikseme, aap — en nog is je rug te breke....

JAN *(luidruchtig).* Hù! Hù!... As d'r geen smeris op me hiele zit, klim ik zoo hoog as de afleijer op de toren *(uit de kom drinkend die Bet 'm voorhoudt).* Da's lekker, hoor! 'k Heb 'n dorst of 'k haringkoppe gevrete heb. Nog 'n scheut, moeder!

BET. Nee. Zoo'n boel is niet goed — kind, wat zweet je of je gehold heb....

JAN. Geef nou nog wat! 't Kost ommers niks!... Een met 'n steek van goud op het me gedag gezeid, vader... Die dee zoo.... En de voorste mensche gonge nog opzij, vader. Ze zeeje allemaal: laat die jonge met z'n lamme beene nou kijke.... As juillie maar geen lamme beene krijgt zee ik — dankie moeder *(drinkt gulzig de tweede kom, die Bet 'm*

voorhoudt, terwijl voortpratend)... Enne 'n kere met zoo'n dikke buik hè-'k telkes an z'n jas getrokke of 'n ander 't dee — 'n nek had-ie as 'n speenvarreke, hèhèhè!...

BET. Nou stop 'k je kussen wat in — en dan wees je niet zoo druk — je leit anders weer de heele nacht wakker...

JAN. En me benne in 't Vondelpark geweest, zeg *(het laatste tot Sien, die weer de trap af komt.)* De zwane hadde zoo'n kleine plas om in te baje — de rest lee nog toe... Met z'n tweëe liepe ze tot an de wagen — enne 'n honger as ze hadde! De korste brood vratte ze zoo uit je poot. Wedde dajij ze niet uit je poot durft late vrete! Heb-ie die hond gezien, moeder, die de mannetjeszwaan in z'n lurve wou neme?... Dan maakt-ie met z'n vlerke zoo'n bereddering da-je je ooge mot dichtknijpe van de wind.... As ik 'n zwaan was, zou 'k die krenge van honde 'n tik voor d'r bek geve da-ze d'r scheel van zagge!... Wat leit 'r 'n zand op me deken. Toe maar....

BET. Gelijk het-ie.... Hoe komt 'r nou zànd?...

THIJS. Me hebbe de lijn van de brug door 't raam gevierd.

BET *(het zand wegslaand)*. Of 't niet langs de trap had gekend! *(grommend)* Werachentig, zóo as 'k van huìs ben....

THIJS *(tot Jacob)*. Wat zee 'k?

JACOB. Dan mot je 't maar erges anders neerzette.... Je ken je níet roere....

BET *(nijdiger)*. Staat 't jóú ín de weg?...

JACOB *(bot)*. 't Staat mijn in de weg — ìk leg as 'n hond....

BET *(met bedoeling)*. Mijn staat zoo'n bóél in de weg — zoo'n bèrg waar 'k me mond over hou.... Je het wel erger gelege — as hiér op de grond....

JACOB *(ingehouden)*. Begint 't gemier weer? — 'k Hèb beroerder gelege — zés maande — smijt 't me voor me voete as je d'r lol in het....

BET *(tot Lammersen)*. Da's nou 'n man van bij de vier en twintig, die 'n ziek schaap nog geen liggíng gunt....

JACOB. Dat doe 'k wel....

BET. Dat doe je níet....

JACOB *(driftiger)*. Dat doe 'k wèl.... Maar as je 'm na 't Gasthuis had late brenge — as de dokter zee — en niet zoo'n kop had getoond van af October, zou alles anders zijn geloope — *(tot Lammersen)* je ken me geloove: 'k heb verdomd remathiek in me poote van 't legge op de grond — 'k ken de messe haast niet tege de slijpsteen houe.... Da's me klacht....

SIEN *(koffie die ze terwijl gezet heeft in de kommen schenkend)*. Kruip dan in de bedstee, neetoor en

jammer zoo niet — mijn me zorreg om op de grond te slape....

THIJS. En mijn ook. Ik heb in geen weke 'n oog toe gedaan. Zoo as 'k leg, mot 'k prakkezeere — nee ik geen koffie — dan zie 'k heelemaal geen kans...

LAMMERSEN *(slurpend)*... Voor wat?

THIJS. As 'k koffie drink ken 'k geen seconde slape...

LAMMERSEN. Hahaha! — Da's bij mijn 't omgekeerde — as ik slaap ken 'k geen koffie drinke, hahaha!

BET *(lachend)*. Daarin ben jij de eenige niet!

LAMMERSEN. Dat zit nog! Aal — merk je hoe stil de muize hiernaast benne nou de poes op de loer leit? — Aal ken van alles as ze slaapt — tege mijn gaat ze hardop tekeer in d'r dróóme, hahaha! — en ik zelf pruim van gewoonte de heele nacht door... Mot je?

THIJS. Nee.

JACOB *(uit de toegestoken doos 'n pruim nemend)*. Dankie *(hamert een nagel in 'n schaar)*.

JAN. Laat-ie ophoue, moeder — 't dreunt zoo door me harsens....

BET. Of-ie niet ken ophoue, Jacob?

JACOB. 'k Ken ze toch niet zoo aflevere! Stop je vingers in je oore, jò — drie tikke en ze benne d'r... Hou is vast, vader.

BET *(Jan de kom aan de lippen zettend)*. Zoo hoor je niks — zuinige slokkies — niet zooveel gelijk....

LAMMERSEN. Da's de pest voor 'm.

BET. Ach kom — enkel de bojem met sachelien — zuig maar op 't brokkie, Jan.

JAN *(naar de zij van het raam roepend)*. Dag mottige!

LAMMERSEN. Tege wie hei-je 't, jò?

JAN. Tege de lantaarn-opsteker... Kijk maar: een, twee, drie, hup — enne 't lichie brandt — Da's zoo'n kreng! As je 'm met 'n urret in z'n nek blaast, laat-ie z'n lantares in de steek om je na te zette... Da-was 'n keet, hoor!

THIJS. Ja — en 'n keet was 't ook — 'k zou d'r maar niet zoo groos op gaan! — da'k je van 't pelisiebero heb motte afhale voor 'n verbaal voor de ingesmete spiegelruit... 't Is zóó'n duvel geweest, Lammersen, dat 'r geen dag zonder de een of andere schooierstreek voorbijging — en as-die 't nou nòg flikke kon, ha-je nog last met 'm....

JAN. Hù! Hù!... Nou doene ze me lekker niks met d'r verbaal... Ze benne 't lang vergete....

THIJS. Jou doene ze niks, nee — mijn dubbel as 't voor 't Gerecht komt — daar snapt-ie nou niks van, zoo'n kind!

JAN. Dan mo-je me maar 'n paar weke late bromme, vader... Wat zè-jij, Jacob?... Ken ik 't hellepe

as-die door 'n ruit keilt! En d'r wàs al 'n barst in....

THIJS. Ja, ja — 't is goeie....

Zesde Tooneel.

DE VORIGEN, RIESJE BONNET.

RIESJE *(over de onderdeur)*. — Vollek!

JAN. Vollek, vader!

THIJS *(bij de trap)*. — Wie daar?

RIESJE. Kompelement van pa of je effen....

BET. Kom d'r in, kind.

RIESJE. Nee, juffrouw — pa wacht 'r op — of je effen twee kissies sigare weg wil brenge met de quitantie d'r bij....

THIJS. 'k Trek me jas an en 'k veschijn!

JAN. En me blomme, Riesie?

BET. Daar mag-ie niet om vràge....

JAN. As ze nou toch beloofd benne!

RIESJE. We vergete 't niet, Jan! Je krijgt 'r 'n heele zooi....

JAN. Help-ie 't dan nog is onthoue?

RIESJE. Beloof 't, hoor! Dààg! *(af met Thijs)*.

Zevende Tooneel.

BET, JACOB, SIEN, JAN, LAMMERSEN.

BET. Wat 'n meid voor amper twaalef!

SIEN. Maar witjes — zulleke binnevetters motte d'r nog gebore worde. Ze leve van wind om te potte! As vader zich nou wèl in 't zweet loopt, ken-ie drie-, viermaal voor z'n kruierscente werom komme....

BET. Motte die ook weer over de hekel? Het-ie niet twee keer 'n flesch wijn gezonde om te versterke?...

SIEN. Die jij en vader uitgedronke hebbe, hahaha! Wij mochte d'r na kijke....

BET. Mocht hij voor de dokter, taddik!

SIEN. Is hìj 'r dan door angesterkt!... Laat-ie liever op tijd betale....

BET. Ver zel je met zoo'n giftige tong komme! Werachentig 't is waar, buurman — me hebbe beste mensche an ze. Toe ze d'r kopere bruiloft vierde — eergistere — het Jan 'n borretje soep gekrege, met vleeschballetjes 'r in — waar Jan?...

JAN. Fijn hoor! 'k Hè-d'r de heele nacht van wakker gelege! 't Vet zwom d'r op!

BET. Enne toe nog is 'n reep taart in de avond — waar, Jan?

JAN (*klukkend van genot*). Met zullekke ende sekade! 'k Wou dat-ze morrege weer twaalef jaar getrouwd ware!

LAMMERSEN. Dan kom ik met me eene poot an de beurt, Jan!

JAN. Dat kè-je an je hart voele! Hù! Jij krijgt 'n pakkie pruimtabak! Voor jou bakke ze geen taartemik! Hèhèhè!

LAMMERSEN. Je ken niet wete, rakker, wat 'r voor mijn in 't vet leit. Afkloppe! Afkloppe! D'r leit wat anders as tulband in 't vet....

Achtste Tooneel.

DE VORIGEN, AALTJE.

AALTJE *(opgewonden de trap af haastend)*. Jewel! Jewel! Docht 'k 't niet! Hé-'k niet gezeid da-je na de Prinsegracht mot! Wij sappele ons dood — en hij: 'n boodschap is 'm nog te veel!

LAMMERSEN. Voor jóú is me niks te veel, patroon! As je van kastanjes geen last van je galsteene kreeg, haalde 'k de kastanjes van de hééle wereld voor jóú uit 't vuur.

AALTJE. 'k Ken jouw vuur misse....

LAMMERSEN. 'n Waschvrouw zònder vuur, da's 'n bakker zonder deeg!

AALTJE. De schele in 't kolehok opsluite! Ze moste jóú opsluite, maar erges anders....

LAMMERSEN. Die hé-'k pas voor d'r jaardag 'n half dozijn frontjes-voor-mezelf kedo gegeve!...

SIEN. Voor jezellef? Daar hè-jij veel an gehad, Aal!

AALTJE. Nou? As je te lui ben, zeg 't dan maar ineene! Z'n verstandskieze mot-ie nog krijge!

LAMMERSEN. Hahaha, as d'r geen lood in zat was 'k ze al voor 'n eeuw kwijt! Welk nommer van de Prinsegracht is 't patroon?

AALTJE. Dat zel je wel hoore! Me zelle voor jou 'n ottemebiel neme....

LAMMERSEN. 'n Ottemebiel voor de schoone waschies met 'n sjefeur — ga jij mee rondbrenge, Sien?

SIEN. Derek! En rij je mijn dan morrege na de febriek, hahaha!

LAMMERSEN. Hoeveel paardekracht krijge me, patroon?

AALTJE. 'n Ezel die páárdekracht mot!...

LAMMERSEN. Daar zeg 'k niks op. Da's de kurk op de flesch. Dag Bet — dag jongen....

JAN. Ga je strakkies nog wat op de harmonica spele, buurman?

LAMMERSEN. Hoor jij dat zoo graag — nou as me vrouw 't wil, speel 'k 'n moppie....

JAN. Mag-die, juffrouw, as-die van de Prinsegracht werom is?

AALTJE *(korzelig)*. Of-ie wàt?...

JAN. Of buurman op de harmonica mag spele as-ie klaar met z'n boodschap is?

AALTJE. Dan mot je toch ommers 'n paar uur wachte, kind — eer-ie uit de kroeg komt....

LAMMERSEN. 'k Zal d'r niet een, pakke, Jan — enkel om jou te pleziere — ík op de harmonica en me vrouw op d'r poot — daar ken je van smulle! *(op de trap)*.... Blijf-ie nog 'n getuigschríft van me geve, patroon?... Ze watertandt om me doopceel te lichte, hahaha!... Die Adam — in 't Parredijs — wat 'n verhale!... Hoe het-ie háár niet gekend, hahaha!... Wasch en Strijk-inrichting voor vijgeblaadjes, hahaha!... Mot 'k de meide oververtelle — late de ijzers koud worde van 't lache hahaha! Hahaha! Hahaha! (*af.*)

AALTJE *(tot Sien)*. God, god — stìk 'r nìet in!

SIEN *(nalachend)*. Ken ìk 't hellepe!... 'k Ben blij as 'k is lache mag, hahaha!

AALTJE. Help jij an cente om de meìde Zaterdag te betale? Overal terugkomme — kijk me berg papieretjes is! Blare loop-ie je an je poote om 't waschgeld los te wurme — en as je in 't onfatsoendelijke begint, neme ze 'n ander. Hèm is dat glad z'n zorreg. Mijn breekt 't angstzweet uit! Me longe piepe van de bezetting — de meide verniele de fijnste overhemde — gister nog zoo'n gat in 'n borst geschroeid — wie mot dat vergoeie? — en geen rooie duit voor stijfsel en zeep.... Die kerel het makkelijk lache.... *(achter het beschot klinkt gegier en gescheeuw)*. Hoor! As 'k me geen beene maak, stele ze weer me tijd! Hoor 'm bezig — je zou 'm... *(af)*.

Negende Tooneel.

BET, JAN, SIEN, JACOB.

BET *(tot Sien, die mee de trap op wil).* Waar mot dat na toe....

SIEN. Mag 'k niet effen hiernáast?

BET *(wantrouwend).* Waarvoor hiernaast? *(de hand boven de oogen leggend en de schaduw van 'n stappenden man ziend).* Hier blijve!... Of 'k 't niet in 't snotje heb... *(de man buiten fluit).* Jewel! Fluit je hond! *(nijdig de trap op en over de onderdeur vinnig pratend).* As je maar deurloopt, hè? Mot je 't met me dochter achter me rug anlegge, vuile kerel! *(Een stem: „Wat mot je van mijn?")*... 'n Meid van nog geen achttien! As 't maar gedaan is!... *Een stem: „Is de stoep vrij! Ben jij beduveld!")* 'k Ransel d'r net zoo lief dood, as je 't maar...

JACOB *(driftig de trap op)* Laat mijn d'r is bij, moeder...

BET *(drenserig-angstig).* Nee toe Jacob — jij niet — nee geen gevecht — leg in Jezisnaam dat mes uit je hande...

JACOB *(naast haar dreigend).*... Je ben gewaarschouwd, brani — me làte niet voor ons huis fluite.... (*Een stem: Me late! Me late! 'k Zal zooveel fluite as 'k lust"... fluit).*

JACOB. Ga op zij, moeder...

BET. Leg nou dat mes neer — je ben 'r pas ongelukkig door geworde — je komt 'r niet door...

JACOB *(driftig het mes tegen den grond smijtend).* Daar dan — 'k kan 't wel met me klauwe af....

BET *(de bovendeur sluitend).* Nee. Je gaat 'r niet uit... Wees jij nou de wijste... *(fel tot Sien)* Bè-je in je schik? Ellendeling van 'n meid! Ongeluk brengie an!...

SIEN *(angstig).* Heb ik die vent besteld?

JACOB *(de trap afkomend)* 'k Laat 't voor jóú — de snotneus — nog niet droog achter z'n oore... *(raapt 't mes op).* As 'k je met 'm zie, komt-ie niet gaaf uit me klauwe... *(zit weer aan de werktafel).*

BET *(door den kier loerend).* Kijk 'm afzakke, de schooier... *(de trap af en fel tegen Sien).* Da's de laatste keer! Dat mot nòg is gebeure. Afspraakies make hier voor 't huis...

SIEN *(angstig).* 'k Weet nie eens wie d'r stong! Hoe ken 'k dan...?

BET *(feller).* Dat lieg-ie! As 'k je niet tegenhiew, was je na buite geloope.... Hou je bek: 'k geloof je geen woord.... Bij God, 'k wor d'r angstig van.... Dat neemt 'n faliekant einde met jou.... Heb-ie niks om hande? Benne je vader z'n kouse klaar...? Veruit! Nieuwe voete anbreije! *(Sien begint mokkend te breien. Een stilte. Jacob's slijpsteen snort).*

JAN. Je had 'm op z'n ooge motte timmere, Jacob! As je ze 'n pomp in d'r maag geeft of 'n puist voor

d'r neus, legge ze voor merakel.... *(Een stilte.)* Wat 'n loeder om te loope fluite, hè?... As je was komme bakkeleije, had-ie 'm gesmeerd, hè? *(Een stilte).* 'k Ben zoo heet, moeder...

BET. Zel wel overgaan....

JAN *(klagerig).* 'k Hé zoo'n dorst....

BET. Mot je nòg meer drinke? Daar ráák-ie van an 't zweete....

JAN. Enne 't trekt zoo over me ribbe — haal dan die lamme deken vort....

BET. Om je 'n kou te late vatte?... Is 't zoo beter?...

JAN. As 'k drinke krijg....

BET. Eet liever straks 'n boterham, kind.

JAN *(drensend).* Nee... Drinke!... *(op huilen af)* 'k Hè zoo'n dorst....

BET *(tot Jacob.)* Z'n hande gloeie! Zou 'k 'm....

JACOB. Wat ken water voor kwaad?... Misschien ha-je nièt met 'm motte uitgaan....

BET. Het de dokter niet gezeid: met 'n zachte dag zou 'k 't prebeere....

JACOB. Prèbéére....

BET. Makkelijk klesse achteraf... *(Jan water gevend).* Meer krijg-ie vedaag niet — doe d'r làngzaam over, dan hebbie d'r meer plezier van!

JAN *(na gulzig geslokt te hebben).* Hè! Hè! 'k Wou da-'k as de zwane op de vijver van 't Parrek lee, dan slurpte 'k me buik vol da'k as de buurvrouw zoò dik wier *(een stilte).* Daar gaat de bel van de winkel weer. „Geef me d'r van de twaalef"... 'k Wou dat ik d'r een had....

JACOB. Om in je broek te doen, jò!

JAN. Hù! 'k Hè vroeger de zwaarste endjes gerookt!

JACOB. Hak maar op, jò!... Van wie z'n cente?

JAN *(vroolijk).* As vader 'n endje liet slonzige, hèhèhè! — en van de straat hóópe!...

BET. Hèhèhè! Lekker!

JAN. As je 't boveste blaadje d'r af plukt smake ze best — enne as ze 'r te lang op gelurkt hebbe, stop-ie ze in 'n pijp van 'n cent....

BET. 'k Had 't motte zien ondeugende jongen!

JAN. Pieng. Pieng. Nou het-ie z'n twaalef om 'n dubbeltje... Zit jij te pruime, Jacob?

JACOB. Ja, jò.

JAN. Dat zou ikke niet motte. Slik-ie dat in — die smurrie van de tebak?

JACOB. Ja, jò *(een stilte).*

JAN. Pieng. Pieng. Weer een. Hij verkoopt ze maar, hè? As ik in segare dee, verkocht 'k ènkel stinkstokke — allemaal dezelfde — en de eene gaf 'k voor

je kwam?... Da-was de burgemeester... Of-ie je kon, watte?... Hindert de lamp je, jongen?... Zel 'k 'r wat neerdraaie... Zoo goeie?... Zoo goeie?

JAN *(moe achterover liggend)*. Ja....

BET *(gejaagd-opmonterend)*. Pieng. Pieng. Hoor-ie? Weer 'n klant, Jan.

JAN *(zwak)*. Ja....

BET. Slaap-ie?

JAN *(de oogen openend en in den schijn van het tuimelraam kijkend)*... Daar hé-je de zwaan!

BET. Wàt hè-je daar?

JAN. De zwaan uit 't Parrek....

BET *(angstig)*. De zwaan... De zwaan....

JAN *(fluit een paar maal zachtjes of-ie 'n vogel lokken wil)*. Hou open je bek....

BET *(dicht bij z'n bed)*. Bè-je wakker, Jan, of droom je....

JAN *(afwezig)*. Wat zé-je?...

BET. Gotogot, kind, wat hé-je 'n koors *(begint te snikken)*. As jij — as jij — as jij me afgenome wor, hè-'k niks, niks meer — jij ben alles van me... àlles, Jantje — àlles Jantje *(bij Lammersen begint de harmonica: „Geef me nog 'n drupje, geef me nog 'n drupje — o, wat is de bloemkool mooi" te spelen)*. Hoor-ie, Jan?... Hoor-ie?... Buurman is werom — — nou speelt-ie zooas-ie beloofd het....

JAN *(vaag)*. As z'n vrouw 'm maar niet op z'n tabberd komt, hè?... Wat 'n slabek ze tegen 'm opzet, hè... Puf, puf, 'n hette, wat?

Zeventiende Tooneel.

DE VORIGEN, THIJS.

THIJS. Mo'k me nek breke — draai de lamp op....

BET. Susch... Suscht... hij 's niks goed. Zoo is-ie nog niet geweest. Ga de dokter waarschouwe.

THIJS. Nee. Loopt wel los. Verdomd! *(smijt den takel neer)*. Gesloten — niemand thuis — na 't vuurwerk *(trekt z'n jas uit)*:

BET. Wat doe je?

THIJS *(norsch)*. Wat 'k doe?... In bed kruipe....

BET. Zoo vroeg?

THIJS. Wi-jìj gaan porre?...

BET. En Sien?

THIJS. Na de bakker — en weet ik 't!...

BET. Laat je die....

THIJS. Mier me niet an me kop!... 'k Zou me kenne verdoen.... 'k Ben de boel zat! *(tot Jan, die zacht kreunt)*. Hou op met je geklaag — de heele dag voer je 't hoogste woord — geef me 's nachs rust — *(klopt tegen de wand)*. Blijf je nog lang op dat ding

jenke? Hé! Hé! *(harder)*. 'k Ga na kooi, ja! *(de harmonica stopt)*. As d'r geen wònder gebeurt — geen oogeblikkie om te blaze komt — kenne me na de bedeeling.... Mo'k alleen in bed?...

BET *(dof voor de tafel)*. Ik wacht om te sluite... 'k zel je niet wakker make *(hij stapt in de bedstee)*.

THIJS. 't Metras van Jacob leit 'r nog in....

BET. Leg 't dan op de grond *(hij tilt een stroozak op den grond, werpt de deken er over, herstapt in de bedstee. Een stilte)*. Slaap-ie, Jantje?... Slaap-ie? *(ze staat op, bukt zich over hem heen, beluistert z'n ademhaling, draait de lamp bijna geheel af, leunt terug in haar stoel. 't Klokje op de kast slaat acht zachte slagen. Enkel het licht van de lantaarn, buiten, belicht den linkerhoek en de drogende wasch. Boven gaat de winkelschel over en meer ingehouden zet de harmonica een droefgeestiger volkswijsje in. Bet dommelt langzaam achterover. De lamp knettert, dooft. Als door 'n windtocht bewogen, begint de drogende wasch te wiegelen en in den schijn van het tuimelraam leeft de witte glanzing van een zwaan op, die z'n nek omlaag buigt)*.

Achttiende Tooneel.

JAN, DE ZWAAN, BET.

JAN *(in droom pratend)*. Nee, hoor, 't is op.,.. Je krijgt niemedal meer.... Hé-je nòg niet genoeg, langnek?...

DE ZWAAN *(in de glittering der lantaarn, beweegt den nek ontkennend).* Nee.

JAN. Hé-je toejoer honger, zeg?

DE ZWAAN *(knikkend).* Ja, jò, . . .

JAN. Verroest — kè-jij práte . . .?

DE ZWAAN. Waar hè-'k anders me bek voor?

JAN. Da's de eerste keer da'k 't hoor. . . .

DE ZWAAN. Mot je maar is meer komme luistere. . . .

JAN. Wat klesse juillie dan met mekaar?

DE ZWAAN. Wat gaat jóú dat an? . . . Me hoeve toch niet zoo'n hurrie te make as de hinkepoot naast juillie, hahaha! . . . As-die mijn in 't kolehok op ha geslote, ha 'k de hengsels stuk getrapt. . . .

JAN. Da-zou je niet glad zitte. . . .

DE ZWAAN. Ik la-me geen loer draaie. . . .

JAN. D'r zitte korste ijs an je vlerke, zwaan — hoe hou je 't uit . . . *ik* voel me poote niet van de kou. . . .

DE ZWAAN. Kou is lekker, jò! . . . As me vijver tot an de bojem toeleit — hebbe me de meeste pan — dan make me glijbane tot an de kerk — en as de smerisse d'r asch over gesmete hebbe — make me 'n nieuwe — 'n keet, hoor!

JAN. Ik mot 'r niks meer van hebbe — glij jij is met krùkke. . . .

DE ZWAAN. Hoe kom-ie ook zoo verrekt-stom! Was in de boom blijve zitte....

JAN. Jij het 't voor 't zegge — as 'n smeris net om de hoek komt....

DE ZWAAN. As je d'r boven in was gebleve, had-ie je geen snars kenne make... Die benne ommers te stijf om je na te klautere....

JAN. En as ze tot de nacht beneje blijve loere — en je 'n tweede verbaal krijgt — je mot 'r maar is voor staan — naklesse is makkelek... Wat leg-ie nou met je olifanteslurf?... Zoek-ie wat?

DE ZWAAN. As je zoo hard praat, neme ze 'n schuiver, de smeerlappe, 't schorum....

JAN. Daar gaat nog 'n voren — en daar 'n bliek... jessis wat 'n vette... Ik zou ze niet rauw motte slikke... Ik lus ze enkel gebakke....

DE ZWAAN. Hap... Hap... Hap...

JAN. En die goudvisch....

DE ZWAAN. Goudvissche breke me op, krijg 'k 't zuur van....

JAN. Bij de bakker staat 'n heele kom gouwe dieve voor 't raam....

DE ZWAAN. Al ha'k in geen dage gevrete!... Ze blinke je lijf door... Hap... Hap... Hap....

JAN. D'r ken ommers niks meer bij in je maag! Hèhèhè! Hèhèhè! Hèhèhè!...

DE ZWAAN. Jij lacht ook leelijk, zeg!

JAN. As ze bij mijn zoo in me boddie rondzwomme, braakte me hart tege me ribbe — je het 'r al meer as dertig in je slokdarm, hèhèhè... Je mot ze eerst d'r kop afbijte, langnek, anders raak-ie ze levend kwijt, hèhèhè!...

DE ZWAAN. Knap as d'r één 't flikt in de vijver werom te komme... Ze benne gepiept, hahaha!...

JAN (*angstig*). Pas op!... Pas op!... Smeer 'm in 't water!...

DE ZWAAN. Watte dan?

JAN. Pas op!... Hij zel je in je vlerke pakke!... Koescht! Koest, lamme hengst... Za-'k 'm 'n steen na z'n bast keile?...

DE ZWAAN. 'k Sta d'r wel tien! (*tot den denkbeeldigen hond sprekend*). Ja, of jij nou blaft en in me poote wil bijte — daar hè-'k lak an, groote brani!... De rot die bij me jonge wou komme, hè-'k doodgebete — en jou — en jou... As je in 't water durreft, douw 'k je koppie onder — en as je op de wallekant 'n vuile streek uithaalt schiet 'k de wolke in... Met z'n staart tussche z'n poote kruipt-ie 'r vandoor... Dat het tande in z'n bek! Is-ie 'r bekaaid afgekomme, ja of nee, hahaha!...

JAN. Verdorie, wat kè-jij liege! De wolke in schiete! 'k Mot 't je zien doen! Je boddie is ommers veel te zwaar....

DE ZWAAN. Jij zel zoo kenne vliege over de boome

enne over de huize enne over de toren van de kerk. Ik hè wel is 'n uurtje op 't kruis gezete, voor me lol....

JAN. Op 't kruis van je vader z'n broek zel je meene, opsnijjer....

DE ZWAAN... Nee, jò! Om de weerga niet, jò! Ik zat op 't kruis van de toren — enne 'n pan as me hadde! Al maar deur liete me vrind en ik de vissies op de lui d'r teste in de kerk valle, haha!... Dan zee de koster: wat mot dat nou — enne zoo as-ie na boven keek, kreeg-ie 'n baarsie op z'n snuit, hahaha!... Toe is-die ze gaan bakke in de boter en het 'r zich ziek an gevrete — enne z'n vrouw kreeg de grate, hahaha!...

JAN. Zwaan — daar komt 'n bakkie achter de boome — je ziet z'n lantaren al....

DE ZWAAN. As je me nou! Da's de maan, jò....

JAN. Geeft de maan zoo'n licht? Ken ommers niet!

DE ZWAAN. Niks as de maan — 'k ben d'r honderd keere geweest....

JAN. Op de maan?

DE ZWAAN. Op de maan en op de sterre... As 'k me in 't water verveel, vlieg 'k na de groene die je daar ziet, of na die gele....

JAN. Bè-je op die witte ook geweest?

DE ZWAAN. Jessis, jò, duizend keere... As 'k geen

lol heb uit te vliege, komme ze allemaal na mijn in 't water. Dan hè-'k ze boven èn beneje....

JAN. Waarom breng-ie d'r dan niet wat mee?...

DE ZWAAN. Wat mot ik 'r mee doen? 'k Hè liever 'n vette paling... En van 'n kikker ben 'k ook niet vies....

JAN. Ik wou dat ik die gele met die groene randjes had — en die paarse — en die rooie — jessis, jessis, wat 'n rooie is dat — of d'r 'n kerel met 'n endje sigaar in 't donker ankomt! — en die witte — en die bleeke die zoo staat te miere of-ie uit zal gaan *(beweegt vaag de vingers in grijping)*. 'k Ken d'r niet bij — ik ken d'r niet bij....

DE ZWAAN. En as je d'r wel bij kon — watte dan?...

JAN. Dan ging 'k — dan dee 'k — je ken d'r alles voor koope — wat je maar wil....

DE ZWAAN. Ken je met zoo'n ster kóópe — wàt je maar wil?...

JAN.... Al de sterre benne diamante — vraag 't me broer Jacob, die weet 't — en me moeder, die weet 't *(telt op de vingers in onwezenlijke tasting)*. Een, twee, drie, vier, vijf — turf.... Een, twee, drie, vier, vijf — turf.... Een, twee, drie, vier, vijf — turf....

DE ZWAAN. Zit je ze te telle? Schei nou uit!

JAN *(glimlacherig voorttellend)*. Een, twee, drie, vier....

DE ZWAAN. Je slaat die groene bij de maan over....

JAN. Had 'k al.... Vier, vijf — turf!... Hè! 'k Wor d'r draaierig van.... As 'k d'r bij kon zoo as jij! Wat zou 'k me zakke vulle — en me buis vol — en onder me pet.... Me haalde de takels uit de lommerd — en de meeldief kreeg z'n cente — en de schoenfrik — en me kochte 'n nieuwe kachel!

DE ZWAAN. Za'k je op me schoere tille, dan hoef-ie geen ladder te neme!

JAN *(op de knieën).* Kè jij me houwe? 'k Weeg, hoor....

DE ZWAAN. Tien zooas jij — as je zakke maar leeg benne....

JAN. Hù! Hù!... Wedde da-je me niet houwt?

DE ZWAAN. Dat doen ik. Hang is an me nek.... Daar ga je *(even zweeft Jan aan den nek der zwaan, dan laat deze hem weer los).* Hoe was-ie?... 'k Hou je zoo 'n uur lang.... Maar je zakke motte leeg.... Je zakke benne van lood....

JAN *(doende of hij z'n zakken ledigt — geheel zacht-rustig van gebaar).* Ken 'k dat hier op 't gras late.... Zalle ze 't niet moere?

DE ZWAAN *(den nek dicht naar het bed gebogen).* Ha'k geen gelijk?... Je het 'n oudroest-kelder in je zakke.... Wat mot je met spijkers?...

JAN. Gaat jou dat an!

DE ZWAAN. 'n Doossie lucifers — en 'n kattepul — en 'n verversmes, hahaha! Waar hè-je dat gegapt?...

JAN. Dat lieg-ie vierkant langnek! Van me broer gekrege.... Nee niet zoo dicht met je kop d'r op! Je

zou d'r je snoet an open hale *(den zwanenkop weg-duwend)* Ga dan opzij!

DE ZWAAN. Het-ie daarmee gestoke?... 'k Hè plezier an me kindere, nou, nou!... Je ruikt 'r 't bloed an.... Da's me zoon *(klagelijk)*.... Da's me oudste zoon.... Ik durf haast niet over straat te gaan.... Z'n hare hebbe ze geknipt — enne bleek as-die ziet — wit — wit — wit — komt 'r van as je de Schrift verwaarloost....

JAN *(moeilijk, altijd met onwezenlijk droomgebaar de hand langs het voorhoofd strijkend)*. Klaag nou niet zoo moeder....

DE ZWAAN. Moeder?... Moeder — as 'k de zwáán ben!... Is je andere zak leeg?... Toe dan! As 't te laat wordt, schopt de smeris-van-'t-Park 'n kouwe drukte.... Me motte voor de morrege terug weze.... *(Jan ledigt z'n andere zak)*. Is dat suiker?

JAN... Hèhè!... Hèhèhè! Dat ziet-ie voor suiker an, 'n brok krijt van de bovemeester....

DE ZWAAN. Komt-ie nooit leeg?... Veters, 'n eindje sigaar, 'n zuigleer.... Werkt-ie goed?

JAN. Je haalt 'r de klinkers mee uit de straat, as-ie lekker nat is.... Reddie!

DE ZWAAN. Dat lieg-ie!... 'k Zie nog kallebaste en 'n glazen knikker....

JAN. Wat hindere die?...

DE ZWAAN. As jij met mijn sterre bij de vleet ga plukke, verdij ik 't ballast te sjouwe..... Toe

smijt neer in 't gras.... De maan staat al boven de boome — enne 't waait 'n mierakel — de takke gane tegen mekaar tekeer of ze bakkeleie.... Lollig, hè? — as 'k daar me twee vlerke as 'n zeil opsteek, za-je me zien laweere voel spiet.... Rrrr!... Rrrr!... Rrrr!... Voel spiet! *('t kind staat in het bed, den arm om den nek van de Zwaan).* Maar 'k waarschouw je stil te blijve zitte en me vlerke vrijlate — anders valle me allebei hartstikke dood op de steene — en niemeer sterre laje as ik stouwe ken — enne oppasse je geen blare te brande — d'r benne d'r zoo smoorheet as gepofte kastanjes — enne je mond houe as me voorbij de zolderrame vliege, anders smijte ze natte pruime na je kop.... Enne as me strakkies na beneje komme — je zakke potdicht, hoor — potdicht!... D'r benne d'r bij, die na de hemel terugschiete eer je d'r an denkt — nog gauwer as 'n urret uit 'n urreteblazer.... Nou met 'n anloopie op me nek springe....

JAN. Ken niet met me slappe beene — daar hè-'k geen fut meer in....

DE ZWAAN.... Dan zal ik bukke.... Nou? Durref-ie niet?

JAN. De maan kijkt zoo nijdig.... 'n Kleur het-ie of-ie de smoor in het....

DE ZWAAN. Kring om de maan kost 'n traan.... Veruit!

JAN. Za-je zachies an?... Ze holle of ze achterna worde gezete — de sterre — de diamante....

DE ZWAAN. Dat lijkt maar zoo, jò!... Dat benne de

wolke, die d'r vandoor jage *(de harmonica bij den buurman klinkt zeer verwijderd)*. De wind gaat tekeer, hoor! Jessis, wat huilt-ie om de hoek van de gracht.... As 'k nou stil in me vijver ga legge, drijf 'k af as 'n praam die van z'n touw los is geraakt.... Bang hoef-ie niet te weze... 'k Hè d'r nog nooit een late valle....

JAN. Die lamme maan kijkt zoo vuil....

DE ZWAAN. Smijt 'm 'n steen na z'n snoet, dat 'r 'n barst in komt....

JAN *(angstig)*. Zachies, zwaan — d'r ken 'n klabak achter de boome loere.... 'k Mot kommende week voorkomme.... Wat danse de boome.... Wat 'n lichies in de huize.... Wat maak jij 'n lucht met je vlerke.... Wat geve die sterre dichtebij 'n hette, 'n hette....

DE ZWAAN. Nou ga 'k vaart zette — nog harder as de elektrieke tram — nou gane me voorbij 't kruis op de kerk — daar zitte duifies — dàt benne allemaal schoorsteene — dà's de pijp van Sien d'r febriek — dàt benne de vlagge van de koningin — dà's de vlag van de sigarenwinkel — pieng — pieng — geef me d'r van de twaalef! — dàt benne de strate en de lantares — dàar wone juillie... Rrrr!... Rrrr!... Rrrr!... Nou steek 'k me vlerke op, hoef 'k geen slag meer te doen, drijf 'k op me vet... Plukke, jò! Plukke! Me benne 'r.

JAN. Ik kan nog niet zien... Zoo'n boel licht tegelijk... zoo'n boel *(hij tast glimlachend)*.

TWEEDE AFDEELING.[1])

(Hetzelfde tooneel van het eerste bedrijf in schemer gehouden. Door het open tuimelraam plast fel-rosse schijn).

Eerste Tooneel.

JAN, DE ZWAAN, DE MENIGTE.

JAN *(de trap afglijdend, driftig tegen de menigte buiten, wier voeten en beenen uitsluitend zichtbaar zijn).* Nee!... Nee!... Ik verdraai 't!... Je krijgt 'r niet één meer... Vier hebbe me d'r te grabbele gesmete, waar zwaan?... Me komme d'r ook niet met stele an!... Maak niet zoo'n verroeste oploop voor onze stoep... Loop deur!... As je z'n pink geeft,

1) Het is wenschelijk dat bij Jan's laatste woorden in I 't licht geleidelijk dooft, het tooneel even duister blijft en de droomhandeling vervolgens zonder pauzeering worde voortgezet. De bedoeling is een stuk zònder interruptie. Daar het te betwijfelen valt, of het tegenwoordig publiek deze proefneming verdraagt, mag men tusschen I en II pauzeeren, mits de zaak op de programma's toegelicht worde.
Het geheele spel in II zij onwerkelijk en geschiedend als in de koortsige verbeelding van het kind.
De Zwaan moet door een kinderstem gezegd worden en bewege zorgvuldig mede.
4 Aug. 1907.

neme ze je heele poot... Hè-'k 't je niet veruit gezeid?... Toe, langnek, blijf niet buiten, schiet de trap af, dan doe 'k de klink op de deur!...

DE ZWAAN *(z'n kop door het venster stekend).* Da's me de trap wel... Mo'k me zwemvlieze opehale?... 'k Hè liever frische lucht. *(nijdig)* Jessis mensche, dring toch niet zoo! Je staat haast op me veere! 'k Mot me vlerke langer as vedaag gebruike *(hij zwaait de vleugels — de menschen wijken een weinig achteruit).* 't Is godbeter schande!.... Toe nou, juffrouw: je hangt met je rokke op me staart!... 'k Bijt je zoo in je kuite, aap van 'n jongen! Wat zè-je me daarvan?... 't Is om de duvel in te krijge! Smijt ze d'r nog één toe door 't raam, Jan — anders loope ze me onder de voet....

JAN *(z'n zakken doortastend).* Ik dank jou — laat ze d'r zellef gaan plukke! *(naar omhoog wijzend).* Stomme bliksems, de heele hemel zit 'r vol van, zoo plentie as je niet berrege ken, waar zwaan?... Ik hè d'r nog krap 'n dozijn in me zakke... Morrege gane me weer... Morrege zel 'k nog is strooie as me werom komme... As je op me zwaan trapt, gooi ik je dood, platvoet! Je hiele komme je kouse deur!...

STEM UIT DE MENIGTE *(klagend).* Me kenne 't zoo best gebruike, Jan! Kom nou, jongen! 'k Hei niet te vrete....

TWEEDE STEM *(smartelijk.)* De heele week hè-'k as 'n hond gesappeld — je ken me toch — ik ben de juffrouw van 't mangelhuis — de blare berste an me poote... As 'k me huur niet betaal wor 'k op straat gezet....

DERDE STEM (*driftig*). Deele zel je! Deele zel je, snotneus! Waarom hij alles — wij niks?

DE ZWAAN. Is 't gedaan met dat dringe? 'k Waarschouw je as 'k uit me slof schiet!...

VIERDE STEM. Jan — ik ben uit de snoepwinkel! Jan — ik hei je altijd apeneute verkocht — en van de pollekebrokke krijg 'k nog 'n cent die je me brenge zou!... Geef mijn d'r zoo'n kleine....

VIJFDE STEM. God zal je zegene, Jan... ik ben al vier maande zonder werrek — vier maande, Jan!

JAN. Dan motte juillie zelf gaan plukke — ik zweet 'r nog van....

DE ZWAAN. Geef ze d'r een — dan raakie de hurrie kwijt! De heele gracht is zwart van de mensche... De tram kan d'r niet deur.... Jessis, Jessis — de brug zwiept d'r van.... Je mot de overkant zien.... Jonges klim niet in de lantares! Mot je je nek breke? Welja, 'k zou me vlerke as 'n vloermat gebruike! Bè-je wel wijs, meid? Denk-ie dat eksterooge geen zeer doen... oe, oe!...

TWEEDE STEM. Jan, Jan, luister nou is!

DERDE STEM. Oppasse! Daar komt de bereje politie....

VIERDE STEM. Laat je niet ondersteboven rijje! De politie!.... Stoot me niet in me ribbe! Mot 'k onder de paarde rake! *(De beenen van een paard en de sleep van een sabel worden zichtbaar).*

AGENT. Achteruit! Achteruit!... Motte d'r ongelukke

van komme? Wat is d'r an 't handje?... Wat mot die zwaan hier?...

DE ZWAAN *(nijdig, met opgeheven vleugels)*. As je knol op me lijf trapt, leg 'k z'n ooge dicht!...

AGENT. Wi-jij maar is mee na 't bureau gaan? Jij hoort hier niet! Veruit!

JAN. Meneer de agent, da's mijn zwaan — is met me sterre weze plukke an de hemel....

AGENT. Deurloope mensche, of me slaan d'r op in!... De straat mot vrij blijve... Is die zwaan van jou?... Dan mag die niet los op straat loope.... Is me dat 'n gedonder!... Achteruit! Achteruit!...

DERDE STEM. Jan-van-de-kruier het sterre gestole — z'n zakke vol! As dat maar màg!

AGENT. Hou jij d'r me paard is vast, jongen! Dan zalle me zien *(springt van het paard, bukt naast de zwaan voor het tuimelraam)*.

Tweede Tooneel.

RIJKSVELDWACHTER, JAN, DE ZWAAN, MENIGTE.

VELDWACHTER *(op handen en knieën)*. Bè-jij an 't moere geweest?

JAN. Nee, hoor!

DE ZWAAN. Sterre benne vrij!

VELDWACHER. Jòu wordt niks gevraagd — maak da-je oprukt!... Jij hoort in je vijver....

DE ZWAAN. Hahaha! Ik lach me de bult van de schoenfrik. De mensche staan na je leere zitwerk te kijke! *(met z'n snavel den rug van den veldwachter rakend).* Je lijkt 'n fuik, hahaha!

AGENT. Mot 'k verbaal opmake?...

DE ZWAAN. Water en brood lust ìk gráág!

AGENT. Niet zoo dringe, mensche!... Je douwt me 't raam door!... Haal jij je zakke is leeg!

JAN. Eén mag-ie d'r kijke, wat zwaan?... Die hou 'k zoo tusschen me vingers.... Da's 'n witte. *(de witte ster doorlicht z'n handen.)* Daar kè-je de halleve gracht voor koope, hè zwaan?... Da's 'n kanjer van 'n steen, haast as 'n kei zoo zwaar....

VELDWACHTER *(zacht-gebluft).* Geef is op — laat is voele....

JAN. An me kouwe zool!

VELDWACHTER Je krijgt 'm werom, Jan!

JAN. Nee hoor!... Ik hou 'm vast *(dichter op den veldwachter toegaand, belicht hij diens gelaat met de wit-lichtende ster).* Hù!... Daar zet je ooge bij, hè?...

VELDWACHTER *(zacht).* Da's 'n wonder! Da's 'n wonder... Zóo groot het de koningin ze niet.... 'k Wor d'r blind van — da's machtig.... Hè-je 'r meer zoo?...

JAN *(pralend)*. Twee zakke vol! Poppetje gezien? Kassie dicht! *(steekt de ster in z'n zak)*. As je me zwaan vraagt, neemt-ie je mee, wat zwaan?

DE ZWAAN. Daar ken-ie na fluite!...

VELDWACHTER. Waarom hem wel, mijn niet?

DE ZWAAN. Jij het 'n knol om op te rijje — 'n knol met viér poote — ik hé d'r maar twéé....

VELDWACHTER. Me paard reikt niet an de hemel.... Me paard ken me geen stèrre geve....

DE ZWAAN. Dan geeft-ie je wat anders... Daar komt 't al... Hou je dop op — 't regent vijge, hahaha!... Trap d'r niet in, mensche!... Hahaha!...

VELDWACHTER. Jan!... Jan!... Jan, wees jij wijzer... Met je zwaan ken 'k niet prate... Voor jou leit wat in 't vet... Je het de spiegelruit van de horlogewinkel met 'n steen ingesmete, toe je rooie Gijs wou rake....

JAN *(angstig)*. Hij het mijn met z'n spanriem 'n lik gegeve, de stiekemer!...

DE ZWAAN. En de meide trekt-ie an d'r vlechte....

VELDWACHTER. Praat 'k met jóú?...

DE ZWAAN. Toch zal 'k 't zegge — Jan is me vrind!...

JAN. As-die 'n muis het gevange, bindt-ie 'm an 'n end garen — en de vliege knipt-ie d'r vleugels af....

DE ZWAAN. Mijn most-ie 't flikke!...

JAN. Jij laat je toch ommers ook niet op je falie geve?...

VELDWACHTER. Je mag niet met steene smijte — en voor de ruit bè-je d'r gloeiend bij — dat hei-je op 't bureau gehoord... Al kruip-ie nog zoo onder de bedstee, méé mot je na 't rooie dorrep — met handboeie zoo dik as me knuist....

JAN. Hoor-ie dat, zwaan?

VELDWACHTER. 't Zou wat moois zijn, as me de ruite van de horlogewinkels stuk liete gooie!... Daar kè-je van luste....

JAN. Hoor-ie dat, zwaan?...

VELDWACHTER. Over de twee honderd gulden kost-ie as me weinig rekene....

JAN. Hoor-ie dat, zwaan?...

VELDWACHTER. En gezien hè-'k 't met me éige ooge...

JAN. Mot jij dan ook àlles verraje?

VELDWACHTER.... En nou weer sterre van d'r plaats hale — jij groeit voor de galg op! *(tot de zwaan).* En jou ken 'k ook!

DE ZWAAN. As me in de vijver zwemme, benne me allemaal eender....

VELDWACHTER. Ik weet hoe je hiet!

DE ZWAAN. Hahaha!

VELDWACHTER. Lach jij maar — je zel d'r van luste!... 'k Onthou je!... Je het 'n streep op je kop....

DE ZWAAN. Me benne eender — me broers en me zusters — d'r loopt bij allemaal 'n streepie door.

VELDWACHTER *(op de straat over de zwaan neerzittend en met de vinger dreigend)*. Onthou je dag en je uur, witkop! Magge wij 't late passeere as de spiegelruit van de horlogemaker — 217*a*, voorbij de melkboer — an gruzelemente gaat?... D'r was 'n barst in zoo groot as me sabel. Toe kwam ik achter 'm an — enne toe zee ik: ga jij maar is mee — enne toe hebbe me z'n vader op 't bureau late komme — enne die het 'm op z'n donder gespeeld dat 't klapte — maar de horlogemaker van 217*a* zee: daar ben ik niet mee gehollepe. *Ik* mot de eed aflegge voor de heere van de Rechtbank — mot ik dat niet?...

DE ZWAAN. Dat mot je — dat mot je....

VELDWACHTER. Z'n broer het zes volle maande rats enne gort enne mik....

DE ZWAAN.... 'k Wou dat ìk 'n bakkie kreeg....

JAN. Zal 'k d'r hem een? *(krijgt de witte ster aarzelend uit den zak)*. As die zeit dat-ie niks het gezien?...

VELDWACHTER. Machtig... Machtig... Je ken d'r bij leze... De vonke spatte d'r uit... Sta stil beroerde hengst... Hij schrikt 'r werachtig van... Hè-'k nog is gehad op de Amstel toe 't vuurwerk was... Pas op jonges — hij slaat achteruit tegen je schene....

DE ZWAAN. Je mot 't zellef wete, Jan — ik verdraaide 't!... Hònderd ruite kè-je d'r voor stuk smijte....

JAN. Me moeder het zoo gehuild, zwaan, toe ze Jacob kwamme hale....

DE ZWAAN. Die huilt ommers toejoer! Vanmiddag toe jij brood bracht, stong ze ook achter je wagen te blerre... Mot je daarvoor zoo'n smeris-met-'n-paard-tusschen-z'n-beene, 'n steen van duizende guldes geve?...

VELDWACHTER *(in bewondering)*. Potverdikkie! Potverdikkie!... 'n Wonder... 'n Wonder... Me knoope glimme d'r van as katte-ooge... Ha'k niet kenne droome... Krijg 'k 'm, Jan?...

JAN. Zal 'k, zwaan?

DE ZWAAN. As-die zeit dat-ie niks het gezien....

VELDWACHTER. 'k Zel 'm op me helm steke — 'm elke dag poese....

JAN. Hoef 'k niet te zitte?... Zel je an de heere zegge, dat 'r al 'n barst in de ruit was?...

VELDWACHTER *(de handen uitstrekkend)*. Dat zal 'k.

JAN. Dat ik 't niet gedaan heb?

VELDWACHTER. Dat zal 'k.

JAN. En da-me geen boete hoeve te betale?

VELDWACHTER. Dat zal 'k.

JAN *(haperend)*. Daar dan....

VELDWACHTER *(de ster gretig grijpend).* Potverdikkie... Potverdikkie *(wrijft haar op met z'n mouw).* Of d'r 'n dievelantaren in zit *(verwoed tot een aantal grijplustige handen van de menigte).* Blijf d'r af met je poote, tuig, schorum!... Mo'k me lat gebruike? *(tot de zwaan).* Daar zou je 'n moord voor doen — da's om bij te griene — 't water loopt 'r van uit je ooge *(tot de weer grijpende handen).* Poote thuis! 'k Waarschouw je! Pas op, juffrouw: gister hè-'k je pas bekeurd voor je kleeje kloppe na bezette tijd... En jij ook: jij staat onder toezicht da-je je man het wille vergeve... En jij: bè-je alweer zat? Mo'k je as 'n meelzak meeslepe, beroerde hondemepper! D'r af met je kromme vingers! *(hij slaat de hand aan 't gevest van z'n sabel — zij wijken grommend achteruit).* Nee Jan, jij hoeft niet bang te weze — jìj krijgt me endje sigaar. Neem an — je ken 'm rooke — 't is d'r een met 'n bandje van de mejoor....

JAN. Hij 's nog zoo nat....

VELDWACHTER. Dan droog-ie 'm an je kiel *(bevestigt de ster op z'n helm).* Potverdikkie! As me kammerade nou niet voor me anslaan *(zet de helm op).* Hoe doet-ie?

DE ZWAAN. Of-ie zoo van 'n heilige-prent vort ben geloope....

VELDWACHTER *(tot de handen).* Voor 't laatst hoor! Deurloope! Deurloope! *(trekt z'n sabel).* Achteruit, potverdikkie!... Achteruit as ik 'n ster op me kop heb! *(tot de zwaan).* Hou jìj me hengst is vast, dan

ga ik de boel schoonvege!... *(staat op, springt op het paard — de beenen der menigte wijken geheel).*

De Zwaan. Hahaha!... Hahaha!... Wat 'n stomme klabak... Nou kenne ze overal de laje lichte enne de slote forseere... 'n Uur in de wind zie je 'm ankomme! 'n Smeris met illemenaasie! Hahaha! Je lacht je 'n kriek!... Ze holle 'm achterna de heele gracht af, om 'm vuur voor d'r segare te vrage! Hahaha!... Straks valt-ie met z'n knol op 'n zolderschuit! Je zel d'r van beleve! 'k Hou me buik vast, hahaha! *(zich naar Jan keerend).* Scheelt 'r wat an?...

Jan. 't Endje stinkt zoo... Puf!... 't Zweet breekt me d'r van uit... Lijkt wel 'n vetkaars... Puf....

De Zwaan. Zuig 'r dan niet op, jò!... Daar hè-je de schoenfrik... Nou! Mot 'k schoensmeer an me schoone veere krijge?...

Derde Tooneel

Schoenlapper, De Zwaan, Jan.

Schoenlapper *(voor het raam bukkend).* Vollek!

Jan *(bij de tafel, bezig z'n zakken in de la te ledigen).* Kom-ie om cente?

Schoenlapper *(angstig-starend).* Jessis-mierande, jò, d'r leit vuur in de la van de tafel! Mot je de boel in brand steke! Bráááánd! Bráááánd!...

De Zwaan *(hem in de zij porrend).* Hou je bek! Je schreeuwt de kindere wakker!...

JAN *(de lade toeschuivend).* Hèhèhè!... Dat noemt-ie brand as-ie diamante ziet.... Hei-je de schoene van vader en Jacob meegebracht?

SCHOENLAPPER. Of 'k wàt?...

DE ZWAAN. Of-ie de schoene mee het gebracht?...

SCHOENLAPPER. As 'k duite krijg ja — as 'k ze niet krijg néé....

JAN. Kom d'r in, schoenfrik!

SCHOENLAPPER. D'r in komme ken 'k — maar op me buik schrijve doe 'k niemedal meer....

DE ZWAAN. Jouw buik zit op je rug, hahaha!

SCHOENLAPPER. Verkoop je flauwsies an je soort! An jòù valt geen droog brood te verdiene!

DE ZWAAN. Of ìk 't ken hellepe, da'k zonder kouse en schoene an in de hemel kom!

SCHOENLAPPER. Dàt most 'r bij komme — 'n bliekiesvreter in de hemel!... Hoor je 'm Jan?

DE ZWAAN. Me zalle zien wie d'r eerder is — jij of ik! Hahaha! Hij denkt dat ze hèm noodig hebbe — hoor-ie Jan?... In de hemel rake de schoene niet stukkend — daar loope ze op d'r bloote voete....

SCHOENLAPPER. As ze d'r mijn niet noodig hebbe, leelijke eend....

DE ZWAAN. Hahaha! Eend zeit-ie....

SCHOENLAPPER.... Gans dan....

DE ZWAAN. Hahaha! Gans zeit-ie.... Dat weet nog niet eens 't onderscheid tusschen 'n gans en mijn! Ik ben de zwaan uit 't Vondelpark, schoenfrik!

SCHOENLAPPER. Nou, as ze mijn in de hemel niet noodig hebbe: jòù zeker niet!...

DE ZWAAN. Mijn niet?... Mijn niet?... Hoor je die, Jan?... Ik zit bij de troon naast onze lieve Heer met allemaal andere witte zwane — en as 't geen zwane benne, benne 't blomme — enkel zwane en blomme — da's de hemel. Schoensmeer en pik — en zole en achterlappe kenne me d'r niet — die motte in de gang blijve — die worde niet binnen gelate....

SCHOENLAPPER. Kles maar!... Dat mot 'k eerst zien... 'n Zwaan in de hemel, hèhèhè.... Hèhèhè!... 't Is 'n historie! Geen cente om 't lapwerk te betale — en 'n eend 't hoogste woord....

JAN. 't Is geen eend — 't is me zwaan!... Kom de trap af, dan krijg-ie 'n steen! *(schuift de la open — het licht breekt door de spleet)*. Da's me geldla — dat benne me cente die blinke....

SCHOENLAPPER *(laat z'n bundel schoenen vallen)*. 'k Waarschouw je, Jan, d'r komt brand van....

JAN *(een groene ster in de hand nemend)*. 't Benne sterre, frik!... Die komt van dicht bij de maan! En die krijg jij, as vader z'n schoene en Jakob z'n schoene goed gemaakt benne.... Laat is kijke...

SCHOENLAPPER *(geen oog van de ster af)*. Moeder Maria.... Moeder Maria.... Is dat voor mijn?

DE ZWAAN. Eerst de zole nakijke, Jan!... Of ze genaaid benne en niet gelijmd — en of 't geen bordpepier is!...

JAN. Waar benne de schoene?

SCHOENLAPPER. Weet 'k niet.... Die diamant brandt in me kop....

JAN *(de ster onder z'n kiel stoppend)*. Zoo hè-je d'r geen hinder van.... De schoene van vader!...

SCHOENLAPPER *(zoekend)*. Een paar en nog 'n paar! De halve nacht voor opgezete.... Was haast geen lappe meer an... en d'r stong nog drie twee en dertig half....

JAN *(de zolen met de ster belichtend)*. Nou dan benne me kiet *(geeft de ster aan den schoenlapper, die beduusd aan de tafel neerzit)*.... En voor moeder maak je de toffels....

SCHOENLAPPER *(dwazerig over den steen heen glimlachend, zet z'n bril op)*. Allemachtigste God wat 'n zwaarte.... Daar ken 'k bij lappe zonder olie in de lamp.... Ze schijnt door me hande heen.... Ze lacht tegen me.... Hèhèhè! *(droogt z'n oogen)*. Allemachtigste God — da's de ster van Bethlehem — Jan!... Jij het de ster van Bethlehem teruggevonde *(z'n handen aan z'n rooden zakdoek schoonwrijvend)* Die mag 'k niet met me smerige hande vasthoue — daar mot 'k me voor reinige.... Prachtig! Prachtig!...

As dat me vrouw had beleefd — en me dochter — en me kleinzoon, die in 't pothuis bediend zijn geworde — weet je Jan: hoe je stong te kijke na 't kissie?... Hèhèhè!... Da'k dàt zie voor me dood! Dat God me beloont voor 't nakomme van de geboje — de geboje — de geboje, zwaan....

DE ZWAAN *(knikkend)*. Boven al bemin éénen God — IJdelijk zweer nog spot....

SCHOENLAPPER. Vier den heiligen dag des Heeren — Vader en moeder zult gij eeren....

JAN. Met wil of met werken sla niemand dood — Doe geen overspel of onkuischheid snood....

DE ZWAAN *(knikkend)*. Wacht u voor stelen en onrechtvaardig leven — Gij zult geen getuigenis der valschheid geven....

SCHOENLAPPER. Begeer ook niemands echtgenoot — Noch iemands goed, 't zij klein of groot. Amen....

DE ZWAAN. Amen.

JAN. Amen.

Vierde Tooneel.

DE VORIGEN, DE BAKKER, SIEN.

SIEN *(tot de zwaan buiten)*. Kischt! Kischt! Wat mot je!... Kischt!... Geef 'm 'n trap, bakker!

DE BAKKER. Ga je?...

De Zwaan *(de vlerken in verweer).* As je 'n poot na me uitsteekt... Hij ruikt na de zure gist, Jan, da'k 'r misselijk van wor....

Jan *(tot den schoenlapper).* Doe 'm weg! Doe 'm weg!... Da's de bakker *(de schoenlapper steekt de ster in een van de schoenen).*

Sien *(de trap af komend met den bakker).* Hij laat nog geen hàlf pannebrood los, moeder....

De Zwaan. Kom-ie dat nou pas zegge?... Bè-je tòch na 't vuurwerk geweest? Ha'k je zoo verboje....

Sien *(angstig).* Hij het zoo lang staan klesse, moeder *(nijdig).* Snij uit lamme zwaan! 'k Schrik me kepot van me móéder... Wat hè-'k met jou te make? *(tot den bakker).* Of jij me nou naloopt — tekort zalle me je niet... — me hebbe je àltijd betaald as me 't hadde....

Bakker *(op 'n tree van de trap neerzittend).* As me 't hadde... As me 't hadde... Vier gulde vijf en negetig...

Sien. Dat lieg-ie. Jij schrijft toejoer met dubbel krijt....

De Zwaan. Ken niet. 't Krijt stopt-ie in z'n meel!

Bakker. As 'k jou nog is hoor, krijg je me slof na je bast!... 't Staat in me boekie. Me boekie liegt niet....

De Zwaan. Jij zooveel meer....

Bakker *(verwoed dreigend).* Mot me slof d'r an! *(leest).*

Drie weke — da's een en twintig dage anderhalf panne — da's drie gulden negen en negetig — en veertien roggemikke....

JAN. Lieg-ie... 'k Hei ze elleke dag geteld — tweemaal benne me met cente gekomme....

BAKKER. 'k La-me nog geen krùmmel afstrijje — vier gulden vijf en negetig bij mekander... En nou blijf 'k hier zitte to'k me cente gebeurd heb....

DE ZWAAN. As 't an mijn lee, liet 'k je blare zitte....

BAKKER *(naar z'n slof tastend)*. Je het 't gehoord!

DE ZWAAN. Hahaha!... Laat 'm zitte, Jan, dan vreet ik terwijl z'n kom met goudvisschies leeg....

BAKKER *(snel opstaand)*. Je mot 'r is an komme! *(stapt vlug de trap op, grijpt achter de onderdeur, zet zich weer op de tree met een goudvisschenkom)*. Zoo. Al duurt 't 'n verreljaar: de cente van de een en twintig maal anderhallef pannebrood en van veertien roggemikke — vier gulden vijf en negetig — vier gulden vijf en negetig....

SCHOENLAPPER. As ze nou toch fassoenlijk benne, de mensche van de kruierij — wat zet jij ze dan 't mes op d'r keel....

BAKKER. Waar bemoei jij je mee? Van jou krijg 'k ommers óók over de gulden?... Fassoenlijk! Fassoenlijk! De mensche van de kruierij! 'n Zoon die die zes maande gezeten het — 'n dochter die de manne anhaalt....

SIEN. Jou dan toch niet, rooie sproetekop!... 'k Hei je nog straks 'n lik motte geve....

BAKKER *(bulderend van 't lachen).* Hahaha! Hahaha! As 'k op je stoep loop te fluite, kom-ie toch as de hondjes! Hahaha! As 'k maar fluit *(tracht in z'n lachen te fluiten).* As 'k maar fluit....

JAN. Ga van de trap af, bakker — d'r ken niemand deur....

BAKKER. Nooit van z'n leven.

JAN *(tot de zwaan).* Zal 'k 'm de rooie geve?

DE ZWAAN. Die groote rooie an de meeldief voor meel met krijt....? *(de bakker werpt z'n slof, die op het bed terecht komt).* Mot 'k je 'n tand met soldeer uit je bek slaan?...

BAKKER. Spuug jij 'n ander op z'n vessie! Met de mensche hè-'k genoeg last! As de beeste nou ook nog beginne — waar of niet, goudvisschies? — ken 'k de blinde voor de rame hange *(sarrend).* Vier-vijf-en-negetig... Vier-vijf-en-negetig... Vijf gulden min vijf kopere cente....

JAN. Zal 'k 'm de rooie van naast de melkweg?

DE ZWAAN. Van naast de melkweg?... Toe maar!... In elleke pint melk giet-ie d'r tien water... Ik bemoei me d'r niet mee... As je d'r zoo mee omspringt — een an de smeris — een voor zole en achterlappe — hou je geen kiezelsteen over....

JAN. Wat mot 'k dàn?

De Zwaan. Voor de rooie mot-ie de vier-vijf-en-negetig verrekene enne twéé jaar lang èlleke dag zes pannebrooje brenge èn twee roggemikke èn 'n snijkoek met kandij en sukade... Boter bij de visch: op slag vóór-ie 'm in z'n hande krijgt — een honderd brooje voorschot, tien roggemikke en tien snijkoeke met kandij en sukade....

Jan. Hù!... Daar komme we niet door!... Daar ete me ons verstoppinge an....

De Zwaan. Hindert niet eens in 't jaar!

Bakker. Vier-vijf-en-negetig!... Vier-vijf-en-negetig *(tot Sien)*. As je me 'n smàkker geef, zoo as an de jongen van de stikkedoor, trek 'k 'r 'n pannebrood af....

Sien. Ik lust geen getrouwde manne....

Bakker. Manne... panne... manne... panne, hahaha!

Jan *(bij de tafella)*. 'k Zel je 'n diamante steen late kijke *(het licht schemert door den spleet)*.

Bakker *(verrast opstaand en de kom op tafel neerzettend)*. Deksels — dat lijkt Bengaals!

Jan *(de roode ster in de hand)*. Geef jij daarvoor twee jaar lang....

De Zwaan. Drie jaar — twee is niemedal....

Jan... Drie jaar lang elleke dag zes panne, twee roggemikke en 'n Groninger koek met kandij en sukade?...

De Zwaan. En 'n Berliner bol dadelijk en honderd brooje dadelijk as 'k gezeid heb!...

SIEN. Jessis wat 'n steen!

SCHOENLAPPER *(de zijne uit den schoen krijgend).* De mijne is groen — groen as koper — groen as gras

BAKKER *(verbaasd).* Christenezielen!... Waar vin je die?... Is-ie ècht?

JAN. Hoor je 'm, zwaan — of-ie echt is — of-ie echt is?...

DE ZWAAN. Hij denkt dat onze lieve heer zoo de sterre vervalscht as hìj 't meel, hahaha!

BAKKER. Mag ik is wege?

JAN. As me gek benne — eerst de honderd panne voorschot....

BAKKER. Snijdt-ie ruite stuk?

JAN. Zien? *(springt op het bed, wrijft de ster langs een ruit, die in scherven ineenzakt).* Is-ie echt?

SIEN *(bij de la).* Legge d'r meer in?

JAN *(heftig)* Laat 'm dicht — anders vliege ze na de hemel!...

DE ZWAAN. Wat doe je ze ook uit je zakke in de la te legge!...

JAN *(voor de la geposteerd).* Je zweet 'r nog al niet van!... Afblijve hoor!...

BAKKER. Christeneziele!... 'n Rooie en 'n groene steen.. As-ie werachtig echt is, werachtig... dan geef 'k je

d'r 'n nieuw goud-tientje voor, splinternieuw!...

SCHOENLAPPER. Hèhèhè!...

BAKKER. Wat lach-ie, bult?

SCHOENLAPPER. Ik geef d'r hònderd nieuwe, duizend, tien duizend.... De lommerd schiet 'r meer op....

SIEN. Geef 'm mijn, Jan — voor 'n brosch....

JAN. Jij ben van de febriek vortgebleve — jij mag d'r enkel na kijke, waar zwaan?

DE ZWAAN. Drie jaar lang, as 'k gezeid heb....

JAN *(tot den bakker)*. Graag of niet?... En honderd brooje daalijk!

BAKKER *(enkel oog voor den steen)*. Me heele winkel mag-ie leeghale — de pannebrooje — de hard-gebakke-duitsche — de kedetjes — de pijn-de-luksjes — de beschuite — de berliner bolle — de krakelinge — de appelbolle — de snijkoeke — de moppe.... Maar eerst in me éige hande 't gewicht voele....

JAN. Mag dat, zwaan?

DE ZWAAN. Tien telle — langer niet!

BAKKER *(de ster uit Jan's handen nemend)*. Of 'k zoo in me oven kijk — of-die an 't smelte is! — of je bloed ziet....

DE ZWAAN. As je 'm nog langer kneedt wordt-ie allerhande....

SIEN. Hou 'm is hier bij me hals, bakker *(slaat de tippen van haar jak weg).*

BAKKER. Of je in de zon leit te baje — of je kin in de rooie was zit *(de ster op z'n hand leggend).* 'k Ken d'r 'n ring van late make bij de goudsmid.... 'k Ken d'r an me horlogieketting hange.... Christeneziele... 'k Ken d'r op me das steke, hahaha!...

DE ZWAAN *('n goudvisch opvangend dien Jan 'm toewerpt).* Hap!.... Smaakt na de gist.....

BAKKER. As 'k daarmee in de kerk zit, zel de domenee in z'n woorde blijve steke — en de diakene — de diakene zelle niet wete wat voor tekst....

DE ZWAAN *(een goudvisch vangend).* Hap! Hap!... Of 'k 'r weer van zel spoege?... Hap! Nou lust 'k niemeer....

SCHOENLAPPER *(tot Sien).* Nee je krijgt 'm niet! Nee, nee, nee! *(bergt de groene in zijn zak).*

DE ZWAAN. Meeldief, de tien telle benne om....

BAKKER. Effen nog....

JAN *(de ster afnemend).* Houe mag-ie 'r, voor drie jaar lang....

DE ZWAAN.... Zes panne per dag èn twee mikke per dag èn 'n snijkoek per dag....

BAKKER. En honderd derek?

DE ZWAAN. Op slag!

BAKKER. As 'k 'r zooveel in me kar heb — 't is me

nog al niks — honderd — honderd.... *(loopt de trap op, gaat achter de onderdeur).* Wie pakt 'r an?....

JAN. Ikke!... Ho!... Ho!... Schrijf jij is op, schoenfrik....

SCHOENLAPPER. Ik hei geen papier.... Mag 't met krijt op de zool van de laars?

JAN. As je 't maar sekuur doet.... Je weet hoe-ie de mensche loere draait....

BAKKER. Nou dan! Me arrem is geen uithangbord!

JAN *(tot Sien).* Ho!... Ho!... Nog niet! *(kijkt in de ladenkast).* Daar kenne ze niet in.... Zelle me ze op jouw bed legge?

SIEN. Eerst 'n ouwe krant.... Daar!

JAN *(de brooden van Sien, die halfwege de trap staat, aannemend en in de achterste bedstee leggend, koortsachtig vlug op en neer loopend).* Een, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen, tien.... *(de brooden verdwijnen in de bedstee; zij vegen zich àllen het zweet van het voorhoofd).*

SCHOENLAPPER *(tellend).*... Twintig.... Dertig... Veertig... Vijftig... *(hij geeft met het stuk krijt streepjes).*

DE ZWAAN. Me benne op de helft.

JAN. 'k Zweet as 'n sleepersknol *(zij vegen zich weer àllen het zweet van het voorhoofd).*

BAKKER. Vijf tegelijk — en nog is vijf....

SIEN. Je ken ze beter as kaze opgooie....

BAKKER.... Een en zeventig, twee en zeventig....

DE ZWAAN.... Dat lieg-ie.... Een en zestig....

BAKKER.... Een en zestíg — twee en zestig.... drie en zestig.... leeg is de kar.... De rest krijg je morrege vroeg — dan benne ze verscher....

SIEN. Hoe ken ik d'r nou in?

JAN. Hù!... Dan vreet je je d'r doorheen, as in de berreg van rijstebrei....

BAKKER. En me steen?

JAN. Haal 'm maar van de tafel....

SIEN *(bij de lade)*. D'r legge d'r nog wel tien!

DE ZWAAN. Jan pas op de la!

SIEN (*nijdig)*. Sta jij toch niet alles af te loere, lamme hinkepoot.... Daar! *(trekt het gordijn voor de ramen dicht)*.

JAN. Wat mot dat nou?

BAKKER *(nijdig)*. Da's 'n andere ster.... Je het 'm verruild! *(haar langs de goudvisschenkom strijkend)*. Glas snijdt-ie niet eens!... Jullie benne flesschetrekkers, oplichters, kwartjesvinders! Waar benne me goudvissche gebleve? *(met de gebalde vuist de ster vasthoudend en 'r mee dreigend)*. Me drie en zestig brooje werom en me vier gulden vijf en negetíg!... 'k Sla alles kort en klein.... Ik breek jou je nek bliksemsche aap!... En dat rooie stuk glas gaat over me knie!

(hij slaat de handen om de ster, wringt haar over z'n knie. De ster dooft plotseling — een donderslag weerklinkt — even is het tooneel donker).

SCHOENLAPPER. Je mot 't gordijn opetrekke, Sìen.

JAN. Dat doe *ik* al *(het roode licht van het venster stort weer binnen. Tegen het beddelaken, onbewegelijk naast elkaar staan Thijs, Bet, Aaltje, Lammersen).*

Vijfde Tooneel.

ZWAAN, JAN, SCHOENLAPPER, BAKKER, SIEN, THIJS, BET, AALTJE, LAMMERSEN.

BAKKER *(verwoed).* Me goudvissche, me brooje en me cente! 'k Maak 'r politiezake van! Drie en zestíg goed doorbakke panne!... Vier goudvissche!

BET *(met een kerkboek in de hand).* God-nog-an-toe, bakker — me wete d'r niks van....

BAKKER. Drie en zestig brooje.... in de bedstee!

THIJS *(met een takel in de hand).* Eens gegeve blijft gegeve....

LAMMERSEN *(met zijn harmonica onder den arm).* Al stóóf je 'n goudvisch — slikke ken je ze niet — d'r zel d'r geen in gezete hebbe. Vliege doene ze niet...

AALTJE *(met een pak quitanties in de hand).* Me hart staat 'r van overeind — wat 'n weer, wat 'n weer! — mot in de buurt ingeslage weze....

BET. Me lippe ziene d'r wit van ... Wat was dat, Jan? ...

BAKKER. Wat 't was? ... Wat 't was? ... Me kar met brood leeghale.... Me goudvissche stele! ... Valsche diamante in me poote stoppe.... Ik mot me brooje terug! ... Me brooje uit de bedstee! Ik mot me cente! *(schiet op het raam toe, springt op Jan's bed, roept:)* Politie! ... Politie! ...

DE ZWAAN *(nijdig met de vlerken slaand).* Ik ken getuige da-je 'm over je knie het gebroke.... Daar kenne ze niet tegen....

BAKKER. Dan neem 'k met geweld! *(holt op de bedstee toe).*

Zesde Tooneel.

DE VORIGEN, JACOB.

JACOB *(die de trap af is gekomen — den bakker bij de bedstee werend).* Hande thuis!

BAKKER. Opzij of....

JACOB. Of wat? ...

BAKKER. Of 'k bega 'n ongeluk! ...

JACOB *(een groot slagersmes trekkend).* Dat zelle me afwachte....

BET. Jacob! ... Jacob! ...

DE ZWAAN. Jacob, Jacob: met wil of met werken sla niemand dood....

BAKKER *(de trap op-wijkend)*. As jij steekt, steek ik dubbel — al trek je tien messe, ben 'k nog niet bang — niet voor 'n dozijn zooas jij.... 'k Neem d'r getuige op.... Jij het 't gezien schoenfrik — en jij Lammersen — en jij zwaan....

DE ZWAAN. Ik ben beneje de jare....

BAKKER. Je ken 't allemaal beëedige van de goudvissche enne de drie en zestig brooje enne van 't mes dat-ie voor me neus het gehoue.... Ik haal 'n diender.... Met de gevangeniswage kom 'k voor je deur! *(angstig af)*.

Zevende Tooneel.

ZWAAN, JAN, SCHOENLAPPER, JACOB, SIEN, THIJS, BET, AALTJE, LAMMERSEN.

BET. De schrik zit in me beene.

AALTJE. Ik ken geen voet verzette....

JACOB. Hij hèt hier niks mee te neme. Wàt wou-ie? *(kijkt door den gordijnkier der bedstee)*. Ik vraag wat-ie .... *(schrikt achteruit)*.

BET *(angstig)*. Wat zie je dan? *(zij, Thijs, Aaltje, Lammersen en Sien schuifelen naar Jacob, staren dicht bij de bedstee, glimlachen verbaasd)*. Drie en zestig brooje....

THIJS. Drie en zestig....

LAMMERSEN. Je ken 'n bakkerij beginne....

AALTJE. 'k Hei d'r nog nooit zoo'n berg gezien!

JACOB. Drie en zestig.... Hoe hou je ze goed?

SIEN. Waar mot ik nou gaan slape?....

JAN *(bij de tafel)*. En je schoene benne gebracht vader....

THIJS. Me schoene? *(tot den schoenlapper)*. Zoo zònder cente?

SCHOENLAPPER. Jan het betaald. *(zij draaien zich allen naar Jan, staande dicht tezaam, Bet met haar kerkboek, Thijs met zijn takel, Lammersen met de harmonica, Aaltje met het pak quitanties, Jacob met het groote mes)*.

BET *(glimlachend)*. Betaald?....

JACOB. Betaald?....

THIJS. Jan, Jan — hoe kom-ie an geld!.... Jan, Jan, as je ons in ongelegenheid brengt!... Jan, Jan, as 't maar zuiver spul is!...

JAN. Hou je ooge is dicht, moeder....

BET. Goed, jongen.

JAN. En jij ook, vader....

THIJS. Ik doen 't al....

JAN. Juillie ook!...

LAMMERSEN. Me ooge dicht?... Een of twee?

JAN. Allebei.... Zoo. Nou motte juillie niet schrikke.... Jij doet valsch, Jacob!... Jij kijkt stiekem!

JACOB. Ik kijk na de brooje....

JAN. Mag-ie niet. Ooge toe! Allemaal! As 'k drie zeg, mag-ie ze open doen! Eene — tweeje — drieje!... *(heeft een geel-groene ster uit de la gegrepen).* Die is voor vader z'n takels....

BET *(na een aangehouden ònbèwègelijke stilte van allen).* Jan — me lieve jongen — hoe kom je daar an?

JAN. Ben met de zwaan weze vliege — geplukt op drie meter van de maan....

BET. Jan — me lieve jongen — je mag niet neme wat van God-de-Heer is....

JACOB. Sterre benne vrij *(langzaam voor zich uit starend)....* Sterre benne vrij.... Je mag geen appele plukke — geen pere — geen bloeme — sterre benne vrij — sterre benne vrij....

BET. Jan — me lieve jongen — de sterre benne van God-de-Heer — die het-ie buiten ons bereik gesteld — daar magge me niet na tàste....

JACOB. As me niks hebbe, magge me dat!...

THIJS. Daar ben 'k angstig van — daar doen 'k me ooge bij toe....

AALTJE. Jan, bran je vingers niet....

JAN. Nou dan, vader!... Neem je 'm niet?

THIJS. Nee.... Zal 'k, moeder?

BET. Jan — me lieve jongen — je het 'r geen geve over *(smartelijk-angstig).* Jan, ik hei al zoo'n boel

gehuild — zoo da'k me trane niet telle ken.... God-de-Heer zel ze an de hemel misse.... *(naar boven starend).* Heele gate benne d'r gekomme in de wolleke.... Stele, Jan, is erger nog as wat je broer Jacob in drift het gedaan... erger as 't schandaal met je zuster! *(tot de zwaan).* Bè-jij de duvel, zwaan, da-jij voor ladder gediend het?... Laat de zwaan ze werom brenge, Jan, me lieve jongen, op de plaatse waarvan ze vandaan benne gekomme — 'k wor as van de dood zoo benauwd, as 'k de plekke an de hemel zie, die je leeg het geplukt *(de anderen kijken mede verschrikt omhoog).*

JAN *(benepen).* Mocht 't niet, zwaan?

DE ZWAAN. Hahaha!... Hahaha!... Juffrouw hoe kè-je zoo wurme over niks!... Ikke de duvel?... Ikke? 'k Hei toch geen bokkepoot!... 'k Vreet toch geen vuur....

BET. Me zoon Jan hei-je opgezet tot 'n doodzonde... tot 'n doodzonde — dat weet je toch, zwaan....

DE ZWAAN. Wees wijzer, juffrouw — de heele rijkdom in de stad loopt met sterre an d'r vingers, d'r halze, d'r oore — de koningin het 'r 'n kroon vol van in d'r haar....

BET. Mensche as wij magge 't niet.... Enne as iedereen plukke gaat — iédereen zulleke gate as Jan maakt — blijft 'r geen lichie meer in de hemel over *(smartelijk)* Geen lichie... Geen enkel lichie.... As ze de maan ook nog neme — en de zon ook nog neme — wat rest 'r dan?....

THIJS *(de handen naar de ster uitstrekkend).* Zel 'k 'r?... Me takels zitte vast.... Me zelle geen zorreg meer hebbe — me zelle op heele schoene loope — me zelle drie-en-zestig brooje ete....

BET *(angstig).* Nee! Nee! Nee!...

JACOB. Al ha-je 'm uit de modder geschept — al geve ze me leveslang: ìk ben d'r niet vies van!...

BET. Jacob... Jacob....

JACOB *(het mes neerleggend).* Zes maande hè-'k me kop tegen de mure van me cel kapot gestoote — zes maande kalk en tralies en 'n reepie lucht zoo groot as me hande — zes maande as 't nacht wier dezelfde ster, die hij in z'n vingers houdt — dezelfde gele ster met de groene rande — en geen ander licht!... As me hersens dampte, as 'k niet slape kon, zag 'k 'r — as 'k 'n strop om me nek wou legge, zag 'k 'r — as 'k lee te vloeke, zag 'k 'r — as 'k de dage, de ure dat 't nog dure most, telde, telde, telde — as hij de schel van de segarewinkel — zag 'k 'r. Zes lange maande benne me same alleen geweest — het ze me hoore tekeer gaan, da'k 't nòg is zou doen, nog is en nog is, as ze me weer 't brood roove as toe met de staking *(luciede lachend).* Ik ben 'r niet vies van — me kenne mekaar.... Wì-jij d'r niet, vader?... Nee?... Hahaha!... Jij niet, moeder?... Nee?... Mijn dan, Jan! *(grijpt de ster uit Jan's handen).* God het 'r meer as zat, meer as zat — wij komme tekort....

AALTJE. Da's waar — wij komme tekort.

THIJS. Wij komme tekort....

LAMMERSEN. Dat doene me zeker!

DE ZWAAN. Wat zee ìk?

BET *(angstig)*. Alles mag-ie wat d'r groeit — aarpels en groentes — niet wat an de hemel loopt, Jacob....

JACOB. Hahaha!... Ik ben d'r dronke van — me beene doen of 'k te veel klare geroke! *(bij z'n scharensliep)*. De bulle worde d'r nieuw van. Dat mes hè-'k alvast niemeer te slijpe — of 't zoo gepolletoerd is!... Mò-je me beitel zien!... Het 'n rand van goud!... Wat zelle me 't eerst koope, Jan?

JAN. Je het je hoofd nog niet onder de pomp gehouwe — enne je zou drìe glaze water boordevol leegdrinke....

JACOB. Me drinke geen water — me drinke toejoer wijn as Bonnet voor jou het gebracht....

LAMMERSEN. Zel ik d'r gaan hale in de slijterij om de hoek?

AALTJE. Jij niet! Jij niet! Je hoeft 't lieremannetje niet heelemaal te krijge....

LAMMERSEN. Is 't jóúw ster? *(zij wil hem in de rede vallen)*. Moel houe!

AALTJE. Moel houe?... Kommandeer jij je vlóóie!...

LAMMERSEN. As me 't vlooietheater koope, waar Jan, hahaha!

JACOB. Drinke me 'n flesch wijn, vader — as van

Bonnet — met 'n zilvere brani-hoed op z'n kop en 'n schort voor z'n buik?...

THIJS. Van zóó'n steen as 'n kinderhoofie het de slijterij nooit werom!

SIEN. Dan gane me 'm an de bank an de overzij wissele....

BET. Jacob, Jacob — doe 't nièt!

THIJS. Ze kenne je na 't bero slepe....

BET. Ze zelle met z'n alle roepe: hou de dief!

THIJS. Mot ik je van 't bero komme hale, as met Jan z'n steen door de ruit van de horlogemaker?...

LAMMERSEN. Waar is waar — *(tot Aaltje)* blijf 'r af met je zeepsopvingers — da's geen spek voor jouw bek! — waar is waar: as je d'r mee op de gracht loopt, trapt de heele buurt op je hiele!...

JACOB. Dan doene me 't zoo — in me zak....

BET *(angstig-klagend)*. Jacob, Jacob — hij glimt je broek door....

THIJS. Daar schrik 'k van — je staat van binnen in brand....

JACOB. 'k Voel d'r niks van — da's gedorie 'n bak as 'k nog nooit hé gezien — me broek is heel — 'k lijk 'n fietslantaren!....

SIEN. Doe 'm d'r is uit. Weg is 't.... Doe 'm d'r is in.... Angstig!

LAMMERSEN. Hahaha! *(zingt).* „Zie de maan schijn door de boome — makkers staak je wild geraas...." (*de anderen zingen zachtjes mee.*)

AALTJE *(de harmonica die hij wil gaan bespelen neerduwend).* Toe schei uit! Motte me mekander niet verstaan!

JACOB *(de ster in de hand).* Daar sta 'k bij te gape — daar loopt me hoofd bij leeg *(steekt haar in z'n kiel)*.... Ze schijnt je heele boddie door *(legt haar op de scharensliep).* Verdraaid as je d'r erges verstoppe ken! Hoe krijge me d'r dan gewisseld? Zonder last met de polisie?

DE ZWAAN. Dat weet ik.

JACOB. Hoe dan?

SIEN *(schrikkend bij de la van de tafel, die ze snel weer sluit).* Die lamme zwaan! Hoepel toch op!

LAMMERSEN. Wil jij alweer wijzer weze — wijzer as wij zwaan?

DE ZWAAN. Ik in me water zie de dinge eenmaal boven en eenmaal beneje — 't gras an de wallekant is wijzer as jij....

LAMMERSEN. Dat denk-ie....

DE ZWAAN. Je ken d'r hièr verkoope, Jacob.

JACOB. Hier?

THIJS. Hier in 't pothuis?

AALTJE. An wie?

DE ZWAAN. Ik zel de mensche gaan roepe — de mensche met cente....

JAN. De dokter, zwaan — en de kappelaan, zwaan — en de bank-van-de-overzij....

DE ZWAAN. Laat mijn maar scharrele.... Je mot doen as die vent op de markt — eenmaal — andermaal — niemand meer?... Je ken niet wete wat 'n gèk d'r voor geeft!

JACOB. As ze maar bieje....

JAN. Voor tienduizend doene me 't....

DE ZWAAN. Hier mot je weze, mensche! Hier mot je weze! Me hebbe 'n ster tekoop....

Achtste Tooneel.

DE VORIGEN, *daarna achtereenvolgens op de trap:* BONNET, RIESJE, KAPELAAN, DOKTER, BANKIER, DE SCHELE. *Naast de Zwaan een menigte beenen, een paar gebogen lichamen en het meisje van Bierman met een vlieger. Riesje houdt bloemen èn 'n prentenboek in de hand; de Bankier heeft ringen met steenen aan de vingers en een zwaren gouden ketting; de Schele heeft koolvegen in het gelaat.*

BONNET. Heere! Heere! *(houdt de handt voor de oogen)* Wat 'n lamp is dat!

JAN *(vroolijk).* Hù!... 't Is geen lamp....

RIESJE. Hou je 'n spiegeltje in de zon, Jan?

JAN. 't Is geen spiegeltje....

KAPELAAN. Thijs Banes hoe komt 't zoo licht hier!... Bè-jij 't Jan — 'k zie je maar hallef....

JAN. Geplukt op drie meter van de maan, kappelaan!

DOKTER *(z'n bril afdrogend)*. Me glaze — me glaze — brande in me ooge....

JAN. Me benne rijk geworde, dokter!

BANKIER. Da's 'n schat — 'n schat — zoo heb ik d'r niet een — niet één....

JAN. Ik hè-d'r 'n la vol van, meneer!... Nou dan Jacob!...

JACOB *(tot de pratenden, buiten)*. Suscht!

LAMMERSEN. Stilte!...

JACOB *(tot de bukkenden, bij het raam)*. Of juillie nou kijkt en klest: wie geen zak duite het, ken opdoeke!... Stilte!... Me gane verkoope.... Mò-'k me longe uitschreeuwe?... Me hebbe hier 'n diamante steen, die in me zak as 'n kaars brandt.... Geloof je me niet, meneer?...

BONNET. Zeg ik nee?

JACOB. Je mot me weer is voorbijloope, nou 'k je met cente ken dood smijte!... Die in me zak brandt, zee ik *(laat het zien)*. Nou? *(algemeen gezucht van verwondering)*. En die in me boddie brandt *(doet het — hernieuwde verbluffing)*. Die steen is niet van steen en niet van glas — d'r zit geen lichie van binnen — dààr! — hóé je 'm draait blijft de vlam 'r in —

je hande doet-ie geen zeer — je vingers bladdert-ie niet — je warmt 'r je ooge an, zonder dat-ie hette geeft.... Da's 'n mes! Zie je dat mes? Da's 'n mes van ijzer zoo dun. Wat wordt 't? Da's geen mes meer — da's geen ijzer meer — da's geen heft meer — da's zilver, kokend zilver van guldes en daalders!... Wat is dat?... Is dat 'n beitel?... Is dat 'n beitel!... Da's alweer van zilver, met 'n bandje van goud!... Met die steen, mensche, hoef je niemeer te werke — de bakker smijt de alkove vol brood — de schoen-maker lapt je zole en hakke....

SCHOENMAKER. En nieuwe wreefstukke....

JACOB. En wreefstukke — hoor je 't?...

SCHOENMAKER. En nieuwe veters....

JACOB. En veters — hoor je 't?... As je in de zorreg zit...

AALTJE. As ik — kijk me pak is!...

JACOB. Kijk d'r pak onbetaalde briefies! — hei-je ineene de ton uit de Staatsloterij — kè-je je takels en kleere uit de lommerd hale....

BET *(benepen)*. En 't kerkboek met 't gouwe slot.

JACOB. Hoor je dat, mensche.... — je kerkboeke....

KAPELAAN. Ho! Ho! Ho!... Mag niet! Mag niet!

JACOB. Màg niet?...

KAPELAAN, Kerkboeke magge niet na oome Jan....

BET. 'k Hè-d'r z'n eiere van betaald....

KAPELAAN. Mag niet.... Mag niet...

JACOB. Verkoop ik nou de steen of jij?... Stilte daar buiten!... Wie staat 'r te lache?

JAN. Da's de schele van hiernaast, die-die in 't kolehok op had geslote — zie je toch an d'r zwarte gezich!... Je lijkt wel 'n nikker, schele!...

LAMMERSEN. Was-ie goed?

AALTJE. De flauwe streke! Geef 'm geen asem, Jan!

BANKIER. Thijs, laat je zoon Jacob opschiete — anders krijg je geen kwitanties meer voor me te incasseere...

THIJS. Hoor je niet, Jacob?... De meneer van de bank-aan-de-overzij het geen tijd....

BANKIER. Me klerke zitte te wachte....

AALTJE. En de meide voere niks uit! Ga an je werk Jans....

JACOB. Dag schele! Je mag je wel wassche — anders wordt 't heeregoed zwart, hahaha! *(de schele af).* Nou dan!... Wie biedt 'r? Wie biedt 'r? Wie biedt 'r?... Niet allemaal tegelijk.... Me verstane mekaar geen woord!... Wie biedt 'r?... Wie biedt 'r? Wie dan?... Me ster weegt geen ons en geen pond en geen tien ponde — me ster ken 'k niet houe van de zwaarte.... Met zoo'n reuzester, mensche, raak je niet in 't rooie dorp — groeit 'r geen eelt an je duime — kè-je in 'n huis an de gracht met 'n stoep en twee deure gaan wone — koop-ie 'n slijperskar met 'n ponnie en koperbeslag — eet je gebraje spek bij je aarpels — rook je segare....

BONNET. Met bandjes....

JACOB. Zit je in de kerk....

KAPELAAN. Bij 't doopvont....

JACOB. Brengt de dokter pijpe drop en zoethout....

DOKTER. Midden in de nacht voor je mee....

JACOB. Draag-ie hooge hoeje....

BANKIER. En ringe as ik....

JACOB. Met zoo'n ster drink je wijn, of 't je bruiloft is en soep met vleeschprakkies — waar, Jan?

JAN. Dat 't vet an je tong kleeft!....

JACOB. Met zoo'n ster, van vlak naast de maan, kè-je ete en lol make en na 't Kalfie rijje met twéé knolle d'r voor — 'n hééle dag buiten — 'n hééle dag — en 's nachts in 'n bed van heb-'k-jou-daar, zonder rematiek in je schoere! Met zoo'n ster — zoo'n ster....

SCHOENLAPPER.... Van Bethlehem — met doorne is-ie gekroond....

JACOB. Kè-je bloeme koope — schuite vol....

RIESJE *(hem de hare toewerpend)*. Daar hè-je de mijne, Jacob....

JACOB *(ze oprapend — de bloemen in de eene, de ster in de andere hand)*. Met me ster kè-je de weg na de hemel vinde — uit je hel rake, mensche!

BET. Jacob, Jacob — zeg-ie 't wéér? 'k Hè-je zoo dikkels verboje....

KAPELAAN. Jan, hoeveel doodzonde benne d'r?

JAN. Zeven, kappelaan! *(snel)*. Hoovaardigheid, gierigheid, onkuischheid, nijd, gulzigheid, gramschap, traagheid....

KAPELAAN. Goed zoo, Jan. Heel goed, Jan *(tot Jacob)*. As jij 't óók maar zoo wist.... Geef d'r mijn voor de godslamp van 't altaar, Jacob — voor de godslamp — dan zelle me honderd kaarsies brande voor Jàn....

DOKTER. Toe je 'n ijzersplinter in je oog ha gekrege, Jacob, het Jan d'r bij gezete, hoe 'k met me elektrieke lichie in je hoofd hè gekeke — enne de watte voor Jan hè-'k zellef meegebracht — duizend losse guldes geef 'k toe....

BANKIER. Jacob — ik geef d'r tienduizend....

BET. Tienduizend.... Tienduizend....

KAPELAAN. De godslamp gaat voor!

DOKTER. Tienduizend en één....

BANKIER. Elf duizend....

BONNET. Elf duizend en 'n kissie segare.

DOKTER. Twaalf duizend....

BANKIER. Ik ben van de bank-an-de-overzij — ik laat me niet kenne! Twintig duizend jantje contantje....

KAPELAAN. De godslamp gaat voor.... In de godslamp is haast geen olie meer....

BANKIER. Ik ga voor! Dertig duizend!... Dertig, hoor je, Jacob? Hoor-ie, Jan?

LAMMERSEN. Zelle me d'r tien gulde bijlegge, petroon?... Dertig duizend en tien....

AALTJE. Bè-je dol! Je het ommers geen rooie cent....

JACOB. Dertig duizend en tien — en tien — wie meer — wie meer?... 't Kost me duurder ingekocht!... In de groote magezijne, die op laste van gas en belastinge zitte, krijg je ze voor geen honderd! *(als 'n koopman op de markt).* Ik sta hier niet voor me plezier, mensche! Ik mot me patent betale! Van de marktmeesters hè-'k permissie! 't Is 'n merakel, 'n 'n merakel, 'n merakel! De werkman mot de werkman steune! As 'k in me kis leg, zel je nog an me denke! Maar 'k sterf niet — 'k hè pas voor vijftig jaar bijgeteekend! 'n Merakel! 'n Merakel! 'k Ben te nakend om crediet te geve — 't mot weg, weg, weg!... Wanneer de bruid is an de man, wil 'n ieder d'r an! Merakel! Merakel!... Wie meer as dertig duizend en tien?... Eenmaal....

LAMMERSEN. Wat haast je nou, Jacob? Mot ik d'r an blijve hange?...

JACOB. Ken mijn niet schele.... Eenmaal, andermaal....

BANKIER. Veertig duizend....

JACOB. Veertig duizend.... Veertig duizend.... Veertig duizend.... Eenmaal....

KAPELAAN. De godslamp gaat voor....

JACOB. Andermaal.... Ten derde maal!... Voor de meneer van de bank-an-de-overzij.... Daar hei-je 'r!

BANKIER. 'k Zal je daalijk de cente an late reike *(neemt de ster aan, die nog even in zijn hand licht, dan plots dooft)*. Hij is z'n vuur kwijt! *(angstig)* Hij brandt niemeer *(algemeene teleurstelling)*. Zóó mot ik d'r niet, zóó hè-'k d'r niet gekocht....

JAN. Dat ken ommers niet.... Laat mijn d'r is kijke! *(grijpt de ster, die dadelijk weer schijnt)*. Zie je, meneer! *(reikt haar opnieuw over. De ster verliest haar licht in de handen van den Bankier)*.

BANKIER *(vertoornd)*. 'k Zie niemedal!... 'k Hei 'n ster mèt licht gekocht....

JAN *(verlegen)*. Daarnet dee ze 't toch *(herneemt de ster, die in volle lichting glanst)*. Hèt ze licht, kappelaan?

KAPELAAN. Dat het ze.... Ze het 'n licht as geen godslamp nog het — *(grijpt haar — de ster dooft in zijn hand. Allen wijken onthutst van de trap. De kapelaan maakt het teeken des kruizes, legt de ster op Jacob's scharesliep)*.

JACOB *(haar weer in volle glanzing opnemend)*. Hoe ken dat nou Jan?

JAN *(die naar de tafel gevlucht is)*. Weet ik 't! Ken ik 't hellepe? De zwaan het ze *(in de la kijkend)*....

Zwaan, zwaan.... d'r leit 'r niet één meer met licht — ze benne allemaal dóód....

DE ZWAAN. Ik sta d'r zellef van te beve.... Hè-'k nog nooit meegemaakt. Dat komt omdat de zon an de hemel staat, Jacob — enne over de dake schijnt.... Daar kenne ze niet tegen, Jan.... Daar worde ze bang van, Jan.... Daar schuile ze bij weg, Jan.... Je ziet ze ommers nooit overdag!... As 't weer nacht wordt — as de maan van achter de wolleke na vore stapt — zelle ze door de rete van de la schijne.... Ik lieg d'r geen woord van!...

JACOB. En de mijne dan? *(vreugdevol).* Brandt de mijne niet as 'n spaander?... Brandt-ie niet dat 't 'n lust is — in me poote? *(met zwakke teleurstelling).* Maar wat hè-'k an 'n ster zònder cente?...

DE ZWAAN. As je lacht bè-je meer as tevreje, Jacob... Je lacht of je in de zon staat te kijke, waar of niet, Jan? Waar of niet, moeder?... Waar of niet, vader?...

JACOB. Kenne me d'r àlles mee koope?...

DE ZWAAN. Alles — as je je haast — vóór-ie as de andere schuile gaat.... En wâ-je krijgt mo-je dééle...

JACOB *(lachend).* Da's goeie!... En die in de la?

DE ZWAAN. Die brande vannacht en morregenacht en overmorregenacht, zoo lang as je maar denke kan... Lach je weer, Jan?

JAN *(onbeweeglijk in den leunstoel).* Me lache met z'n alle.... Moeder lacht — en vader lacht — en de

schoenfrik lacht — en de waschbaas lacht — en de juffrouw lacht — maar de dokter en de meneer-van-de-bank en me zuster en de meneer-uit-de-segare-winkel en de kappelaan lache niet.... Waarom lach je niet, kappelaan?

KAPELAAN. Die ster het de duvel gebracht — wie d'r anraakt komt in 't eeuwige vuur — de hemel is eeuwig — de hel is eeuwig — hè-'k je geleerd Jan!....

JAN *(angstig)*. Hoor je dat, zwaan?

DE ZWAAN. Jacob — 't dakraampie van 't huis an de andere kant van de gracht, waar de mevrouw met de zeven honde woont, die de scheerder elleke week wassche mot, begint bleek te worde enne de kopere schelleknop glimt of d'r 'n smeris staat.... Jacob, de bakkers gane rije en 't werkvollek loopt met d'r boterhammezakkie.... Jacob, de winkels make ze an kant en de klok van de kerk zel gaan luie.... Wi-je nog inslaan voor vandaag, dan mo-je d'r spied achter zette.... Làng houdt ze d'r vonke niemeer....

JACOB. Opzij mensche! Daar komme me met de grootste steen van de wereld!.... Ga je mee, vader? Ga je mee, Lammersen?... Speel 'n deun op je kerk-orgel, dat de buurt over de drooghekke kijkt! De muziek voorop en me ster d'r achter! Ze magge de strate wel afzette!.... Laat meneer de kappelaan deur, mensche — die mot 'r niks van hebbe *(tot den meneer-van-de-bank, die mee weggaat)*. Nòg kè-je d'r an — voor veertigduizend! Nee? Vooruit! Niet allemaal gelijk op de trap — ze zwiept 'r van op en neer

as ’n dobber.... Eerst juillie! Ik loop in geen zeven sloote.... Nou dan, Jan!

JAN. Nee, ik niet — de la kenne me niet alleen late — enne me beene voele zoo raar — of ’k d’r sneeuwballe mee hè gegooid zoo steke ze — ’k ken d’r geen trekking in krijge.... Zeg-ie me niet gedag, moeder?..

BET. Ik ga niet weg....

JAN. En je gaat na buiten!...

BET. ’k Blijf voor de deur.... ’k Ben zoo bang in de volte....

JACOB *(tot Lammersen, die naast de zwaan bukt)*. Hé! Speel je niet, hinkepoot? *(de harmonica zet in)*. Zoo loope me gesmeerd.... Daar benne me, mensche! Daar benne me! *(Langs het tuimelraam beweegt een langdurig gedrang van beenen, rokken, kinderen, honden, enz.)*

Negende Tooneel.

DE ZWAAN, JAN, RIESJE, SIEN.

RIESJE. D’r komt geen end an.... Of ze de koningin wachte!... Hei-je je strikkie nog, Jan?... Nog meer! Nog meer! Wat ’n vollek! Wat ’n vollek!... Da’s ’n huzaar met spore.... Da’s de vleeschhouwer.... Da’s de teef van de lantaarnopsteker.... Zelle me gaan kijke, Sien?...

SIEN *(nijdig)*. Nee!

RIESJE. Me magge toch?

SIEN. 'k Hei geen trek!

RIESJE. Jij dan, Jan?

JAN. Ik ben zoo moei in me kop....

RIESJE. Wat hindert dat?

JAN. Me voete en me hande slape....

RIESJE *(angstig)*. Slape?... Doe is zóó! *(heft de knie)*.

JAN. Ken 'k niet.... D'r houdt iemand me voete vast.

RIESJE. Doe is zóo *(heft de twee handen)*.

JAN. Ken 'k niet.... Ken 'k niet.... D'r hange gewichte an me polse.... Daarnet hè 'k toch nog alles gedaan...

RIESJE. Hoe ken dat dan?

DE ZWAAN. Van de schrik dat de zon de lichies in de la uit het geblaze....

JAN. Je mot me moeder gaan roepe, staat bij de deur....

RIESJE. En dan kijk 'k meteen.... 'k Zie d'r niet. 'k Zel d'r zoeke *(af)*.

Tiende Tooneel.

DE ZWAAN, JAN, SIEN, BAKKER.

DE ZWAAN *(tot Sien, die op de tafel toegaat)*. Sien — bezondig je niet....

SIEN. Mo'k 't gordijn weer toetrekke, lam beest!

DE ZWAAN. Je het 'r af te blijve, zeg 'k....

SIEN. Hindert 't jóu as 'k d'r na kìjk?....

DE ZWAAN. Ze benne van Jàn....

SIEN. Van Jan! Van Jan! Hoor haar!.... Je het ze zellef gestole! Hei-jij d'r geve over? *(rukt de la open).*

JAN. Sien, Sien, blijf d'r af....

SIEN. Kles maar!

JAN *(smartelijk, als in versteening).* Sien — ik ken me niet bewege — me hande benne vastgegroeid — ik mot ze voor móéder beware *(er wordt buiten gefloten).* O!... O!...

DE ZWAAN. Oppasse Jan!.. Jezis, Jan, da's de meeldief!..

JAN. Sien, Sien neem ze d'r niet uit! Sien, ik ben an de stoel vastgespijkerd! Sien, me ooge benne blind van me trane....

SIEN. Wat grien je nou schaap — 'k kìjk toch enkel!...

BAKKER *(naast de zwaan).* Me drie en zestig brooje werom en me vier-vijf-en-negetig en me vier goudvissche! Ik breek jou je nek, bliksemsche aap! 'k Sla alles kort en klein! D'r uit! Mee na 't bero!....

JAN *(onbewegelijk).* Me voete slape en me hande slape, bakker....

BAKKER. Dat lieg-ie!

SIEN *(de zwak-glimmende sterren in haar voorschoot ladend).* Venacht as ze weer brande, zelle me betale....

JAN. Sien, doe 't nou niet....

BAKKER. Mee na 't bero! Mee na 't bero!...

SIEN. Ik mot me boetes betale — de baas van de febriek het aldeur de smoor an me.... Jij de helft, bakker? Jij de helft?

DE ZWAAN. Sien is 'n dief en de bakker is 'n dief... Zel 'k de heele dag in me vijver legge schreeuwe!...

SIEN. 'k Waarschouw je!

BAKKER. Dat mo-je nou nog is zegge!

DE ZWAAN. Sien het gestole en jij het gestole....

BAKKER. Ik draai je je nek om!...

DE ZWAAN. Sien het de sterre uit de la gemoerd.... Sien is 'n dief en jij stopt krijt in je meel!... Sien het de sterre in d'r schort!...

SIEN. 't Benne geen sterre! *(verbergt ze).*

DE ZWAAN. Hoe meer je ze wegdouwt, hoe sterker ze lichte. *(Sien's toegeknoopt voorschoot laat zwakken schijn door).* Zie je 't Jan?...

SIEN. Sla 'm dood met je stok, bakker! Sla 'm dood — sla 'm dood!... Hij zel ons verraje!... Me rake in de kast!...

BAKKER. 'k Weet beter! 'k Weet beter! *(grijpt den nek van de zwaan).* Geef 't touw dat daar leit! Vlug dan! Vlug dan! Hij wringt as 'n aal!...

JAN. Moord!... Moord!... Moeder!... Moord!

SIEN. As je je mond niet houdt!...

BAKKER. Blauw wordt-ie d'r van...

DE ZWAAN. Hullep! Hullep, Jan!... Hij keelt me de meeldief!...

JAN. Moord!... Moord!...

BAKKER. Hou vast jouw eind!... 'k Leg 'n lus! Hou vast!... Trekke!... Anhale!...

JAN. Moeder!... Moeder!... Ze vermoorde me zwaan!

DE ZWAAN. Hullep! Hullep!...

SIEN. Hij schreeuwt de bure bij mekaar! Sla d'r op met je stok!

BAKKER *(z'n voet op het gespannen touw zettend)*. Knap as-die piept! *(heft den stok)*. Nou kè-je d'r van luste, smeerlap! *(slaat dat het dreunt)*.

JAN. Moord!... Moeder!... Moeder!...

BAKKER. As je niet stil ben jij — krijg je ook 'n lus om je nek, bliksemsche aap, 'n dubbele lus da-je geen asem meer haalt! *(dreunt met den stok)*. Da's voor me goudvissche! Da's.... Da's.... Da's.... *(dreunt)*.

JAN *(hartstochtelijk-schreiend)*. Ik kè-je niet hellepe!... Moord!... Me beene benne dood!... Moord!... Sla 'm zoo niet!... Sla 'm zoo niet!... Moord!...

SIEN *(terugwijkend)*. Hij is kapot.... Late me d'r vandeurgaan.... D'r zit bloed an me hande.... D'r zit bloed an jouw hande.... God, God, ze

zelle me met me lichies zien loope.... Wat motte me doen? Wat motte me doen?...

BAKKER. De trap op! De trap op!... Haast je!

SIEN *(de trap opstormend)*. Draag jij ze! Draag jij ze! O! O!.... Ze brande me goed door!... Ze springe na de hemel terug! *(af met bakker. De zwaan ligt met bloedenden nek)*.

Elfde Tooneel.

JAN, DE ZWAAN, *later* THIJS, BET, JACOB *en gebukt voor het raam, naast de doode zwaan:* DE DOKTER, LAMMERSEN, AALTJE, SCHOENLAPPER, BONNET, RIESJE, DE SCHELE, MEISJE VAN BIERMAN *en meerderen.*

JAN *(onbewegelijk)*. Zwaan! *(angstiger roepend)*. Zwaan! Zwaan dan!... Je kijkt me an en je praat niet!... O, je bloed loopt op me bed!... 'k Zel 't an Jacob vertelle.... Jacob zel 'm met z'n mes doodsteke.... Hullep!... Hullep!...

JACOB *(van rechts op de trap met kaas en ham)*. Wat is d'r Jan?

JAN. Me zwaan is dood....

THIJS *(met een tulband)*. Dood?...

BET *(met een wijnflesch in iedere hand)*. Hei-jij zoo geroepe, Jan, me lieve jongen? *(buiten verdringen zich de bukkende hoofden naast de zwaan, in elk

der handen etenswaren, 'n groot brood, 'n mand groenten, 'n petroleumkan, 'n worst).

JAN. Me hande slape — me voete slàpe — me sterre benne gestole, gestole, gestole — me zwaan is vermoord, vermoord, vermoord... Moeder! *(het tooneel wordt plots geheel donker).* Moeder!... Hullep!... Moederlief!... Hullep!...

SLOT.

BET *(in het donker).* Roep-ie Jan?

JAN. Moederlief! Moederlief!...

BET. Ik kom al.... 'k Vin de lucifers niet....

JAN Me zwaan is vermoord, vermoord....

BET. God-nog-an-toe, kind, wat ga je te keer *(zij strijkt een lucifer aan, die uittocht, neemt een tweede en in haar bevende handen begint de lamp te lichten).*

Twaalfde Tooneel.

Het tooneel is weer geheel als in het Eerste Bedrijf. De gordijnen zijn voor het raam geschoven. Sien ligt in de achterste bedstee, Thijs in de voorste, Jacob op den grond.

JAN, THIJS, BET, SIEN, JACOB.

JAN. Moederlief, hullep! Hullep! Me zwaan hebbe de

bakker en Sien.... 't Bloed loopt op me bed — 't bloed loopt op me bed!...

BET *(schril-angstig)*. Thijs!... Thijs!... Sta dan op Thijs! *(schreiend)*. De jongen is zoo naar!...

THIJS *(uit de bedstee springend)*. Wat is 'r dan? Wat is 'r dan?

JAN *(wild met de armen zwaaiend)*. 't Bloed loopt uit z'n bek — z'n veere zien d'r rood van.... Ze hebbe me zwaan — me zwaan....

BET. Toe Jan, me lieve jongen! Wat doe je vreemd, kind.... Wij benne toch bij je.

JAN *(krijschend)*. Me sterre benne gestole.... D'r leit 'r niet een meer!...

THIJS. Nou!... Nou!... Je schreeuwt de bovenbure wakker....

BET. De dokter!... De dokter!... Hij sterft onder me hande!... Zie je dat niet?...

JAN. Ze legge 'n lus om me hals!... Help me dan moeder!... Moeder!

THIJS *(op het wekkertje kijkend)*. Hallef vier!... As-ie maar mee wil.... 't Is al tweemaal voor niks geweest *(af)*.

JACOB *(norsch)*. Hei-je pijn, Jan?... Jan!... Kom nou Jan! *(belicht het bed met de lamp)*.

SIEN *(in de bedstee)*. Ken 'k soms hellepe, moeder?

JAN *(wild z'n moeder wegstootend).* Moord!... Moord!... Ik ken geen asem meer krijge... Mijn doen ze 't ook!.. Ik.... Ik.... Ik....

BET. Toe me jongen — kom tot je zellef — d'r doet je niemand wat.... Jantje.... Jantje!.... Ik ben 't... Ik!... Za'k 'n kouwe doek op je hoofie legge?... Wat?... Wat?...

JAN *(zich opheffend, kijkt naar de raamgordijnen, gebaart er heen, smakt achterover).*

BET *(met water en 'n doek, wijkt terug, laat alles vallen, stort op het bed toe. Jacob schoorvoet naar het hoofdeinde, neemt aarzelend 'n afgezakte hand).* O! O! O!

THIJS *(boven aan de trap).* Hij komt in 'n kwartier....

JACOB. Niet meer noodig.... *(trekt het laken over 't hoofdje).* Nou moeder — de stumper is uit z'n lijje.... het uitkomst.... uitkomst, mo-je denke....

EINDE.

Scheveningen, Juli—September 1907.

VREEMDE JACHT.

VREEMDE JACHT.

EEN SPEL IN DRIE BEDRIJVEN

DOOR

HERM. HEIJERMANS JR.

Voor de eerste maal opgevoerd te Amsterdam, op 24 December 1907.

DRAMATIS PERSONAE:

Mevr. de Douairière Van Walden.
Dolf, haar zoon.
Charles, haar kleinzoon.
Hope, verpleegster.
Dokter Jan Linden.
Annie, zijn vrouw.
Schmidt, detective.
Jaap, bediende bij Dolf.
Grete Donker.
Suze Meier.
Sofie Delange.
Agnes Delange.
Een hotelier.
Een kelner.
Een dienstmeisje.

Het Spel geschiedt in Holland.

EERSTE BEDRIJF.

(De rijk-gemeubileerde zitkamer van een hotel, aan zee gelegen. In den achtergrond eene draperie van gordijnen met schuifdeuren, als afsluiting voor een slaapkamer met statig bed, marmeren toilettafel, lavabeau etc. Eerste en tweede plan, rechts, balkondeuren naar de zeezijde — derde plan, dito, toegangsdeur. In het midden van den voorgrond een notenhouten luxe-tafel, waaromheen causeuses en waarboven een electrische kroon. Eerste en tweede plan, links, een schrijfnécessaire met staande electrische lamp. Derde plan, dito, toegangsdeur. De linkerhelft der draperie, het hoofdeinde van het bed maskeerend, hangt neer. Avondschemer).

Eerste Tooneel.

HOPE, DE KELNER.

KELNER (*na een paar maal geklopt te hebben, treedt van rechts binnen, zet een presenteerblad met schalen op een zijtafeltje naast de deur, spreidt op de groote tafel een servet, legt daarop bord, mes, vork, lepel, kijkt Hope, die met een boek in de hand, in een leunstoel bij de balkondeuren ingeslapen is, driest aan*). Hum!... Hum!... *(Hope beweegt niet. Hij loert in de achter-slaapkamer, verlaat het vertrek door dezelfde deur, keert besluiteloos terug, beklopt de deur luider aan de binnenzij).*

HOPE *(wakkerschrikkend, het boek op tafel neerleggend).* Wie daar?

KELNER. Ik, juffrouw — ik por maar wat harder — de boel wordt koud.

HOPE *(snel op de kamer toegaand en luisterend).* Heb 'k niet verzocht zoo zacht mogelijk te kloppen?... U weet toch dat 'r 'n zieke ligt!

KELNER. Nou snap 'k niemeer waar 'k me an mot houen!... Toen 'k vanmorgen tè stil binnen kwam, kreeg 'k 'n uitbrander, omdat u in uw onderlijfie stond....

HOPE. Zeg 'ns — jij zal me 'n groot pleizier doen je afstand te bewaren — dat 's de derde waarschuwing... Je kan gaan....

KELNER. Sivoeplee... Alleen...

HOPE. Heb u me verstaan?

KELNER. Sivoeplee... *(bij de deur).* De wijnkaart ligt naast de servet van de juffrouw... Une fois c'est pour moi!... Pour moi.... *(af).*

Tweede Tooneel.

HOPE, DOKTER, HOTELIER.

HOPE (*na nog eens achter de draperie gekeken te hebben, zit wederom in den leunstoel bij het balkon, droogt zich de oogen. Een bescheiden getik).* Binnen... *(staat op).* Dag dokter.... Dank u wel — gaat u

zitten: ze slaapt — dat u zoo hartelijk is voor de tweede maal....

DOKTER.... Is u 'n paar uurtjes gaan liggen, zooals 'k u gezegd heb?

HOPE. 'k Heb in den stoel voor 't raam....

DOKTER. Noemt u dat liggen?.... U zult uzelf kapot maken. Dat houdt u vannacht niet uit. Mag 'k licht opsteken?...

HOPE. Een oogenblikje... *(laat de portière geheel zakken, gaat op den knop bij de deur toe, ontsteekt de kroon).* Alsjeblief dokter.

DOKTER. Zoo zien we mekaar tenminste. De eerste regel bij ziekenoppassen, zuster, is 't zichzelf in acht nemen.... Charité bien ordonnée....

HOPE.... Commence par soi-mème.... Zal 'k 'r wekken?

DOKTER. Zijn de benauwdheden terug gekomen?...

HOPE. Om zes uur nog even, maar gelukkig niet làng... Wie daar *(tot den Hotelier).* Ik kan u nu niet ontvangen. U ziet dat ik belet heb....

HOTELIER. Pardon — als ik dérangeer, zuster — 't is juist om den dokter....

HOPE *(uit de hoogte).* Dien kunt u straks....

HOTELIER. Pardon — ik moet zoo dadelijk de deur uit... Als u 't permiteert wou 'k dokter één seconde lastig vallen, één seconde....

DOKTER. Ik zal onmiddellijk op uw kantoor....

HOTELIER. De zaak is... *(op een ongeduldig gebaar van Hope).* Pardon.... U moet toch 'n beetje consideratie met ons hotel gebruiken.... Als mevrouw overlijdt....

HOPE. Zachter asjeblief....

HOTELIER. Als, als, zeg ik — worden de families van twee- en drie-en-zestig enorm gecontrarieerd... zullen andere families onmiddellijk vertrekken — we zijn midden in 't seizoen.... U weet, dokter, hoe de menschen zijn.... *Ik* ben niet onbillijk.... Niet één logeergast zal in de komende weken de appartementen willen betrekken.... Als we hadden kunnen voorzien....

HOPE. Voorzien?... Als wìj hadden kunnen voorzien — zouden we in de laatste plaats van ùw gastvrijheid geprofiteerd hebben.... Heeft u méer de gewoonte logées lastig te vallen?...

DOKTER. Suscht! Suscht!... We gaan naar de conversatiezaal, meneer....

HOTELIER *(retireerend).* U heeft gelijk en ongelijk.... Maar....

DOKTER.... Geen verdere maren.... Ik kom bij u....

HOTELIER. 't Gasthuis — 't Hopital Wallon — is telephonisch verbonden — heeft 'n magnifieke auto om zieken te vervoeren.

DOKTER. Onder géén omstandigheden! Onder géén. 'k Zal 't u beneden uitleggen — hier niet *(af met Hotelier).*

Derde Tooneel

HOPE, CHARLES, KELNER.

HOPE *(verdwijnt even achter de portières).*

CHARLES *(jonge man, ongeveer 24, scherp gelaat, zonder snor, modieuze gekleede jas, hooge hoed — komt door linkerdeur op: tot kelner).* Is 't hier?

KELNER. Ja, meneer.

CHARLES. Een en zestig?

KELNER. Ja, meneer.

CHARLES. 'k Zie niemand.

KELNER. De dames zullen daar zijn.

HOPE *(tusschen de portières, legt een vinger op den mond. Kelner af. Zij schuift voorzichtig de deuren der slaapkamer toe).* Zoo. 'k Ben blij dat ù tenminste gekomen is.

CHARLES. Is 't zóó ernstig?

HOPE. Heel, heel ernstig.

CHARLES. Sinds wanneer?

HOPE. Sinds eergistermorgen — na 'n bezoek aan de Stichting.

CHARLES. Wéér aan 't hart? *(zij knikt).* De vorige keer dachten we ook....

HOPE. Driemaal is ze bewusteloos geweest — de dokter heeft 'r 'n kamfer-injectie gegeven....

CHARLES. Ja ja.... Heb jij ons getelegrafeerd?

HOPE. Op advies van den dokter.

CHARLES. Wat zegt-ie?

HOPE. Wat u ongeveer denken kan — 'n vrouw op leeftijd....

CHARLES. Spijt me, dat je telegram nageseind moest worden. 'k Was eergister niet in Trouville....

HOPE. Nièt in Trouville.... En mevrouw met 't kindje... zijn die meegekomen?

CHARLES *(ongeduldig)*. Nee, nee, nee! Ik was 'n dag — voor zaken — naar Parijs... 'k Kon nog net den middagtrein pakken.... De familie is in Trouville gebleven.... Denk 'k tenminste.... En oom Dolf?

HOPE. Is 'r nog niet. 'k Ben bang dat-ie mevrouw.... Ze verlangt zoo naar 'm....

CHARLES. 'k Heb niet 't flauwst vermoeden, waar-ie uithangt.... In geen maanden bericht van 'm gehad. Is-ie met 't jacht?...

HOPE. Nee meneer. Z'n laatste brief — aan uw mama — aan uw grootmama — was uit Zwitserland — uit Châtelard, meen 'k. 't Zou de grootste ellende zijn, als — als-ie te laat kwam.... Gister heb 'k voor de tweede maal geseind.... Geen antwoord....

CHARLES. Eén kan z'n adres zéker weten — die — die...

HOPE.... Die hebben we — de dokter en ik — vandaag óók 'n telegram gezonden....

CHARLES *(verwonderd).* Wist jij van die liaison?

HOPE *(rustig-glimlachend).* Waarom zou ik 'r niet van weten?.... 'n Publiek geheim is geen bepaald geheim meer....

CHARLES. Afficheert-ie zich nog?.... Enfin, 't regardeert me niet.... 'n Man, die m'n vader kon zijn.... *(gewild over iets anders pratend).* Is dat 't kostuum van de Stichting?.... Niet positief chic. Flatteert je minder.

HOPE. Denkt u, dat zieke kinderen 'r profijt van hebben òf 't kostuum.... Wees u 'ns stil! (*luistert).* Nee...

CHARLES. Mag 'k 'r zien?

HOPE. Misschien. In elk geval met de noodige voorbereiding. Ze zou kunnen begrijpen, dàt 'r gewaarschuwd is....

CHARLES. Ik stoor je toch niet in je diner?

HOPE *(mat).* 'k Heb gegeten.

CHARLES. Jij ben scherper in je gezicht geworden, Hope. Je ziet 'r zoo heelemaal anders uit — of ligt 't an de kroon?

HOPE. Dat kan. 'k Heb in geen twee nachten geslapen....

Vierde Tooneel.

HOPE, CHARLES, DOKTER.

DOKTER.... 'n Vlegel eerste klas.... Pardon....

HOPE. De kleinzoon van mevrouw, meneer Charles van Walden — dokter Linden.

CHARLES. Heel aangenaam, dokter.

DOKTER. Is u zoo pas gearriveerd?

CHARLES. Nog geen uur geleden. Nauwelijks den tijd gehad 'n andere jas aan te schieten.... Ik hoor dat de toestand van grootmama....

DOKTER. Bijzonder zorgwekkend is.... Ik geloof, tenzij 'n wonder gebeurt, dat de familie zich op 't ergste zal dienen....

CHARLES.... Ja, ja. Dat begreep 'k, toen 't telegram kwam.... *(een stilte)*.

DOKTER *(driftig)*.... En die vlegel beneden — 'k heb 'm te woord gestaan — wou per se de auto van Wallon bestellen. Doe dat, meneer, heb 'k 'm gezegd: doe jij dat — dan schrijf ik morgen 'n ingezonden stuk in den *Courrier*, om de badgasten te laten zien wat 'n humaan gérant jij ben.... Daar scheen-ie respect voor te hebben.... Stel je voor!.... 'n Doodzieke gaan transporteeren uit vrees voor 't egoïsme van andere logées.... Laat je je eten staan, zuster?

HOPE. Nee, nee.... Mag meneer mevrouw zien?

DOKTER. We zullen ons overtuigen.... Blijf u hier.... Heeft ze champagne gedronken?

HOPE *(de portières hechtend)*. Met tegenzin een enkel glas....

DOKTER. Niet voldoende — niet voldoende.... Blijf nu maar — blijven — blijven... *(af in slaapkamer).*

CHARLES. 'k Zal maar wat liegen, niet?... Dat ik toevallig voor dringende aangelegenheden overgewipt ben... Als 'k me niet zoo gehaast had, zou 'k wat hebben meegebracht....

HOPE. Als 'k 't zeggen mag....

CHARLES. Ja?

HOPE. 't Zal voor mevrouw 'n teleurstelling zijn, dat u zonder uw vrouw en vooral zonder Ninette — 'r eenig achterkleinkind — is....

CHARLES.... Zoo'n baby van drie jaar.... En dan ik zei je toch al, dat 'k niet direct van Trouville kom.... En dan — m'n vrouw houdt niet — hoe zal 'k dat.... *(ongeduldig).* Wat vraag je naar den bekenden weg?... Je weet dat 'r telkens verschil van meening is.... Grootmama met 'r geweldig-overdreven....

HOPE. Toe meneer Charles!... 't Zijn nù juist niet de omstandigheden.... Roept u, dokter?...

DOKTER *(onzichtbaar).* Zuster....

HOPE *(gaat achter de gordijnen — hij loopt heen en weer — staat stil voor den spiegel boven de nèces-saire, neemt 'n kleerborstel, schuiert zich de jas — gladt zich het haar).* Hier ben 'k weer. *(Zij bedrukt den knop der electrische schel aan de kroon).*

CHARLES. Toch niet sérieuzer.

HOPE. Goddank nee. Ze voelt zich minder beklemd, krijgt een tweede injectie.... Nee, vooral niet binnen gaan!... *(tot den kelner)*. 'n Flesch champagne.... Versta je niet?... 'n Flesch champagne... *(af)*.

Vijfde Tooneel.

CHARLES, KELNER.

KELNER *(onbewogen)*. Frappé?...

CHARLES *(ongeduldig)*. Frappé — niet frappé — als 't maar vlug komt!

KELNER. Moët et Chandon — Irroy Carte Blanche — Pol Roger Medium-dry — Pommery — Heidsieck — wil meneer zoo beleefd zijn...? De wijnkaart ligt op tafel....

CHARLES. Je m'en fiche....

KELNER *(droog)*. Dàt merk hebben we niet....

CHARLES. Maak jij grapjes?... Ben 'k niet van gediend. *(kijkt de kaart in)*. Moët....

KELNER. Demi-sec of White Star-sec?

CHARLES. Loop naar de... Demi-sec!... En beneden ontkurken.... En voor mij 'n kop koffie....

KELNER. Een Moët White Star — un café noir... *(af)*.

Zesde Tooneel.

CHARLES, DOKTER, HOPE.

DOKTER *(duwt de schuifdeuren dicht)*. Dat is voor u 'n heele reis geweest, meneer Van Walden....

CHARLES. Ja, ja — gelooft u nòg, dat grootmama...?

DOKTER. Alles is mogelijk. — 't Is zulk 'n verbazend krasse vrouw, dat ik me na de tweede injectie aan geen voorspellingen wagen durf.... Ze praat met 'n bedriegelijke opgewektheid.... Maar... Maar.... Als ze 'r deze keer bovenop komt, blijft de toestand bijzonder précair — bijzonder. De geringste complicatie, de kleinste stoornis, niet waar?... In ieder geval is 't uitnemend dat u er tenminste is. En 'k zou willen adviseeren de eerste dagen in de directe nabijheid te blijven....

CHARLES Als ik dus wel begrijp is 't ergste gevaar geweken?

DOKTER. Nee — volstrekt niet — in de verste verte niet. Bij 'n hartaandoening van dien aard en op dien leeftijd en met zulke ontrustende aanvallen van bewusteloosheid, is 't de plicht van de naaste familieleden op hun qui-vive te zijn. Toen we u seinden, was 't mijn innige overtuiging, dat u telaat zou komen *(met verheffing)*. Dolf handelt — als ik 't....

CHARLES. Dolf?... Kènt u....

DOKTER. Of 'k Dolf ken?... Hahaha! — hij heeft me helpen ontgroenen....

CHARLES. Ontgroenen?...

DOKTER. Weet u niet, dat uw oom — hij is toch uw óóm?...

CHARLES. Natuurlijk.

DOKTER. Dat-ie vier, vijf jaar college geloopen heeft — dat wil zeggen: had behooren te loopen — 'k taxeer 'm op nog geen vòlgeschreven dictaatcahier! Toen ik van 't gymnasium kwam, had Dolf al minstens vier jaar ge — ge — ja wat feitelijk ge — ge...? Gedit, gedat, gefuifd, gekroegjoold, ge...

CHARLES.... Boemeld....

DOKTER. Geboemeld, 't juiste woord in volgorde — letterlijk alles had-ie als corpslid ge — ge — gedaan — alleen niet gestudeerd. Toen-ie gesjeesd werd....

CHARLES *(na zacht geklop)*. Binnen! *(tot den kelner, die enkel koffie brengt)*. En de Moët?

KELNER. En deux secondes monsieur.... J'ai....

DOKTER. Spreek jij geen Hollandsch, vrindje?

KELNER. Oui monsieur....

DOKTER. Doe dat dan — flauwe kunsten!

KELNER. De champagne wordt koel gemaakt.

DOKTER. Heelemaal niet noodig.... We wachten 'r op *(Kelner af)*. Dat's nou misschien 'n jongen uit *(imiteert Fransch)* uit Leeuwarden, uit Hontenissen, hahaha!... Waar was 'k gebleven? Wat wou 'k....

CHARLES. Toen oom gesjeesd werd, zei u.... Drinkt u 'n kop mee, dokter?

DOKTER. Dank u.... Toen — vertel 'ns 'n historie zonder 'n dozijn toen's! — toen-ie gesjeesd werd

— om 'n dolle geschiedenis — 'n schandaaltje, als je 't zoo noemen wil....

CHARLES *(rustig drinkend)*. Om 'n vrouw natuurlijk!

DOKTER. Spreekt van zelf.... Als 'k me goed herinner — 't geheugen is m'n fort niet — alweer zoo'n Fransch woord! — had-ie 'n vechtpartij op klaarlichten dag met den een of anderen kerel, 'n koloniaal of zoo iets, dien-ie behoorlijk toetakelde.... Met groote moeite werd 't gesust — 'n sisser van 'n week of twee brommen — en 'n paar honderd gulden fooi....

CHARLES. Daar wist ik hoegenaamd niets van *(glimlachend)*. Verwonderen doet 't me niet.... Hoe is 't mogelijk — op klaarlichten dag — en met 'n koloniaal — met 'n koloniaal!... Zóó iemand kàn je toch niet beleedigen....

DOKTER. Iets met 't meisje of de zuster van dien kerel — 't ware weet 'k niet — is hijzelf waarschijnlijk glad vergeten.... Wanneer kan 't geweest zijn?... Negentig.... Een-en-negentig.... Om en om vijftien, zestien, zeventien jaar — 'k kan 'r geen slag in slaan.... Doet 'r ook niet toe.... Hij werd van de corpslijst geschrapt.... Misschien studeerde-ie anders nog, hahaha!... Ja, Dolf en ik hebben mekaar in die dagen meer dan goed gekend — later ook nog wel, maar nooit meer zóó, zoo heerlijk, onbezorgd.... Jammer van den vent.... 'n Hart van goud — 'n wilde rakker — 'n bandiet.... Als-ie niet zoo vroeg z'n vader verloren had, niet zoo vlug de beschikking over z'n erfdeel gekregen,

zou-ie iémand — iémand geworden zijn.... Zeldzame kop.... 't Was toen — alweer toen — 'n lust om 'm te hooren, als-ie op dreef was.... 'n Vernuft, 'n géést.... En nou!... En nou!... 'k Zou 'm z'n mantel kunnen uitvegen, dat-ie met geen drie, vier telegrammen te bereiken is, dat-ie geen adres achterlaat, terwijl z'n moeder doorloopend ziekelijk is. — Tot zelfs die eerste-klasse-dame van 'm hebben we geseind.... Valt me verbazend tegen. Verbazend. 'r Eenige zoon in leven.... Uw papa is betrekkelijk vroeg gestorven, niet waar?...

CHARLES. Toen ik twee was....

DOKTER. Dan zult u wel geen voorraad herinneringen aan 'm hebben?...

CHARLES *(koel)*. Nee — in geen enkel opzicht.

DOKTER. En uw mama?

CHARLES.... Kort na de kraam *(gewild)*. Rookt u 'n sigaret mee — de balkondeuren staan open.... Of heeft u er bezwaar tegen?

DOKTER. Bezwaar, nee — als u bij 't balkon blijft. Pardon, ik zal 'r geen gebruik van maken....

CHARLES. Bijzondere avond.... Geen rimpel op zee.... 'n Idylle.... 'k Zou 't persoonlijk geen week aan zee uithouden.... Parijs.... London.... De groote steden à la bonne heure.... Dat eeuwige water vind 'k assomant!

DOKTER *(na een drukkende stilte)*. Ik heb in de twee maanden, dat ik het genoegen heb over de Stichting

van uw grootmama te gaan, buitengewoon respect voor haar gekregen....

CHARLES. Ja — ja....

DOKTER. En u houdt zeker véel van haar — me dunkt 'n vrouw met dàt hart moet meer dan vader en moeder sámen voor u geweest zijn?...

CHARLES. Natuurlijk. Natuurlijk.

DOKTER. Ze dweept met kinderen. Ieder bezoek aan de Stichting is 'n feest! *(een stilte).* Had u geen idee te studeeren?

CHARLES. Heelemaal niet — twee jaar na de kostschool ben 'k getrouwd....

DOKTER. Zoo jong?

CHARLES. Zoo jong. 'k Zal den kelner nog eens schellen. Dat is 'n ongemeene bediening. *(Gelijk verschijnt de kelner met de flesch in een koelemmer).* Móést dat zoo lang duren?... De dokter zei toch dat afkoelen niet noodig was?

KELNER. De gewoonte van 't huis, meneer — niet gefrapeerd....

CHARLES.... 't Is goed — hou je mond (*hem belettend in te schenken).* Dicht laten.... Doen we zelf *(kelner af).* De ezel!... Een, twee, drie glazen — of 'r gespeecht zal worden.... Laat me u helpen, dokter.... Draagt u 't alleen?

DOKTER. Gaat best. Als u de deuren even zacht openschuift — schuiven — niet duwen. Merci.

Zevende tooneel.

CHARLES, DOLF.

DOLF *(robuste man, ongeveer veertig, blonde volbaard — jachtkostuum — bloemruiker in de hand — praat tot den kelner buiten).* Als 'r geen kamer is, dan maak je d'r een. Wat zeg-je... Enkel 'n badkamer? Dan 'n badkamer! En de rommel uit de auto naar boven halen.... Ja, ja.... Goed! *(tot Charles)*. Wel wat drommel.... *(Charles wijst naar de portières).* Heb jij geseind?... 't Is toch niet.... *(Charles ontkent).* Dat is 'n pak van me hart.... We hebben over de tachtig kilometer geloopen.... Midden op den weg oponthoud — 'n boerekar, die natuurlijk verkeerd uitweek in 'n sloot gerejen — scheelde geen haar of we hadden met de auto 'n saut périlleux gemaakt.... Of de kaffers 't 'r om doen, om doen!... Hoe is 't met mama?... Meer angst dan ziekte, zooals de laatste maal?... Of....

CHARLES. Ze moet op 't oogenblik weer heel opgewekt zijn. De dokter is juist bij 'r — ik ben nog geen uur geleden van Trouville binnen komen vallen.

DOLF. Was dat telegram, aan Snip geadresseerd, van jou?... Verbazend handige inval! M'n compliment. Anders was 'k mogelijk nog bij Beelaart op de jacht!

CHARLES. Snip?... Snip?... Ik heb niet getelegrafeerd, omdat 'k pas zèlf gearriveerd ben — en Snip — Snip? Wie is dat, als 'k vragen mag?

DOLF. Snip.... Madame Lebeau....

CHARLES. O. Wist niet dat die juffrouw 'n zoo gedistingeerden bijnaam.... Hope heeft u aan dat gerenommeerd adres 'n laatst telegram gestuurd — op de andere kreeg ze gister en eergister geen antwoord...

DOLF *(eenigszins ontstemd)*. Hope?... Hope?... Is Hope hier?... Bij mama?

CHARLES. Verwondert u dat?

DOLF. Och nee. En och ja. 'k Weet 't niet *(loopt een weinig geprikkeld op en neer)*. Dat heb jij 'r toch niet?

CHARLES. Ik begrijp niet wat u bèdoelt....

DOLF. Of jij.... Doet 'r niet toe.... Geef me 'n sigaret. 'k Ben wee van honger.... Me geen tijd gegund te dineeren. Merci.... M'n handen trillen nog van den stuurstang *(lucifer aannemend)*. Merci *(zakt in den stoel voor het raam)*. 'k Dacht waarachtig, dat 't deze keer.... 'k Zou 'r enorm spijt van gehad hebben.... Want al ben 'k 'n dozijnmaal, op de ongelegenste momenten opgeschrikt — niet waar? — al is 't goddank — geloof jìj an zoo'n sinjeur daar boven? — ik niet! — al is 't goddank telkens met 'n sisser afgeloopen — één keer moet 't gebeuren — en dan zou 't meer dan beroerd zijn, als je die oogen voor goed gesloten vond.... Duurt 't nog lang daarbinnen?... Kan 'k kloppen?...

CHARLES. Ze zullen wel dadelijk komen.

DOLF. Ze?... Ze?... O ja.... Attent van die kleine Hope. Dus diè heeft Snip, Snipje, 'n dépêche gezonden.... Charley, boy, ik geloof....

CHARLES. U gelooft?...

DOLF. Niemendal. Niemendal. 'k Geloof heelemaal niet — zei 'k straks al.... Kan 'k me handen ergens wasschen?... 't Bloed van de patrijzen — heele koppels hebben we onder schot gekregen — ja waarachtig! — kleeft 'r nog an — zoo gehaast als 'k in de auto van Beelaart gesprongen ben, toen de manke boschwachter op 'n fiets — dat had je moeten zien — een kruk zoo en een zoo — me de boodschap van Snipje kwam brengen. — Is hier geen waschgelegenheid?...

CHARLES. Hiernaast op 59 — de kamer van Hope....

DOLF. De kamer van Hope?... Nee.... Wetboek van Strafrecht, artikel — artikel.... Nou welk artikel?

CHARLES *(lachend)*. Begrijp u niet....

DOLF. Dat 's de tweede maal, dat 'k voor jou te diepzinnig ga *(werpt de sigaret uit 't raam)*. Deugen niet — die papieren dingen van de régie.... Heb je Suus meegebracht?

CHARLES. Nee. Ze — ze kon niet zoo op slag mee.

DOLF. Hoe laat ben je uit Trouville vertrokken?

CHARLES. Vannacht — ja vannacht....

DOLF *(glimlachend)*. Je zegt dat of je 't zelf niet precies weet.... Maakt de kleine Ninette 't goed?

CHARLES. Uitstekend.

DOLF. De bronchitis heelemaal weg?

CHARLES. Totaal. En gelukkig. Als dat kind wat overkomen was....

DOLF. Dan?

CHARLES. Nou dan niets — u kunt u voorstellen — of misschien ook niet — hoe je van zoo'n baby houdt.... Ik dweep met 't goudkopje *(een portretje uit z'n portefeuille nemend).* Dat is 't laatste kiekje aan 't strand van Trouville *(kust het).* Als 't u interesseert *(reikt het over).*

DOLF. Pretendeert dat de een of andere nuance van hatelijkheid — „als 't u interesseert" — omdat ik deze maanden....

CHARLES *(glimlachend).* Laten we zeggen 't heele jaar — van af Nieuwjaar....

DOLF *(knikkend).* Van af Nieuwjaar — merkwaardig geheugen heb jij! — geen gelegenheid heb kunnen vinden?... Charley, boy: waar ik bezoeken afleg, letterlijk waar, krijg ik verwijten.... Prachtig snuitje.... Ik kom honderd jaar tekort.... Precies je vrouw.... De dagen vliegen, de weken raken zoek, de maanden trek 'k met mudjes van den kalender.... Ja, daar zul je plezier van hebben.... Mooi kind.... Leuk kind.... Mag ik 't bij me steken?

CHARLES. 'k Heb 'r maar één. En dan, beste oom — wat moet ù met 'n portretje?

DOLF. Wat ik met portretten moet? 'n Half dozijn draag 'k 'r bij me... *(in z'n binnenzak tastend — dan*

aarzelend). Nee. Je heb gelijk. Merci *(reikt het over).* Heb je Suze daar ook?

CHARLES. M'n vrouw — nee. Of misschien hier... *(doorzoekt de portefeuille).* Nee. Zeker verlegd *(in de slaapkamer weerklinkt gelach).* We behoeven ons voorloopig niet ongerust te maken, oom — zoolang ze in dié stemming zijn....

DOLF. Tant mieux! *(staat op, klopt zachtjes).*

Achtste tooneel.

CHARLES, DOLF, DE DOKTER.

DOKTER *(met de champagne-flesch en het presenteerblad).* Sust!... Nee vooral niet binnen! — Dolf?... Meneer Dolf van Walden? Herkent u me niet meer?... Linden.... Jan Linden....

DOLF. Pardon — mogelijk dat....

DOKTER *(de flesch in den koelemmer stellend).* Ik heb uw schoenen nog in '88, '89 gepoetst — ik heb op één avond drie snijkoeken moeten slikken, omdat ù zich verbeeldde, dat ik 'n speld binnen had gekregen.... Boven de handschoenenwinkel in de Breestraat — met aan de overzij 't Stadhuis.

DOLF. Ben jij — ben u.... die kleine bleeke Jan, die.... Kerel, ben jij al dokter? *(schudt z'n hand)* En mama?.... We hebben daar zoo luidruchtig hooren lachen.... Is 't weer zoover beter, Jan of Linden of dokter.

DOKTER. Hou je bij Jan, Dolf — dat is de makkelijkste herinnering, niet? Mevrouw van Walden — jongen, jongen, wat 'n damp van de sigaretten — mag heusch niet, meneer — je mama, Dolf — 't doet me verbazend genoegen, je na zooveel jaren weer 'ns te zien — je ben d'r niet minder op geworden, ouwe kameraad! — je mama — ja, 'k dùrf geen meening meer zeggen — bij dat soort hartaandoening blijft 't tasten.... Eergister en gister en vanmorgen nog, had 'k 'r formeel opgegeven — en nu.... Niemand weet 't. Niemand. Als ze zich kalm houdt, 't spreekt vanzelf dat ze 't bed niet uit mag, bestaat 'r kans — 'n heel zwakke kans.... 't Eenige wat 'k beslist aanraden moet — en wat je gezond verstand je zal ingeven: ook al krabbelt ze weer op — je moet ieder oogenblik te bereiken zijn — versta me wel iéder oogenblik....

DOLF. Jantje — 't zelfde hoor 'k twee jaar lang — je collega die 'r in de stad behandelde, heeft....

CHARLES.... Ons om 'n haverklap getelefoneerd of geseind....

DOLF. Zooals jij vandaag....

DOKTER. Natuurlijk, natuurlijk — maar iedere dag kàn 't noodlottig zijn. 't Was hoogst-bedenkelijk — hóógst. En daarstraks, na 'n met moeite gedronken glas champagne, werkte 'r hart weer bijna normaal, liet ze ons schudden van 't lachen, omdat ze beweerde zóó'n eetlust te hebben, dat ze minstens driemaal 't menu van de table-d'hôte, telkens van voren af aan, zou kunnen eten. En toen ik zei, dat zoo iets 'n weinig

bezwaarlijk moest zijn, antwoordde ze droog, dat 'r overleden man 't eens tweemaal gedaan had, nà 'n officieel diner, waaraan de koning had aangezeten, en waarbij niemand 'n vollen mond durfde nemen, omdat Zijn Majesteit elke *plat* liet passeeren, en alleen 'n *cure-dent* verlangde, die 'r niet was....

DOLF. Hahaha!... Heel goed!... Maar doe me verder 't genoegen, Jan — kerel, wat heeft de praktijk jou 'n buikje gegeven! — en praat niet meer over dineeren. Zoo als 'k mama heb gezien, moet 'k met overleg iets uitzoeken — geeuwhonger....

DOKTER. Geen tijd gehad?

DOLF. Tijd? Tijd?... Twaalf uur per dag, vijf vingers aan elke hand, kom ik tekort. Zou jij even de karaf water van Hope — die kleine attente Hope! — van Hope 'r kamer willen krijgen, Charley?

CHARLES. Om uw handen te wasschen?

DOLF. M'n handen wasschen?... Wou je hebben dat 'k dat zoo maar hier? *(bootst het na).*

CHARLES. O, met 'n glàs?

DOLF. Nee, neefje. Voor de bloemetjes. *(Charles in de kamer links af).* Hoe vindt je 'm, de zoon van m'n broer? Nette jongen, hè?... Wat gesloten — te vroeg getrouwd — drijven van... *(tot Charles, die met de karaf terugkeert).* Merci — merci! Nee, laat mij 't liever doen. Zoo — de blaren vallen al af — symbool van de vrouwtjes, Jan — je bewondert ze — je plukt ze — dat wil zeggen: zij plùkken jou,

terwijl je ze plukt — en als je ze 'n paar dagen in 'n bezeten stemming bezeten heb — geweldig die echo van woorden, hè? — regent 't verdorde idealtjes — hou je zoo'n ding als dit — *en profond négligé* over... *(werpt lachend 'n stengel uit 't venster).*

DOKTER. Met je permissie — 't beste laat je schieten — 't stuifmeel, 't vruchtbeginsel....

DOLF *(vroolijk).* 'r Is niet één beginsel dat voor mij 'n beginsel is — Charley stop je ooren toe — ik ben de slechtste mentor voor jong-getrouwde mannen — èn vrouwen, hahaha! Kan 'k bij mama, dokter? Wat klinkt 't verduiveld gek, zeg, jou dokter te noemen....

DOKTER. Nee, nee, nee!... Vooral niet binnengaan! Ze mag niemand zien. Rust, rust en nog eens rust. Morgen misschien, als de nacht kalm doorgebracht wordt.... Ben je zoo van de jacht op reis gegaan?

DOLF. Nog geen twee minuten na 'n prachtige haas te hebben neergelegd — roetsch, roetsch in de auto van Beelaart — roetsch 'n boerekar ondersteboven — roetsch, binnen de drie uur hier — vanmorgen twaalf uur gepicnict.... Zou 'k me wat laten brengen?... *(een dekschaaltje op de zijtafel oplichtend).* 'n Gestolten lamskoteletje.... *(tot Charles).* Heb jij dat besteld?

DOKTER. Nee. Hope moet ook nog eten.

DOLF. Ook nog?... Bij half negen!...

DOKTER. Dan kun je samen....

DOLF. Sàmen — met... Met-è... soupeeren?... Nee

— Hope en ik hebben zoo af en toe — af en toe.... Ik hou niet, of minder, van wat je 'n moderne, 'n moderne vrouw, noemt — en zij heeft zoo eenige bezwaren tegen mijn levensbeschouwing — als je mijn methode zoo'n wel-overwogen naam kunt geven *(tot Charles).* Charley, boy, kruip je heelemaal weg op 't balkon?

CHARLES. Hier hindert m'n sigaret niet — en misschien hebben de heeren te praten.

DOLF. Heelemaal niet, jongen.

CHARLES. 't Is zulk zacht weer — 'k zit liever hier — 'k zal nog enkel 'n tweede kop nemen *(komt van het balkon, vult zich een tweede kop — gaat weer buiten).*

DOKTER. En ik stap op.

DOLF. Wat heb je ineens zoo'n haast?

DOKTER. We zien mekaar, hoop 'k, dezer dagen méer en onder rustiger omstandigheden. Loop je eens bij me aan — je ben nog niet éen keer op de Stichting geweest....

DOLF. De Stichting van mama?... Praktiseer jìj daar?

DOKTER *(glimlachend).* Je ben wél op de hoogte, uitnemend op de hoogte van de dingen, die je mama interesseeren....

DOLF. Kerel: ik vind 't allemaal braaf en christelijk en voortreffelijk en hoe-je-'t-meer-noemen-wil — maar — maar: ik ben eenmaal anders — ik voel 'r zoo

wanhopig-weinig en mogelijk toch weer 'n massa voor.... Toen 't gebouw in aanbouw was, de kinderen nog in de barak logeerden, wou mama met geweld dat ik de eerste-steenlegging bij zou wonen. Dat heb 'k gedaan. De heele speech van dien dominee — die met 'n wràtje op z'n kin — dat 's 't eenige dat 'k van 'm onthouen heb....

DOKTER. Hahaha!...

DOLF.... Heb 'k me gloeiend in de meer dan gloeiende zon staan vervelen en ergeren — mama kreeg 'n uitbrander voor 'r ferme daad — ik 'n dozijn steken onder water — m'n gestorven ouwe heer werd 'r bijgesleept — als 'r geen paar beeldjes van kopjes bij waren geweest, met gedekoleteerde halsjes om te zoenen, zou 'k waarachtig uit den band zijn gesprongen!... Die eene met gitzwarte oogen en 'n moedervlekje hier — is die nog verpleegster geworden?...

DOKTER *(glimlachend)*. Zwart haar?

DOLF. Juist — ze werd met Annie, meen 'k, aangesproken.... *(De dokter schiet in een lachbui)*. Wat lach je?... Schei uit!... Is 't zoo grappig?...

DOKTER *(moeilijk)*. Onbetaalbaar.... Daar zal ze van mee profiteeren, als 'k thuis kom *(lacht weer)*.

DOLF. Daar ga 'k bij zitten.

DOKTER. Ik ook.

DOLF. Ben je klaar met je lachen?

DOKTER. Ja. Eindelijk.

DOLF. Is die 'r nog?

DOKTER. Ja, Dolf. En als je 'r niet boos om ben — ik was zoo vrij 'r te trouwen, hahaha!

DOLF. Hartelijk gefeliciteerd, kerel. Wel dat doet me màchtig pleizier. Jij heb altijd smaak gehad, hè?... Altijd. Ja *(begint zelf te lachen)*. Heel aardig. Dat 's me nòg eens gebeurd — en 'n beetje erger — voorverleden week in Châtelard — 'n engel van 'n vrouw, groot, slank — heelen dag mee geflirt — volkomen correct — snap je! — Bij de pousse stapt 'n mormel van 'n mannetje binnen — 'n bouwval — 'n antikiteit. „Kijk eens om, madame", zeg ik: „'n vogelverschrikker in 'n smoking".... Ze kijkt om, laat 'r kopje haast vallen — stelt me voor: „Mon mari — mon mari".... 'k Heb je daarnet toch niet beleedigd, ouwe Jan van boven de beruchte sigarenwinkel-in-de-Breestraat....

DOKTER *(lachend)*.... Handschoenenwinkel.... Boven de sigarenwinkel woonde je niet meer.... 's Nachts hebben we je door 't raam verhuisd, omdat de ploertin eerst 'r beer betaald wou hebben....

DOLF. Hahaha.... Ja-ja! Nee maar zeg — 'r blijft toch niets van de nonsens hangen — 'k vond 'r op m'n woord lief, charmant — maar....

DOKTER. We — wè hopen je bij ons te zien....

DOLF. Merci.

DOKTER. Zou 't voor jou ook geen tijd worden, Dolf? Die historie met die juffrouw Lebeau....

DOLF. Heb jìj Hope 't adres gegeven?

DOKTER. Ik? Hoe kom je daar op? Ze wist 't — iedereen weet 't....

DOLF *(gepreoccupeerd)*. Zoo.

DOKTER. Ik dacht geen jaar geleden, dat jij père de famille, dat je getrouwd was....

DOLF. Nee. 'k Heb 't nog niet verder dan tot 'n bedriegelijke nabootsing van 't huwelijk kunnen brengen.

DOKTER. Jammer. Wìj hebben 'n pracht van 'n villa, met uitzicht op zee — alleen beneden 'n suite van vijftien meter, vijftien....

DOLF.... Excellent om te kegelen....

DOKTER. Je ben positief dezelfde. Maar die befaamde vrouw — uit dat schandaalproces....

DOLF. Ja 't is niet in den haak — „voorwaar niet" zou dominee-met-'t-wratje zeggen.... Malle geschiedenis geweest — de kennismaking — de eerste eenzame liefdesnacht....

DOKTER.... Eenzaam?....

DOLF. Hopeloos. Met de odeurtasch van je adoratie achter te blijven.... Dat was drie maanden geleden. Langer kan 't niet. 'k Ben zelden langer dan drie maanden in de bedriegelijke nabootsing. We nemen 'n hotel, 'n groot hotel van over de vijfhonderd

kamers — dat's te verkiezen — Zij drinkt 'n flesch met me — verwijdert zich even — wil naar de kamer terug — heeft 't nummer vergeten — gaat na 'n kwartier zoeken naar den portier — die vraagt 'r den naam van 'r màn — Scène-à-faire voor 'n theaterstuk: ze kent me na de korte kennismaking enkel bij m'n vóórnaam — Stel je voor, Jan: geen nummer van de kamer, geen naam van den man.... Hoogste tragiek.... De eigenaar van 't hotel wordt door den portier gewaarschuwd, dat-ie voor 'n puzzle staat — Snip mag heelemaal niet meer binnen — familiehotel — goede naam — enzoovoort... Ik na 'n kwartier aan 't zoeken — hoor wat 'r gebeurd is — eclipseer met de odeurtasch.. Zou jij 'n vrouw na zoo'n hevig-bewogen avontuur, zònder 'r odeurtasch laten? Nee, nietwaar? Zoo hebben Snip en ik mekaar „gevonden". En als 'k Snip, Snipje, niet gekend had, zou je je dépêche vanmiddag aan 'n ánder hart onder 'n ánderen duren hoed met struisvogelveeren — gister betaald — hoedje van zeshonderd gulden — hebben moeten lanceeren, boy....

Negende Tooneel.

HOPE, DE VORIGEN.

DOKTER. Slaapt mevrouw?

HOPE. Nee, dokter. (*tot Dolf*) Goeien avond, meneer (*hij buigt*). Mevrouw wou meneer Charles graag één oogenblik zien.... Is-ie weg gegaan?

CHARLES. Nee, nee, nee — present! *(stapt van het balkon)*

DOKTER. Hoe weet mevrouw dan?...

HOPE. Ze hoorde stemmen... Toen vroeg ze... En ik wist niet beter...

DOKTER. Nee, meneer Van Walden — vanavond niet...

HOPE. 'k Zou 't liever wel permiteeren, dokter — u kent mevrouw: als 'k 'r niet had tegen gehouden, was ze opgestaan...

DOKTER. Kom, kom, kom, kom!... Gekheid.

HOPE. Ze ligt de avondeditie te lezen — zóó opgemonterd als ze zich voelt... Waarom dan niet even bezoek?...

DOLF. Natuurlijk — natuurlijk. We zullen 't héel, héel kort maken, Jantje...

DOKTER. Geen sprake van — en nog wel twee tegelijk!... Op uw horloge 'n halve minuut, meneer Van Walden — en jij Dolf: morgen... Ik doe 't met displeizier, en om de patient niet te contrarieeren. — Weinig praten en weinig láten praten, meneer! — En mag ik tegelijk afscheid nemen — ik kan niet langer blijven.

CHARLES. Tot morgen dokter! *(af met Hope in de slaapkamer)*,

Tiende Tooneel.

DOKTER, DOLF.

DOLF. Ga je heusch?

DOKTER. Me dunkt. 'n Dik kwartier verbabbeld. Zien we je?

DOLF. Op handslag... Aardig die kleine Hope in 'r kostuum, hè?... Jammer dat ze zoo... Dat beroerde bij de tegenwoordige vrouwen, hè — 't haar als 'n kloosterzuster — de hoed zonder 'n veer — moet 'k met dierbare Snip over praten — heele besparing... Is jouw vrouw 'n vróúw — wat je noemt 'n vróúw — of is ze ook zoo'n verschijnsel met aangewaaide ideeën — type eenvoud?

DOKTER. Dolf — je krijgt me niet meer an 't babbelen!... Kom je overtuigen, hahaha!... Tot ziens. Je hoeft me niet uit te laten. Denk 'r an: jij mag pas morgen op bezoek gaan. Rust, rust.

DOLF *(in de deur)*. Zeg Jantje...

DOKTER. Ja?...

DOLF. Ben je nog altijd zoo'n liefhebber van schaken?... Je gaf me 'n raadsheer of 'n kasteel voor, herinner je je?

DOKTER. Ja, ja.

DOLF. Spelen we morgen 'n partij?

DOKTER. Uitstekend. Bij mij thuis?

DOLF. Goed. Morgenavond. 't Zal me 'n genoegen zijn met je vrouw kennis te maken. Jij ben 'n beste kerel.

DOKTER. Adieu. Adieu.

Elfde Tooneel.

DOLF, CHARLES, HOPE.

DOLF *(kijkt het boek van Hope in, leest 'n moment, glimlacht, bladert verder, houdt 'n bundeltje gedroogde viooltjes tusschen de vingers, zit in nadenken, klapt het boek vroolijk dicht, schenkt zich een glas champagne in, drinkt dat snel leeg, herneemt het boek, bekijkt nog eens aandachtiger de gedroogde viooltjes, schrikt, sluit het boek, wacht tot Hope de deuren dichtgeschoven heeft).* Nou? Hoe vond je, mama?

CHARLES. Dezelfde van vroeger. — Als ze morgen zoo is, reis ik weer rustig af.

DOLF. Je zegt dat of 'r iets voorgevallen is — Zoek je wat Hope — juffrouw Hope? — Daar ligt 't... *(overhandigt haar het verlegde boek).*

HOPE. Dank u. *(zet zich in den leunstoel voor 't raam — leest met bedoeling)*

DOLF. Heb je iets, Charley, boy? Zeldzaam hoe jij zónder snor op die dominee-met-'t-wratje lijkt, hahaha!

HOPE. 'n Beetje zachter, meneer — mevrouw zou gaan slapen. Dat lachen is te hooren...

DOLF. Ik dacht dat jij zat te lezen... Nou Charley, hoe heb 'k 't met je?... Ga je zoo gezellig heen?

CHARLES *(kalm).* Grootmama sprak 'r van waar Hope bij was — ik hoef me dus voor Hope niet in acht te nemen — 'r hindert me inderdaad wat! *(tot Hope, die naar haar kamer gaat).* Je hoort toch, dat 'k voor jóú geen geheimen heb...

HOPE. Praat u liever zonder 'n vreemde 'r bij.... (*af*).

CHARLES. In elk geval kan 'k nu vrijer m'n opinie zeggen.... Oom Dolf — hoe ù doen zal, weet 'k niet, maar ik zal me 'r deze keer beslist nièt bij neerleggen....

DOLF (*droog*). Money-matters?

CHARLES. Geldzaken ja. Grootmama heeft de intentie de Stichting, die al zooveel nutteloos geld verslonden heeft — geld niet te berekenen! — 'n enorm legaat te vermaken — En omdat dat wettelijk zonder uw en mijn toestemming niet kan, niet mag, vroeg ze me of ik 'r voorloopig belóven wou met 'n beschikking van dien aard genoegen te nemen....

DOLF. En?

CHARLES. Ik heb 'r in deze situatie niet dadelijk willen weigeren — 'r enkel gezegd dat de dokter veel praten verboden heeft, dat we morgen à tête reposée... niet waar — vindt u niet?

DOLF. Ik vind dat verschuilen achter 'n doktersadvies niet bepaald recht door zee — niet straight forward, Charley... Hoe groot zou dat door ons goed te keuren legaat moeten zijn?

CHARLES. 'n Rente van 'n halve ton per jaar — dat is schappelijk berekend ruim 'n miljoen....

DOLF. Tegen vijf procent — en die maak je niet op soliede manier....

CHARLES. Met wat 'r al in de historie zit, wordt 'n

fortuin, 'n fortuin, verkwist — Ik kom voor Ninette op — ik dènk 'r niet aan, dènk 'r niet aan — de excessen van grootmama, dat links en rechts „weldoen" met geld dat welbeschouwd 't hare niet is...

DOLF. Ho. Ho. Niet zoo galopeeren. 'n Beetje maat houden in je edele verontwaardiging, Charley.....

CHARLES. Met genoegen, maar alsjeblief niet die hinderlijke toon, oom, of 'k nog de jongen van de kostschool ben...

DOLF. Jij schiet vanavond met iets anders dan los kruit, neefje....

CHARLES. Des te beter. 'k heb lang genoeg over me láten beschikken....

DOLF. *(koel)*. Toch niet door mij, wel?

CHARLES. Door u?... Och u... *(verbitterd)*. U had andere zaken en bezigheden dan naar mij om te kijken....

DOLF. Ik zei je al, toen je me 't portretje van Ninette liet zien, dat jij van nuances van hatelijkheid schijnt te houden.... Snip pleegt daar ook in den vroegen morgen specialiteit in te zijn....

CHARLES. Merci voor uw ernstigen toon, oom. Maar ik verzoek u er nota van te nemen dat ik weiger — in ronde woorden weiger....

DOLF. *Ik* heb je toch niets gevraagd? Wil je zoo ridderlijk zijn zelf 't woord te voeren?

CHARLES. Dat zal 'k. En om onaangenaamheden te ontgaan, lijkt 't me 't beste 't antwoord uit Trouville te schrijven....

DOLF. Jawel. Maar doe 't aangeteekend. Dat is meer businesslike, zakelijker, verstandiger — brieven kunnen zoek raken....

CHARLES. 't Zal toch heusch tijd worden, oom, dat u minder ironisch met me omgaat.... Grootmama heeft me naar die ellendige kostschool gezonden — grootmama heeft 'n vrouw voor me uitgezocht — heeft 't huwelijk bedisseld....

DOLF. Jij begint los te komen of je mishandeld ben geworden — of je vrouw 'n last voor je is....

CHARLES. Daar blief 'k mijn gedachten over te hebben. Ik zeg alleen, dat de grens bereikt is — ik laat niet disponeeren over....

DOLF.... Je erfdeel — ouwe, beminnelijke familie herrie, wanneer 't zoover is.... *(hard)*. Maar 't is gelukkig nog niet zoover.... 't Spijt me Charley, dat de eerste keer dat je eens prettig met me uitpraat — dat je gezicht 'n andere dan de bekende plooi heeft — dat je minder gereserveerd doet — dat je net die éérste keer zoo ongegeneerd van stapel loopt, terwijl 't goeie, beste, onzelfzuchtige mensch, dat menig nachtje bij je opgezeten heeft, toen jij nog nièt 't „goddelijk oordeel des onderscheids", dat je nu bezit, had, mogelijk in 'r laatste uren ligt te becijferen, wat ze voor derden nog

doen kan.... Fidonc. Je ben 'n egoïst lid, om zoo onsmakelijk je zelfstandigheid op te vatten!

CHARLES. Egoïsme schijnt 'n familietrek, oom... Ik heb u nooit minder getaxeerd... Au revoir. 't Is beter 't gesprek niet voort te zetten *(bij de deur)*. Ik zal grootmama schrijven.

DOLF. Aangeteekend, jongen! *(loopt grimmig op en neer, schelt — klopt aan Hope's deur)*.

Twaalfde Tooneel.

HOPE, DOLF, DE KELNER.

HOPE. Heeft u me noodig, meneer?

DOLF. Zou jij anders niet komen?

HOPE. Natuurlijk wel.

DOLF. Hope — ik heb voor jou 't grootste respect.

HOPE *(pijnlijk)*. Jawel, meneer.

DOLF. Waarom zeg je dat „jawel" met dat vervloekte „meneer" 'r bij — op de ouwe haatdragende manier?

HOPE. Ik ben niet haatdragend.

DOLF. Kom nou — op m'n eerewoord....

HOPE. Doe u me één genoegen — en maak niet zoo'n misbruik van eerewoorden... Eer is zoo'n bijzonder ding voor 'n vróúw...

DOLF. Door 'n man zou 'k me zoo iets niet laten...

En in jouw mond klinkt 't leuk... Jij heb 'n methode *(met nadruk)*... Hope — ik vraag je zoo echt en zoo welgemeend excuus voor m'n gemeenheid van dien avond! — Ik heb geen bedoeling, geen bijbedoeling — 'k voel enkel de behoefte je met genegenheid, met eerlijke vriendschap, de hand te drukken... Wees niet stijfhoofdig...

HOPE. Nee, meneer! *(weigert de hand. Geklop)* Binnen. Wat is 'r?

KELNER. Vous avez sonné...?

DOLF. Breng jij 'ns vlug 'n biefstuk of 'n chateaubriand of 'n entrecote — met pommes frites — *(tot Hope)*. Màg 't hier?

HOPE. 'r is gedekt.

DOLF. En wat groenten...

KELNER. Pointes d'asperges?... Epinards?

DOLF. Pointes d'asperges.

KELNER. Et après...

DOLF. Niemendal. Verdwijn! 'k Val flauw. *(Kelner af)*. Hope, schenk je vergiffenis?... 't Heeft me zoo gefrappeerd dat jij weer bij mama terug ben, dat jij me — me — seinde — jij... na m'n onhebbelijke, lage, laffe, liederlijke — meer adjectieven zul je wel niet verlangen! — behandeling, dat ik goed met je móét worden... Die bloemen zijn voor jou...

HOPE. Dank u — zal ik nièt accepteeren.

DOLF *(glimlachend)*. 'n Páár kun je 'r drogen zooals die in je verzenboek...

HOPE *(schrikkend)*. Begrijp u niet...

DOLF. De derde keer! Nièmand begrijpt me vandaag! Race van onbegrepen naturen! De boschviooltjes die 'k dien fameuzen Zondag — die 'k zóó dicht bij 't water greep, dat jij m'n hand moest vasthouen — liggen die niét in dat buitengewoon boek gedroogd?

HOPE. Dat boek heb 'k geleend — die bloemen interesseeren me niet! *(laat ze er uit vallen — wil naar haar kamer terug)*

DOLF. Dus — géén wapenstilstand?...

HOPE. Als 'r geen oorlog is, hoeft 'r niet over wapenstilstand gesproken te worden.... *(nieuw gebaar naar de kamer)*.

DOLF. Ik had dien nacht wat te veel champie...

HOPE. Hoe langer u 'r op doorgaat — hoe onkiescher 't vooral voor mij is — voelt u dat niet?....

DOLF. Eén woord van je, Hope....

HOPE. *(bitter)*. Vanmorgen, terwijl 'k me aankleedde, had de kelner, die straks hier was, de impertinentie binnen te komen — zonder kloppen — ik stond in m'n onderlijfje....

DOLF. Goed dat je 't zegt.... De kwajongen!...

HOPE. Dien avond — toen u te veel „champie" —

nee, nu zàl ik 't zeggen — toen u te veel gedronken had, dee u èrger.... Als 'k niet geschreeuwd en gegild had — als er geen dienstboden bóven hadden geslapen — zou u.... *(smartelijk)*.... Terwijl u wist hoeveel ik tóén — tóén — lach niet: dat's uit, ùit — hoeveel 'k tóén van u hield... *(met bedwongen tranen)*.... Dien heelen nacht heb ik liggen huilen, dacht 'k die beleediging — dat 'n vrouw zóó schandelijk in 'r bed te overvallen — dat 'n vrouw als 'n dier willen behandelen — had ìk reden gegeven? — ooìt? — niet te boven te zullen komen.... U had geen respect voor 't dak van uw mama, die meer dan 'n engel voor me was — geen consideratie voor m'n herinneringen, geen ontzag voor de beste, liefste dingen van 'n meisje, dat in de droomen van 'r kamer zoo laag, zoo ontuchtig opgeschrikt wordt!

DOLF. Ik wàs toen 'n bruut, Hope — had je den volgenden morgen — daar: op m'n knieën excuus willen vragen! — jij was geëclipseerd....

HOPE. Natuurlijk....

DOLF. En m'n brief van vier — zès zijdjes, 'n vol uur werk! — bleef beantwoord....

HOPE. Natuurlijk....

DOLF. Wat kon 'k meer doen?... En summa summarum, Hope-lief, àls 'k 't zeggen mag — dat lijkt nu nog alles 'n tragedie — 'n half Sabijnsche maagderoof — 'n... *(posteert zich voor haar deur)*. Nee, je gaat 'r niet vandoor!...

HOPE. Dat zal van uw toon afhangen....

DOLF. 'k Heb nu maar één glas gedronken, Hope — en mama ligt daar, Hope — en wànneer 'k 'n Blauwbaard ben, Hope, ben 'k toch ook nog 'n beetje gentleman, waarachtig 'n beetje — een, die fair genoeg is zich te schamen over 'n laagheid... Ga je nu weer dáár zitten?... Spelen we verstoppertje...?... (*zet zich over haar*). Enkel twee vragen.... Klopt 'r niets, niets meer voor me onder dat charmante verpleegsterskostuum, dat je prachtig staat?

HOPE. Meneer, ik ben in geen stemming.......

DOLF. Ik wel.... Tweede vraag — en sérieus, Hope — zoo sérieus als 't bij 'n bed, dat 'n sterfbed had kunnen zijn, mogelijk is! — zeg jij jà, wanneer 'k je... wanneer ik je... wanneer ik je.... Dat is driemaal.... Hahaha!... 'k Zit te hakkelen, als 'n jongen van de Burgerschool.... Dat komt, omdat de knot van je haar me geweldig biologeert.... Kun je je nu niet zoo'n heel klein tikje naar me toedraaien?... Hope!... Moet 'k alleen je haarknot en 'n schattig stukje oorlel zien — als ik je vriendelijk verzoek meelij met 'n ouwen doordraaier te hebben, door 'm te tróúwen....

HOPE. (*opstaand*) Foei!

DOLF. Foei?... Is de vraag zoo misdadig?

HOPE. Als 'k die schandelijke inval in m'n kamer,

dat twee, driemaal met geweld 'n omhelzing opdringen....

DOLF. Wat heb je ze wanhopig-precies geteld....

HOPE. Als 'k dat zou kúnnen vergeten — *z*ou de nieuwe grofheid....

DOLF. Nièuwe grofheid?....

HOPE. *(scherp)*. 't Vereerend aanzoek, terwijl we u seinden bij de dame — de dame — waarmee 'k diep meelijden voel....

DOLF. Meelij met de brave Snip?... Sta jij nog zóo groen tegenover 't leven, dat je me voor 'n hartebreker bij 'n vrouw, die 'r liaisons als 'n záák behandelt, aanziet?

HOPE. Doet ù 't anders? Als zij geld aan-neemt — is ù 't toch, die 't gééft? 'n Vrouw, die 'r hand ophoudt is meelij waard....

DOLF. Hahaha, 'n wel duur handje!

HOPE. De man, die betaalt, kóópt — daar....

DOLF. Die vin jij 'n schavuit....

HOPE. *(rustig)*.... Erger.

DOLF. Merci. Bijzonder dankbaar. Maar wanneer ik zoo'n climax van schelmerij ben — één lachje, Hope, en 'k krijg de delikaatste kuiltjes in 'n paar niet te beschrijven wangen te zien... nee?... — wanneer ik 'n ongewoon specimen van verdorvenheid lijk —

op 't punt in de armen der Snippen en Snipjens onder te gaan, brrr!, steek jij me dan 'n stroohalm toe.... Daar heeft de ellendigste drenkeling recht op....

HOPE. *(de schouders ophalend)*. Och, u heeft geld genoeg 'n beter houvast te betálen.

DOLF. Jij praat met de rancune van 'n ouwe vrijster! Hoe leelijker 'n vrouw is — hoe sekuurder ze zitten blijft — hoe ongezoutener ze tegen beulen als ik tekeer gaat. Maar jij: waarom doe jij zoo zwaar-op-de-hand zoo als 'n christelijk grootmoedertje, zoo....

HOPE.... Dat is 'n puzzle, meneer.

DOLF.... Iets voorwereldlijks....

HOPE *(bitter)*.... En vervelends....

DOLF. *(glimlachend)* De nonnekap zou je nog meer flatteeren....

HOPE. 't Jachtcostuum flatteert u — ieder z'n keus niet waar?

DOLF. Alweer merci! — Hoe edeler 't wild — hoe prikkelender de tegenstand — Kom nou, Hope.... Die maanden en maanden na de gebeurtenis, ben je niet uit m'n gedachten geweest — M'n dolle streken waren voor negen tienden baloorigheid.... ik hóú van je. Ik kan — zoo waarachtig als ik geloof te leven — ik kàn niet buiten je.... Zoo groot is geen minachting....

HOPE. *(stil)*.... M'n moeder is verleid, als meisje

van achttien — heeft zich van kant willen maken, toen hij, zoo een als u, 'r verliet — met 'n fooi voor 't kind dat nog geboren moest worden — met 'n fooi — met 'n fooi. Ik heb 'r nooit gekend, heb 'r niet zooveel duizend maal kunnen danken, als ze duizend maal tranen gehuild moet hebben.... Voor m'n vader — vader! — voel 'k de diepste, diepste verachting.... En geen mogelijkheid, om 'm 'r iets van te zeggen — 'k weet z'n naam niet — *(wraakzuchtig)* — tot m'n spijt — tot m'n innigste spijt! Nou kan u nagaan hoe 'k over u denk.

DOLF. Dien dag van de boschviooltjes dacht je toch minder puriteinsch — ik heb m'n doen en laten nooit onder leugentjes gemaskeerd....

HOPE. Dien dag ja.... Dien dag hóópte 'k, droomde 'k... dat u voor — voor invloed vatbaar was — en 'k moest me in m'n eigen kamer — 's nàchts.. verdedigen.... 'n Week later had u 'n nieuwe liaison... *(opstaand).* Dat is nu zeker de laatste maal, meneer, dat we over ons „verleden" spreken. Over 'n paar dagen, wanneer mevrouw vervoerd mag worden, ben ik weer in de Stichting — u in de „wereld".... Laten we het mekaar niet lastig maken. Ik heb geen lust u de les te lezen — u nòg minder genoegen zoo'n weinig mondain discours op te houden.

DOLF. 'k Was juist van plan 't in meer mondaine paadjes te leiden.... Dus àlles tusschen ons uit?

HOPE Gesteld dat 'r iets bestaan heeft — dan is 't uit.

DOLF. Hahaha!... Je ben om te stelen, Hope!... Ik heb nog nooit m'n schavuite-hoofd gestooten — en jij, jij....

HOPE... En ik?...

DOLF. *(met hartstocht)*... Jij wil niet beter dan dat ik je weerbarstige handjes met geweld in de mijne neem, dat ik mijn lippen op de jouwe...

HOPE.... Liever zou ik me....

DOLF..... Zou je je.... Praat uit!

HOPE. (*heftig*). Ik heb geen achting voor u!

DOLF. Ik voor jou dubbel.

HOPE. 'n Man waartegen ik niet opzie....

DOLF Hoeft niet. Je hóúdt, hóúdt, hóúdt van me, Hope — je wil je zelf en mij wat wijsmaken....

HOPE. *(heftig)*. Wijsmaken?... Wijsmaken, waar 'k geen grein eerbied... *(schrikt)*. Daar klopt iemand. Straks heeft de kelner staan luisteren....

Dertiende Tooneel.

De vorigen, MEVR. VAN WALDEN.

MEVR. V. WALDEN. Nee ik.

HOPE. Ben u opgestaan? De dokter....

DOLF. Mama, hoe dùrft u? 't Was u verboden!

MEVR. V. WALDEN. *(glimlachend).* M'n krant had 'k uit en toen méénde ik jouw stem te hooren....

HOPE. Mevrouw, u moet dadelijk, dadelijk weer....

DOLF. Hoe kunt u dat doen? *(Omhelst haar)* Ongehoorzaam moedertje! Ik blijf hier zóolang u me houden wil — maar u gaat naar uw kamer.

MEVR. V. WALDEN. *(Hope afwerend).* Nee kind — vijf minuten — op de klok af vijf — dan mag je desnoods met geweld....

HOPE. Mevrouw....

MEVR. V. WALDEN. Spreek 'k óóit onwaarheid, Hope? Ik ben beter — de aanval is voorbij. Dat voel 'k zelf 't beste.... En — nee, ik neem den stoel bij 't balkon — even de zee hooren — dank je! — en wou ik zeggen, als 't ergste nièt voorbij is, dan wil 'k van 't gevoel van opluchting profiteeren, om 'n oogenblikje, één oogenblikje met jou, jongen, te praten....

HOPE. Praten doet u vooral niet....

DOLF. Beslist niet.

MEVR. V. WALDEN. Goed kinderen... 'k Zal matig zijn. Doe de deur achter me toe, Hope — 't trekt 'n beetje — 't raam in de slaapkamer staat open.

HOPE. Dan doe 'k 't dicht. *(af).*

MEVR. V. WALDEN. Dolf, beste jongen: dat meisje is meer dan 'n engel — dat meisje is 'n vrouw zooals

God 'r weinig geschapen heeft... Ik heb geluisterd. Ik weet dat ze — dat jij 'r ongelukkig maakt — dat ze... *(Hope treedt binnen)*.... Ik zei, Hope, dat ik de Stichting... Je mag vannacht niet opblijven, kind — onder geen omstandigheden — twee heele nachten heeft ze gewaakt, Dolf.... En jij — heb ik je in de jacht gestoord?...

DOLF. Nee. Nee. 'k Wou vandaag hier in de buurt...— toen hoorde 'k toevallig dat u in 't zelfde hotel....

MEVR. v. WALDEN *(glimlachend)*. Ja. Jawel. Mag ik 't niet weten dat je gewaarschuwd ben? Ik ben niet bang voor den dood....

DOLF. Nou mama! Op uw honderdsten jaardag zullen we over dood beginnen te....

MEVR. v. WALDEN.... Nee jongen — je hoeft 'r niet over heen te praten. Hope weet hoe 'k 'r over denk. 't Leven is 'n reis — 'n reis — Wie heengaat komt wat vroeger aan. En die reis maken we allen, is 't niet?.... Hoe komt 't dat 'k je zoo lang niet gezien heb?....

DOLF. *(glimlachend)*. Drukte. Buitengewone drukte, mama.

MEVR. v. WALDEN. Dat is 'n genot hier voor 't raam. Ja — 'n buitengewoon genot. Neem 'n stoel, Dolf — dicht bij me — nog dichter — dan kan 'k zacht blijven spreken. Jij ook, Hope, m'n goeie, beste Hope. Zoo is 't goed. Zoo zit 'k of me niets kan gebeuren. Jammer dat Charles weg is gegaan. Heb jij

bezwaar tegen 'n legaat, 'n heel groot legaat, Dolf — laat me je hand houden — dat ik per testamentaire beschikking aan de Stichting... 't Staat in m'n wil... maar van kracht is 't niet, zei de notaris — als jullie....

DOLF *(vroolijk)*. Alweer over dingen waarover we na dertig jaar zouen spreken....

MEVR. V. WALDEN. M'n jongen — gekscheer niet. Ik ben opgeschreven....

HOPE. Nou mevrouw! Toe!

MEVR. V. WALDEN. Op mijn leeftijd voel je precies — hoelang nog en *(glimlachend)* wanneer... Zul jij je niet verzetten? — Dolf?

DOLF *(luchtig)*. Ik geef permissie me te onterven! Daar!

MEVR. V. WALDEN. 't Is 'n enorm bedrag.

DOLF. Doe zooals u 't zelf wil — 'k vraag naar niets...

MEVR. V. WALDEN. Ook niet waarom die Stichting me zóó na aan 't hart ligt?

DOLF. Mama — u heeft die liefhebberij — ik 'n àndere.

MEVR. V. WALDEN. Liefhebberij? Nee — ik lieg niet — ik draag 'n schuld. Geef me 'n glas champagne, Hope. Ik ben toch ièts vermoeider dan 'k dacht.

HOPE. Nee mevrouw. Dan gaat u naar bed.

MEVR. V. WALDEN. Geef me 'n glas, Hope — je zou 'r later spijt van hebben. Ik wil, wìl van m'n schuld

vertellen — voor 't eerst — en voor 't laatst, omdat je alles toch onder de papieren zal vinden.

DOLF. Mamaatje — ga niet op die malligheid door! Als ù — ù — hahaha! — schuld heeft, nemen wij die graag over, niet waar, Hope?

HOPE, Natuurlijk, mevrouw — zulke gesprekken winden nutteloos op... Wil ik de deuren sluiten? 'k Geloof dat de wind begint op te steken.

MEVR. V. WALDEN. *(glimlachend)*. Een glas — doe wat 'k vraag. Dank je *(drinkt)*. 'k Kan op die manier aan de drank raken. Luíster. Ik zeg 't zonder opwinding, omdat 'k er overheen ben. 'n Halve eeuw jaagt de ergste gebeurtenissen uit je herinnering. Ik heb uit m'n eerste huwelijk....

DOLF. Eérste?... Wat zegt u?...

MEVR. V. WALDEN. Niet in de rede vallen, jongen — uit m'n eerste huwelijk twee kinderen gehad — 'n jongen en 'n meisje, was toen de vrouw van 'n — van 'n man waarvan 'k nièt hìeld, die me door m'n vader op was gedrongen — ik was negentien, zelf 'n kind. Toen gebeurde wat zoo dikwijls gebeurt — ik raakte op je vader verliefd — hij op mij — zoo verliefd — zoo verliefd — daar vecht je tegen — vecht je tegen, tot.... Met geweld wou m'n man me houen — hij dee leelijke díngen — laat 'k 'r over zwijgen. Ik liep weg. Het was uit. En ik hertrouwde....

DOLF. Mamaatje — al wat jij gedaan heb, gedaan kan

hebben, is goed en te begrijpen. Niet verder op doorgaan.

MEVR. V. WALDEN. Nee jongen. Hiér begint m'n schuld. Ik had twee jonge kinderen verlaten — de jongen drie, 't meisje twee. En dat màg niet. Dat is zoo wreed, zoo misdadig — schaapjes op dièn leeftijd, die op de móéder aan zijn gewezen. Nee — niet in de rede vallen! Niemand kan over zoo iets oordeelen. 't Wordt 'n ding voor je geweten. Enkel voor je éigen geweten. M'n eerste man had 't niet breed. Ze hebben armoe gekend — later. En nooit genegenheid, de stumpers. Als hij aan z'n werk was, werden ze door 'n meid verzorgd — vérzòrgd. Drie, viermaal heb 'k geprobeerd met gèld te helpen — wou-ie niet. 'k Wou ze voor mijn rekening 'n opvoeding geven — wou-ie niet. Toen 'k eens de reis had gemaakt, om ze te zien, werd 'k ziek zooals ze 'r verwaarloosd uitzagen — 't kleine lekkere meisje vooral — mijn dochtertje, als 'k 't recht heb dat nu nog te zeggen. Op 'n dag — nee, maak je niet ongerust — 't is zoo dood en ver — is 't ventje overreden — 'n jaar later stierf 't meisje — dat tengere, zwarte ding aan typhus — ongekookte melk. Dolf, m'n jongen — 'k heb m'n plicht bij de grafjes mogen doen — m'n plicht... m'n plicht...

DOLF. Zie geen spoken mama — plicht is 'n ding...

MEVR. V. WALDEN... 'n Ding, dat ik in die dagen als 'n last, 'n machtspreuk — over boord wierp — dat toch zoo'n genot, zoo'n rust geeft....

DOLF. U zegt zelf: u wàs verliefd — èn, dat mogen wij vóor alles zeggen: voor òns was u....

MEVR. V. WALDEN. Niet doen. Mij hoef je onder geen omstandigheden te — te — overtuigen, te troosten. 't Is zoo ver weg, zoo zonderling-ver, of 'k als 'n gestorvene over wat-begraven-is babbel. Na den dood van je papa en je broer, ben 'k wakker geworden, heb 'k geprobeerd aan andere kinderen te vergoeden, wat 'k naliet toen 'k nog niet dacht, nee niet dacht. Ja, Dolf, dat werd m'n liefhebberij, m'n „liefhebberij"....

DOLF. Excuseer, dat 'k dat woord gebruikte.... Mag ze nòg langer praten, Hope?

HOPE. Toe, mevrouw — wat luistert u slecht....

MEVR. V. WALDEN *(glimlachend)*. Ik heb niet de geringste benauwdheid — en — en.... nu 'k den vogel, die zoo zelden op 't nest is, even bij me heb — moet 'k nòg een, nòg één belofte....

DOLF. Mamaatje, ik geef je mijn eerewoord, dat ik èlk verlangen, zònder uitzondering, zal respecteeren — 't legaat en ook het andere dat je nog niet gezegd heb — handslag!

MEVR. V. WALDEN. Je ben 'n beste jongen — en wij — ik — hou heel veel van je — maar die eene belofte moet, moet je nu, nú — je kan nooit weten hoe gauw 't...

DOLF. Afgesproken, mamaatje — ik doe 't....

MEVR. V. WALDEN *(hem de hand op den mond leg-*

gend). Ssst! Sssst!.... Wij hebben sàmen iets leelijks gedaan, samen — jij en ik...

DOLF. Hahaha!.... Goed.

MEVR. V. WALDEN. Niet lachen — 't is heelemaal niet om te lachen. En als 'k 't zeg, Hope, kind, met opzet in jouw tegenwoordigheid, is 't met de opdracht dat je hem dag aan dag zal helpen onthouden als-ie lichtzinnig doet....

DOLF, Excellent! Hoor je dat, Hope? 'k Zal volgens de letter....

HOPE. Ik wou liever — mevrouw....

MEVR. V. WALDEN. Niet tegenstribbelen, Hope, m'n allerbest kind.... In achtien-honderd-negentig, Dolf, heb je — heb je veertien dagen *(met moeilijken glimlach)* gezeten....

DOLF. *(luchtig-vergenoegd).* Ja mamaatje, daar staat me wat van bij....

MEVR. V. WALDEN. Je was met 'n meisje *(beschaafd-aarzelend)* — te ver gegaan — en de broer, die 't zich aantrok — mishandelde je....

DOLF. *(vroolijk).* Gretchen — Valentijn — Faust....

MEVR. V. WALDEN. Dolf! Dolf!... Heusch, we hebben iets léélijks gedaan in die dagen.... Zij was in — zie me niet zoo làchend aan, jongen! — zij was in — omstandigheden. Jij heb niet meer, nóóit meer naar 'r omgekeken.

DOLF. Mamaatje!.... Laten we 'n tikje redelijk blijven..

MEVR. V. WALDEN. Dat bèn 'k....

DOLF. U heeft geen flauw begrip over wie, over wat u spreekt....

MEVR. V. WALDEN. Ik spreek over — over de moeder van — laten we zeggen: 'n kind....

DOLF. Slik 't maar niet in! Ik kan 'n stootje velen, hahaha!... Och, och!... Twéé paar gefronste wenkbrauwen!... Nee zeg, laat me geen uur op 't zondaarsbankje zitten, hahaha!... 'n Kluifje voor Hope.. Mamaatje: alle gekheid op 'n stokje — èn àls 'k 't me goed herinner — ja, al kijken jullie als scherprechters! — àls 'k me goed herinner: 'k heb geen dagboek van m'n zonden aangelegd, hahaha! — die juffrouw, die me indirect belet heeft door te studeeren — jammer! — had — was... Is dàt 't onderwerp voor 'n gesprek met jùllie — was 'n — *(met lachend geweifel)* 'n dametje van licht....

HOPE. 'n Gevallen vrouw.

DOLF. Dat kun je ook minder sòmber zeggen! Ze had al met meer dan een — nou flap 'k 't 'r uit, omdat jullie me 't vuur aan de schenen legt — met 'n paar dozijn gelééfd — toen ik aan de beurt kwam. Dat klinkt hard en ruw, mamaatje: *ik* maak 't leven niet. Op 'n dag beweerde ze, dat 'k vader — en de mogelijkheid wàs helaas niet buiten gesloten.... Drie, vier, vijf maanden later — leg me op de pijnbank — precies weet ik 't niet! — had je de herrie met 'r zoogenaamden broer.... 'k Herhaal — om 'r 'n eind aan te maken — laten we

redelijk blijven — ik heb 't mijne gedaan... heb behoorlijk gedokt — tot ze, gelukkig voor ons allen van de vlakte verdween....

MEVR. V. WALDEN. Dàt wist 'k allemaal. Maar 't kind is geboren — 'n meisje, Dolf....

DOLF. *(luchtig-verwonderd).* Och kom!... Hoe weet ù dat?

MEVR. V. WALDEN. Voor de geboorte heeft ze me — 'n „dreigbrief" geschreven — nà de geboorte nòg een....

DOLF, En?....

MEVR. V. WALDEN. En.... En niets.... In één-en negentig dacht 'k zoo alleen aan mezelf, was 'k zóó egoïst — zoo bang voor de wereld, die m'n eerste huwelijk vergeten was — dat 'k 'r nièt antwoordde, geen letter. Je papa zond 'n honderd gulden in gesloten couvert. Den eenen brief heb 'k verscheurd — den anderen bewaard, om 'r — hoe lâât ben 'k mènsch geworden! — om 'r politiezaken van te maken, als ze nog eens probeerde „af te dreigen".... Verleden week bij 't sorteeren van paperassen, vond 'k 'm.... En 'k kreeg 'r de tranen van in m'n oogen.... 't Wàs 't geluid van 'n moeder, die geen uitweg weet.... Je kunt 'm zelf lezen — hij ligt bij m'n laatsten wil — en die laatste wil is ook, vóóral ook, Dolf, dat je onderzoekt wat 'r van die vrouw is geworden, als 't mij niet lukt..

DOLF. *(luchtig).* Ik ben 'r paf, paf, paf van — ù niet lukt...?

MEVR. V. WALDEN. 'k Heb m'n chargé-d'affaires last gegeven informaties in te winnen — zoo discreet mogelijk.... Begrijp je, jongen, dat als ik toen wakker was geweest — ik — jij was misschien te jong voor verantwoordelijkheidsgevoel — dat ik jouw.... jouw....

HOPE! Zijn dòchter....

DOLF. Merci voor 't waarmerk!

MEVR. V. WALDEN. Dat ik jouw dochter — ze kàn 't geweest zijn — nóóit aan 'r lot zou overgelaten hebben?.... Geen glimlach, jongen.... Toe, toe, geen cynisme! *(grijpt z'n hand opnieuw)*.... Doe de belofte, die 'k je vraag, dat je die vrouw en vooral dat kind — kind — hoe de tijd vliegt! — àls ze onder de lévenden is, moet 't 'n meisje van zeventien, achttien zijn — dat je 'r zóó lang zal zoeken tot je 'r vindt....

DOLF. Kom, mamaatje — wat 'n excessieve....

MEVR. V WALDEN *(dringender)*. Je zal 'r me zóó gelukkig mee maken, jongen — ik pleit niet voor die vrouw — ik pleit niet tegen 'r — ik denk aan 't kind....

DOLF. Wat is dat mamaatje? Tranen! Tranen?

HOPE. Mevrouw!

DOLF *(glimlachend)*. Daar — ik beloof 't.

MEVR. V. WALDEN. Glimlachend? Glimlachend?

DOLF. Als 'k 't maar belóóf, hé?... *(zwak-spottend)*. 'k Steek 'r m'n vingers bij op, dat 'k waarachtig moeite zal doen 'r te vinden. Hoe heet m'n.... vrouw ook weer?

MEVR. V. WALDEN. Weet 'k niet. Sofie... Sofie...

DOLF. Dat marcheert. Ik ken 'r enkel als Kreeftje! Kreeftje....

MEVR. V. WALDEN. Zul je dat kind als 'n dochter...?

DOLF. Als 'k er ù — en m'n vriendin Hope — mee plezier....

MEVR. V. WALDEN. Zoo waar Gòd ons ziet?

DOLF. Mamaatje — moet 't zoo plechtig! 't Wordt 'n geweldig stuivers-romannetje....

MEVR. V. WALDEN. *Ik* heb zoo'n spijt van m'n harteloosheid.

DOLF. Geexalteerd moedertje: op één conditie herhaal 'k m'n belofte in vòlste ernst — als je weer een, twee, drie gaat rusten — we zullen Jan Linden niet onder de oogen durven komen....

MEVR. V. WALDEN *(hem op 't voorhoofd zoenend)*. Dank je — dank je, jongen. Al lijkt 't je nog zoo overdreven — 't gaf me den heelen dag 'n gevoel van gejaagdheid, of 'k iets vergeten, iets vergeten had... Je arm, Hope — 'k zal vannacht als 'n roos slapen. *(bij de deur)*. Ontbijten we samen? Ja? Acht uur.... En vast afgesproken, Dolf?

DOLF *(bij de deur)*. Vast.

MEVR. V. WALDEN *(reeds onzichtbaar)*. En zonder uitstel?... Van af morgen?

DOLF *(lachend)*. Van af morgen. M'n jachtkostuum kan 'k 'r voor aanhouden, hahaha! Dat zal 'n jacht met hindernissen worden. Mamaatje! Mamaatje! *(sluit de portières)*. Binnen!

Veertiende Tooneel.

DOLF, KELNER.

KELNER *(de plats neerzettend)*. Un chateaubriand exquis, monsieur.... Quel vin est-ce que monsieur désire?

DOLF. Niemendal! Uitrukken!... En je een beetje gepaster tegenover de verpleegster gedragen, ventje! Begrepen?... Jij heb behoorlijk te kloppen, als 'n dame bezig is zich te kleeden! Mond houen! Mond houen, kwast van 'n kerel! — en anders stuur je je patroon maar hier! Wacht je ergens op? Bonjour dan! (*Kelner af — hij bindt de servet voor, begint te eten — tot Hope)*. Zoo. Nu éét je 'n stukje mee — 'k zal je couvert klaarzetten.

Vijftiende Tooneel.

DOLF, HOPE.

HOPE. Nee meneer — 'k ga 'n uurtje rusten, als ù zoolang blijft.

DOLF. 'k Zal op jullie twée passen, als 'n waakhond *(zij gaat naar haar kamer)*. Hope!... Je deur heeft toch wel 'n dubbel slot?

HOPE. 'k Zal 'r nièt sluiten, meneer.

DOLF. Zooveel vertrouwen ineens?

HOPE. Iemand, die „'n jacht met hindernissen begint" — die daar z'n vingers voor opsteekt — die....

DOLF. Die is nog te „redden...." Hahaha!

HOPE Misschien. *(een bons)*.... Wat was dat?

DOLF *(onbewegelijk)*. Kan dat in... de slaapkamer geweest zijn?

HOPE. Nee — 't kwam van dié kant....

DOLF *(angstig)*. Kijk 'ns voorzichtig.... *(Zij opent de schuifdeuren op een kier, schrikt, wijkt achteruit, snelt naar binnen — hij staart ontzet in de opening)*.

HOPE *(smartelijk klagend)*.
O, o, lieve, goeie, beste... Hoe kom je nou zoo...
O, o, o!...

DOEK.

TWEEDE BEDRIJF,

(Smaakvolle jongezelle-kamer — weelderig-intiem gemeubeld. Tweede en derde plan, rechts, de gebeeldhouwde deuren-vrije toegang tot een bibliotheek, waarvan een deel zichtbaar is — daarnaast een sierlijk schrijfbureau, bestapeld met kunstvoorwerpen, tijdschriften, portretten. Tegen den achterwand, die in het midden een deur met-gobelin heeft, dressoirs en standaards met curiositeiten, aquarellen enz. Eerste plan, links, deur-met-gobelin van de slaapkamer. In den schuinen hoek van tweede en derde plan, links, een rustbank met smyrna-kleed. In het midden der kamer een eikenhouten tafel gebeeldhouwd, met gemakkelijke leeren fauteuils. Vroegmiddag.)

Eerste Tooneel.

JAAP, DOLF.

JAAP *(die juist afgeruimd heeft, plaatst den dienbak bij de achterdeur, spreidt een gebattikt tafelkleed over de tafel — De telefoon, op de schrijftafel, gaat over. Rustig neemt hij de gehoorbuis).* Jawel. Met Van Walden — met de huisknecht — ja, met Jaap — wil u even wachten? *(aarzelend)* 'k Geloof niet dat meneer thuis is — 'k zal zien. *(legt de buis op het tafelblad).*

DOLF *(in de deuropening der slaapkamer).* Wat fantaseer je?

JAAP. Zachies, meneer... Mevrouw Lebeau: of ze u...

DOLF *(wenkt met de hand, dat hij er niet is — heel zacht).* Op reis!

JAAP *(bij de telefoon).* Hallo!... Spijt me, mevrouw, meneer is niet alleen niet thuis — zooals 'k dacht — hij moet op reis zijn gegaan.... Waarheen? Waarheen?... Ja, dàt weet 'k niet... Wanneer terug?... 'k Zou 't niet kunnen zeggen — misschien de volgende week....

DOLF *(fluisterend roepend).* Langer!

JAAP. Misschien langer... *(houdt z'n lachen in)*... 'k Zal 't meneer zeggen, mevrouw.... Adieu, mevrouw... *(hangt gehoorbuis op).*

DOLF. Nou?... De boodschap?

JAAP. Nom de Dieu!... Sacrénom!... Fiche moi le camp... Je me fou de lui...

DOLF *(hartelijk lachend).* Hahaha!... Je ben niet verkeerd verbonden geweest... *(de antieke klok slaat twaalf)*... Twaalf?... Twaalf!...

JAAP. Meneer mag zich wel haasten — om negen heb 'k geklopt — om half tien — om...

DOLF *(zich uitrekkend)*.... Man hou je mond — die klok maakt genoeg spektakel. *(geeuwt).* 't Slagwerk haal je 'r vanmiddag uit....

JAAP. Jawel meneer, hahaha!...

DOLF. En lach als je buiten de kamer ben!

JAAP. Als 't u hindert....

DOLF. Ja, 't hindert me — 'k ben bang dat je je gebit kwijt raakt, als je schik in je leven krijgt... *(geeuwt)*... Wie komt — wachten. *(af in slaapkamer).*

Tweede Tooneel.

JAAP. DR LINDEN.

JAAP. *(legt eenige boeken op 't gebattikt tafelkleed, neemt den dienbak — wijkt bij achterdeur voor Linden uit)*... Pardon, dokter.

DOKTER. Is meneer hier?

JAAP. Meneer is nog niet bij de hand — heeft pas ontbeten.

DOKTER. Goed. Dan wacht 'k in de bibliotheek.

JAAP. Zal 'k meneer liever?....

DOKTER. Nee, Jaapje — dat doe 'k zèlf. *(Jaap af — hij doet een paar passen naar de zijde der bibliotheek, neemt een fauteuil, slaat 'n boek open, fluit een studente-signaal).*

DOLF. *(beantwoordt dat, opent lachend de deur).* Excuseer m'n overhemd, kerel... In twee seconden! *(wil in z'n kamer terug — draait zich nog even om)* Zeg, Jan, fluit dat deuntje geen tweede keer, asjeblief! 'k Wor straks meer dan me lief is, an m'n vervloekten studente-tijd herinnerd — De sigaren staan achter je — in die schedel... Tien tellen! (*af — Linden neemt een sigaar, leest — telefoon-*

schel — hij wil luisteren)... Ik ben op reis — op reis!....

DOKTER. Wie daar? Madame Lebeau?... Op reis... Pischt, waar ben je na toe?...

DOLF. Naar 'n sanatorium in Duitschland — overspannen!

DOKTER. *(in den toestel pratend)*... Naar Duitschland *(verwonderd)*... Dank u wel — 'k zal 'm telegrafeeren. *(hangt toestel in haak)*... Of 'k je positief zeggen wou, dat je 'n sale type, 'n cochon...

DOLF... Jawel, jawel — ken 'k droomen! *(weer af)*

DOKTER. *(van 't schrijfbureau 'n paar maal iets opnemend, lacht, gaat opnieuw voor de tafel lezen)*. Morgen, morgen!

DOLF. *(z'n jas aanschietend)*... Morgen!... Kerel 'k ben zoo verdraaid katterig!

DOKTER. Mooi zoo. En dat vandaag. Is dit de oorzaak?

DOLF. Haarspelden? Vond je die hier?... Nee, op m'n woord niet. In geen maanden 'n vrouw bij me gehad! Leg ze nou niet op de tafel! Haal geen grapjes uit! *(werpt ze in de snippermand, naast schrijftafel)* Dat zul je nu niet gelooven, Jan, maar die dingen vinden we met grossen — of ze jongen. Elk verleden begint bij 'n haarspeld....

DOKTER. 't Verleden van die twee kan, zou 'k denken zoo ver niet zijn... Van je bureau opgepikt, haha!

DOLF. Attentie van dien smakker van 'n Jaap — is geestig op zijn manier!... Nee maar, Jan, vent, kind, hart — kijk me niet zoo guitig an — of je me half gelooft! 'k Wou dàt je gelijk had, wóú dat 'k je slimme schalksche oogjes verdiende! Ach! Ach! Nog 'n kwartier, nog 'n half uur — en 'k zit met m'n katterig gezicht — zie je 't me an? — in bedrijf nummer zooveel van de allerdolste komedie. Geef me 'n lucifer, vent. Merci. Even 'n trekje. In presentie van m'n collectie dochters — vijf, zegge vijf, zijn op de annonce afgekomen — zal m'n vaderhart fatsoenshalve te actief werkzaam moeten zijn, om 'n Henry-Clay te kunnen rooken. Kind, wat ben 'k slap!

DOKTER. Hoe laat ben je thuis gekomen?

DOPE... Hoe vroeg! 'k Heb drie uur — nee, nou overdrijf 'k — vier uur gemaft. *(telefoonschel)*... Zou je zoo'n créature... Je hoeft niet te twijfelen: Snipje, Snipje... 'k Schaf me telefoon af... Dat is vervloekt als je liaisons je nummer weten.... *(telefoonschel)*.... Jawel, Jawel.... Dat hou ik 't langste uit... Is me verleden jaar gebeurd, dat-ie driemaal in 't uur overging tegen kinderbedtijd, hahaha! Zeldzaam-zenuwachtige tijd! *(telefoonschel)*... Nou, nou, nou!... Dit volk is hardnekkig.... 'k Zal me stem veranderen... *(praat in toestel)*... Meneer is op reis — ik ben de huishoudster... *(schrikkend)* Excuse me, Hope, darling — ik had 't zoo enorm druk — Over 'n kwartier.... Kom je zelf ook?... Je eerste bezoek op m'n kamer!... Je zal als 'n koningin ontvangen worden! Hoeft dat niet? Daar door de telefoon 'n kus... Moet 'k uitscheiden met

m'n gekheid?... Ze krijgt 'r 'n kleur van, Jan! Hahaha!...Ja, Linden zit bij me — hoofdcontroleur!... Eén oogenblikje nog, darling! Moeten die vijf dochters van me — 'k wil ze àllemaal ongezien adopteeren, om van de last af te zijn! — moeten die op 't een of ander getrakteerd worden? Chocolade, anijsmelk... Wat?... Wat dan?... *(hangt gehoorbuis op)*... Laat me staan... Is 'r van door, hahaha!... *(schelt electrische knop boven de tafel).* Daar had 'k bijna 'n blunder begaan, hè? *(geeuwt)*... Excuseer! 'k Zou 'r zoo 'n paar uur onder kunnen kruipen....

DOKTER... Ik wacht geduldig, om te hooren wat je uitgehaald heb....

DOLF. Uitgehaald?... Eerst met Beelaart, na 't diner, 'n partij geschaakt — remise, na 'n zit van negen tot eenen... Ja! *(tot Jaap)*... Haal jij 'ns vlug 'n bouquet witte rozen....

Derde Tooneel.

De vorigen, JAAP.

JAAP. Jawel meneer.

DOLF. Jaapje — nou nòg eens: lach met meer overleg! *(tot Linden)* 'k Heb 'm de vorige week, voor moed, beleid — vooral beleid! — en trouw 'n nieuw gebit cadeau gegeven, omdat 'k z'n ruine om esthetische overwegingen niet zien kon — en nou lacht dat schaap telkens met z'n tanden óver mekaar!... Schiet op!... De mooiste theerozen, die je krijgen kan! Nou?

JAAP *(met bedwongen grijns)*... D'r zit benejen 'n juffrouw....

DOLF. Wat voor 'n juffrouw?

JAAP. Van 'n advertentie — met de moeder d'r bij...

DOLF. Zoo. Wachten. *(geprikkeld)*... Wat sta je met je hand? Moet je boksen?

JAAP *(de gehandschoende hand openend)*. Me duim is 'r door....

DOLF. Zoo — je duim 'r door? Marsch! En vlug!

Vierde Tooneel.

DOLF, DOKTER.

DOKTER. Hahaha! Heeft-ie z'n witte handschoenen voor de gelegenheid aangetrokken!

DOLF. Zoo'n kaffer! Informeer 'k nou nièt, dan loopt-ie den heelen dag of-ie 'n misvormde knuist heeft! Wat was 'k bezig te vertellen? De partij schaak. Juist. Bij half twee, van plan bijtijds in bed te eenzamen — voor de belangwekkende conferentie! — ontmoet 'k Bannema, Kareltje, en état de désespoir — driekwart zelfmoord-ideeejen — aan de beurs gedobbeld — Jantje, wat 'k zeg is vertrouwelijk!

DOKTER. Natuurlijk....

DOLF. Gedobbeld, om den staat van z'n vrouw bij te houden. Had 't al met 'n open gaskraan geprobeerd — niet gelukt — kan 'k niemand aanraden: de we-

duwe krijgt de gasrekening! — liep gewoon te huilen — 'n gat van 'n halve ton, en 'n vermogen naar de weerlicht, als de baisse aanhoudt! — 'n Vrouw, die huilt, doet me verbazend weinig — kwestie van gewoonte — 'n màn — en wat 'n door en door braaf ventje! — maakt me ondersteboven. Heb 'm geholpen.

DOKTER. Zoo maar?

DOLF. Ruineeren zal 't me niet. Mama's aandeel — de goeie ziel: dat is nou net drie maanden geleden! — heb 'k voor veertien dagen met m'n nobelen neef geschikt — et zut! — Je had z'n blijdschap moeten zien! 'k Moest met 'm mee — naar z'n huis — en daar hebben we allebei tot vijf uur zitten pimpelen, de eene flesch Rijnwijn na de andere. 'k Heb 'm 'n tikje om gekregen — hahaha!

DOKTER. Dolf, Dolf — ik heb geen enkel recht je raad te geven — maar 't lijkt me toch zacht gesproken onverantwoordelijk 'n dobbelaar, zonder eenig verder onderzoek te steunen — en voor dàt bedrag....

DOLF. Jan, nuchtere kerel, ik ben te katterig, om je ongelijk te geven — maar m'n woord is m'n woord en m'n handteekening m'n handteekening — de cheque is binnen — en de kinderen hebben Kareltje in 'n prachtig humeur gezien, als-ie ook niet te katterig is!

DOKTER. De kinderen?

DOLF. Vier. Ja vier! Hij heeft 't verder gebracht dan jij ... Vannacht om bij half vijf, toen 'k die smerige zaken in orde gebracht had, zei-ie: loop even op je teenen mee, dan zal 'k je de kinder-slaapkamer laten kijken. Ik verzeker je, Jantje — en zonder groote woorden! — dat ik die slapende kopjes niet zal vergeten — zulke hoofdjes — en zulke mondjes — en.... Hahaha! Goud waard! Goud waard! Stel je voor — tegen 't afscheid staat Kareltje onzeker op, zet nog 'n zes, zeven wijnglazen op de tafel, giet 'r scheutjes in! Wat voer je uit vraag ik.... Ik ben bang, zegt-ie — goddelijk, pyramidaal! — dat me vrouw of de meisjes twéé glazen bij 'n half dozijn leege flesschen zullen zien! Hahaha! Hoe is-ie? 't Modernste préservatif voor getrouwde mannen, die 'n buitensporigheid doen!.... Ja. Ja.... Binnen!

Vijfde Tooneel.

De vorigen, JAAP.

JAAP. Asjeblief meneer — de rozen.

DOLF. Netjes. Daar in de vaas.

JAAP. D'r zijn d'r al drie, meneer.

DOLF. Allemaal met moeders?

JAAP. Nee, meneer — alleen de eerste. En dan is 'r die detective, die al 'n paar maal geweest is.

DOLF. Die met....

JAAP. Ja meneer.

DOLF. Wat nou ja meneer? Wat heb 'k bedoeld?
JAAP. Dat weet 'k niet — ik dacht....
DOLF. Lach niet!... Lach niet!... 'k waarschuw je: 'k neem 't weer af!... Laat die met — waarvan jij dàcht... laat die boven komen.
JAAP. Ja meneer. *(af)*.

Zesde Tooneel.

DOLF, DOKTER.

DOKTER. Is dat de man die aan 't snorren geweest is?

DOLF. Ja-ja. 'n Gladekker, first class, door den chargé-d'affaires van de goeie ziel, ergens bij de politie opgeduikeld, 'n gewezen inspecteur, gesjeesd omdat-ie te handig voor z'n supérieuren werd! *(plukt een knop uit den bouquet, steekt die in z'n knoopsgat)* Jan, voortreffelijke kerel, Jan, ouwe boemelaar — als 't vandaag niet lukt — als geen van de vijf m'n — 't kriewelt in m'n keel, als 'k 't fatale woord uitspreek! — geen van de vijf m'n dòch-ter blijkt, ga 'k in 'n klooster, om Hope d'r oogen, d'r prachtige oogen te ontloopen... Had je ook niet voor drie maanden kunnen denken, dat ik, ik, door 'n menschje, dat om 'n haverklap m'n uitstekend humeur bederft, dat 'k bij tijden gewoon niet zetten kan — schrikkelijke individuën, die hyper-moderne wijfjes! — dat ik door zóo een aan 'n zijden draadje rond word geleid!... Als de goeie ziel 't vodje van 'n brief niet bewaard had — en dien avond van 'r dood niet de obsessie van de Stichting en 't kinderen-asyl, die groteske belofte.... Entrez! Ga zitten. Steek 'n sigaar op.

Zevende Tooneel,

De vorigen, SCHMIDT.

SCHMIDT. *(nadat Jaap de deur gesloten heeft...* Ze zijn 'r. Kan 'k praten waar meneer bij is?

DOLF. Sans gêne! Dokter Linden — ook uit dien tijd — rechercheur Schmidt.

SCHMIDT. Detective, als 't u 't zelfde is.

DOLF. Je mag je precies noemen zooals je wil, als je 'r maar heb! 't Zit me tot hier!

SCHMIDT. Over mij heeft u geen reden van klagen! 't Onmogelijkste, 't bijna bovenmenschelijke, heb 'k gedaan. Voor niet één zaak moest zoo gesnuffeld worden — niet één was zoo ingewikkeld. Dat behoef 'k zeker niet te resumeeren!....

DOLF. Resumeer gerust — laat m'n vriend, den dokter meesmullen — die denkt honderd tegen een, dat we stil hebben gezeten! Moordenaarswerk! In 'n woestijn vind je iemand makkelijker, dan in de zoogenaamde geordende samenleving! 'n Schande, 'n schande.... Niet rooken?....

SCHMIDT. 'k Steek 'm liever bij me. Dank u. Dokter, die vrouwspersoon is met of zonder 'r kind radikaal, spoorloos verdwenen — spoorloos. Toen de zaakgelastigde van wijlen mevrouw me bij zich ontbood, zonder te zeggen wat 'r aan 't handje was, zei 'k, zoo zeker als van 't uur van m'n dood, dat 't bagatel — 't bagatel: 'k had lastiger zaakjes uit-

gepluisd — binnen 'n week afgehandeld zou worden. Dat kon 'k beloven, kon 'k, omdat we aan de kleine strafzaak tegen meneer houvast hadden, dat van....

DOLF. Jawel jawel — meneer is me zelf met nòg wat vrienden met 'n tweespan aan de gevangenis komen afhalen, hahaha! Herinner je je, Jantje?

DOKTER. Hahaha, en hoe!

SCHMIDT. De dossiers heb 'k nageslagen — vond den naam van den koloniaal — werkte den Burgerlijken Stand '89, 90, 91 af, zag dat de koloniaal in 94 in Atjeh stierf — geen zuster ingeschreven — niet één zuster....

DOKTER. Hoe is dat mogelijk? Hij trok toch voor z'n zùster partij!

DOLF. Val nou niet in de rede, Jantje, kind! Je hoort toch de feiten! Natuurlijk 'n uit z'n duim gezogen zuster, om zelf geen straf op te loopen — we hebben allebei legio zusters in die dagen gehad!

SCHMIDT. Toen zat 'k vast. De brief aan mevrouw, dien 'k in 't begin niet lezen mocht, was met Sofie onderteekend — en meneer had 'r nooit anders dan, dan....

DOLF. Dan kreeftje genoemd — omdat ze zulk magnifiek rood haar had — en gek met kreeft was — één avond twee heele bussen....

SCHMIDT. Toch erg onverstandig, als ik 't opmerken mag — 'n verhouding zonder vàn....

DOLF. Gebeurt me ook nooit meer. Kreeftje, Puckje, Snipje — 'k moet 't me afwennen.

SCHMIDT. 'n Volle maand ben 'k bezig geweest — de sigarenwinkel was verdwenen — de handschoenenwinkel sinds jaren op de flesch. De college-vrienden van meneer, die 'k zoo voorzichtig mogelijk en met de wanhopigste tact polsen wou, hadden niet zooveel geheugen meer — getrouwde menschen mèt posities — alleen 'n ongetrouwd lid van de Rechtbank sprak óók van Kreeftje....

DOLF. Hahaha! Plums! Herinner je je Plums nog — Plums met z'n museum schelknoppen en andere gemoerde dingen! En vertel 'ns van je bezoek aan Baars, Schmidt — Kostelijk! Kostelijk!

SCHMIDT. Mr. Plums zei dat Dominee Baars 'r mogelijk ook gekend kon hebben — mógelijk. Die was juist naar 't Noorden beroepen. Die vroeg 'k met 'n niet te beschrijven tact, dokter — 'k zette overal 't gesprek in, of 'n erfenis losgekomen was — of hij Kreeftje.... Net kwam z'n vrouw de studeerkamer in. Dominee keek me niet bepaald aangenaam aan, liet me tot an de deur uit, sméét die achter me toe — met 'n bons....

DOKTER. Vermakelijk!

DOLF. 'k Had er bij willen zijn!

SCHMIDT. Op de registers van den Burgerlijken Stand van die jaren heb 'k gezweet, dokter — ben 't monnikenwerk begonnen na te gaan welke juffrouwen

met den voornaam Sophie — aan Kreeftje had 'k bijzonder weinig — verhuisd of.... bevallen.... of gestorven waren. Hielp niemendal. Een Sophie, dochter van 'n slager, was naar Antwerpen vertrokken — een, dat was onder de onechte geboorten, had 'n tweeling gekregen....

DOLF. De hemel beware me!

SCHMIDT.... Later getrouwd met 'n aannemer — geen sprake van 'n bijnaam Kreeftje.... Drie waren 'r gestorven, dochters van bekende ingezetenen — een was in 'n bordeel beland, stond in de ouwe politieregisters geboekt met zwàrt haar. Ik verzeker u, dat ik 'r nachten voor opgezeten heb — en namen overgeslagen, in die kleine universiteitsstad, behoort tot de wetenschappelijke onmogelijkheden, zou 'k durven beweren. Jammer dat mevrouw destijds dien allereersten dreigbrief mèt 't goeie adres verscheurd heeft — dan waren we 'r geweest.

DOKTER. En waar haalt u dan die vijf meisjes, die beneden wachten, vandaan?

SCHMIDT. Waar? Als niets je meer helpt — je niet 't minste, geringste spoor vindt — de jonge dames die zich met studenten afgeven, zijn dikwijls overdag fatsoenlijk in betrekking....

DOLF. Zij ook — in die handschoenenwinkel......

SCHMIDT.... Op de flesch en zonder adres vertrokken — voor schulden — Als je uitgepraat ben, kun je nog enkel aanhoudend adverteeren....

DOKTER. Gezocht 'n juffrouw met rood haar, die in '90 den bijnaam Kreeftje had?

SCHMIDT. Nee, dokter.

DOLF. Heb ik je de kranten nog niet laten zien?

DOKTER. Jij mij? Wanneer?

DOLF. Heeft Hope je niet ingelicht?

DOKTER. Hope? Die wordt al stil en gesloten als ze je náám hoort!

DOLF. *(pakket van de schrijftafel nemend)* Dossier van de... verloren dochter. Die blauwe potloodhalen! Je hoeft 'r maar een te lezen — allemaal 't zelfde! Ach, ach, wat 'n fumisterie, om m'n woord tegenover de goeie, geëxalteerde ziel te houden!

DOKTER. *(lezend)* „Erfgenaam opgeroepen"? Is 't dat?

SCHMIDT. Natuurlijk. Om met tact — met tact — achter de waarheid te raken, moet je 'n gevatten aanloop zoeken....

DOLF. Wou jij soms liever, dat ik annonceerde:" Adolf van Walden, zoekt de dochter van 'n zekere Sofie, bijgenaamd Kreeftje, aan wie hij in '90 *(korzelig)*... alle duivels, de historie hangt me de keel uit!... De nonsens, om iemand zoo'n absurditeit op te dringen....

DOKTER. „Erfgenaam opgeroepen". Dat zijn advertenties, die 'r inhakken! *(lezend)* „De exécuteur tes-

tamentair van wijlen kapiteìn Van Reessen"... Ben jij dat?

DOLF. Doe me 't genoegen en lees zachtjes!

DOKTER. Veel te merkwaardig, om in je eentje te genieten!... „van wijlen kapitein Van Reessen, bij leven gezagvoerder ter koopvaardij, heeft in opdracht een belangrijk legaat uit te keeren, aan de dochter van zekere juffrouw Sofie, achternaam onbekend, dewelke dochter einde 1890 of begin 1891 geboren werd, vader onbekend" Dat is niet bijzonder duidelijk!

DOLF. Zeg, zou jij 'r de zegen niet van af willen nemen?... De vijf komen toch niet uit de lucht vallen!

DOKTER. En àls — áls — 't gelúk je meeloopt: wat dan?... Wat doe je dan met zoo'n meisje?

DOLF. Ik doe niets — kapitein Van Reessen, oud-gezagvoerder doet. 'n Betamelijk jaargeld — 'n centje om te trouwen — 'n... Als mama me zoo in de klem zag, zou ze meelijden met me hebben!... In geen drie maanden rust, om 'n caprice! Heb jij — die daar zoo genoegelijk zit te grunneken — makkelijk lachen van 'n ander z'n pech! — heb jij zekerheid, dat 'r niet ergens 'n Lindentje zwerft? Dat kleine rooie Kreeftje — nee kwaad mag 'k niet van 'r spreken — 't was 'n aardig ding.... Als 'k 'n enkele, dood-enkele keer op m'n kamer zat te zwóégen, zwerend dat 'k niet naar de kroeg zou gaan, dan kon je zoo zachies in de straat *(imiteert het signaal van daareven)* hooren fluiten — en als je dan je

kop door 't raam stak, zag je de leuke rooie pruik... Dan smeet je de sleutel naar beneden — en dan — dan leien je gedrochtelijke boeken 's morgens net zoo eender — Jammer toch — jammer — verdomd jammer van de meid — heeft nooit geld van mij willen aannemen — Plums, Baars moesten dubbel betalen.... Nou, Schmidt — waar wachten we op?

Achtste Tooneel.

De vorigen, Hope.

Hope. *(door de bibliotheek binnentredend)* Goeien morgen, heeren.

Dolf. Was jij daar al làng?

Hope. Pardon. Ik kom zoo juist binnen — stoor toch niet? — Dag dokter — dat is charmant van u....

Dolf. Heeft die ezel van 'n Jaap je den weg niet gewezen?

Hope. Jawel — zou u me even....

Dokter. Meneer Schmidt, detective — zuster Hope.

Hope. *(na wederzijdsche buiging).* Jawel zeker heeft ie den weg naar de wachtkamer gewezen. Hij dacht dat ik ook....

Dolf. Hahaha! Onbetaalbaar!.... Buitengewoon!

Hope. Toe meneer — we zijn niet „onder ons"

Dolf. 'k Zie 't 'm zoo doen met dat gebit, dat-ie nog

’ns inslikt, als-ie strooppannekoeken eet — en met z’n gedistingeerden duim, hahaha!... Hope, wat kijk je weer als ’t laatste kwartier achter ’n wolk! Mag ik je even ontlasten?

HOPE. Nee meneer — ik hou liever alles aan.

DOLF. Ook je hoed?

HOPE. Ook m’n hoed.

DOLF. *(haar de rozen presenteerend)* Met m’n eerbiedigst welkom bij je eerste bezoek — en als souvenir aan de plechtige gebeurtenis van vandaag....

HOPE. *(koeltjes)* Dank u wel. En mogen die meisjes nu boven komen? ’n Bijzonder genoegen voor ze..

DOLF. Wat bedoel je?

HOPE, Ik bedoel — nee niets. Of ja! Waarom zou ’k ’t niet?.... Héél kiesch lijkt ’t niet, meneer, vijf in elkander’s tegenwoordigheid te brengen die nu van mekaar wéten dat ze onechte kinderen zijn....

DOKTER. Kom, vindt u dat zoo erg....

HOPE. Ik ja — Als kind heb ’k dat óók erg gevoeld....

DOLF. Hope — we zijn niet alléén....

HOPE. Nee — dat zei ’k juist zelf. Meneer — meneer....

SCHMIDT. Schmidt....

HOPE. Meneer Schmidt blijft voor 't..... kruisverhoor?

DOLF. Schmidt is opzettelijk gekomen, om met de stukken te verifieeren of de identiteit kan worden....

HOPE... Vastgesteld?

DOLF. Jà, Hope!... Of moet ìk in 'n vloek en 'n zucht pà van 'n anderman's pa-lóós kind worden?

HOPE. Op weg hier na toe, dacht 'k, dat ik als vróúw — als eenige vrouw met de zaak bekend — de aangewezen ondervraagster van die meisjes kon zijn — uw mama zou 't beslist hebben gedaan, als ze nog leefde....

SCHMIDT. Pardon, zuster — en neem me niet kwalijk, als ik me in 't gesprek meng — ik geef in overweging, dat uitsluitend ik en niemand anders de noodige vragen stel. U heeft den ondergrond van 't geval in uw gedachten — zij weten niet beter dan voor 'n erfenis, 'n èrfenis, opgeroepen te zijn. En zelfs als een van de vijf de meest frappante antwoorden geeft, dienen we nog gereserveerd te blijven — moet 't aan mij worden overgelaten de laatste informaties in te winnen op 't bevolkingsregister, bij buren en zoo voort....

HOPE. Dus dan ben ìk niet noodig?

SCHMIDT. Direct nee! — Noodig zijn meneer Van Walden en misschien de dokter, die Kreeftje — pardon juffrouw Sofie — 'n paar maal gezien meent te hebben....

HOPE. Dan wensch 'k de heeren veel succes....

DOLF. Is dat ernst, Hope? We staan 'r op, Jan Linden en ik — wat Jan? — dat je de vertooning van a tot z volgt....

HOPE. Ik houd niet van dat soort vertooningen.....

DOLF. Val je weer over 'n woord, hahaha!...

DOKTER. Zuster, heel, heel erg verkeerd! Gesteld dat we slagen — begint dan niet uw taak?...

HOPE. Nee, de zijne.

DOKTER. *(haar in een fauteuil neerdrukkend)* Stribbel niet verder tegen! — Uw opmerking straks was niet onjuist — wij kunnen den raad van 'n zuiver-voelende vrouw uitnemend gebruiken — 't spijt me dat 'k m'n eigen Annie niet meebrengen mocht....

DOLF. Diplomaat! *(schelt)* Nu exécuteur-testamentair van wijlen kapitein Van Reesen — in positie asjeblief! *(tot Jaap in de deur)* Opdienen! Die met 'r móéder 't allerlaatst.... Ze weer uitlaten als 'k schel — 'n nieuwe bovenlaten als 'k voor de tweede maal roep. En avant. Den heelen middag spendeeren we 'r nièt aan.... *(telefoonschel — tot Linden, met angstige stem)*... Wil jij even, Jantje — of nee: jij gaat 'r te onstuimig mee om! *(vraagt met veranderde stem)* Wie daar?... Hallo? *(opnieuw gewoon)* Ben jij 't Bannema?... Kerel, 'k ben gekookt!... Nee, geen dankjes!... 't Eenige wat 'k je kwalijk neem, is dat je me zoolang onder de wijn heb gehouden! Geen vier uur getukt! Goed, goed —

maar op 't oogenblik heb 'k belet. Adieu! Tot vanmiddag! *(tot het meisje dat de laatste woorden gehoord heeft, en bij de deur verlegen lacht).* Ben jij?... Pardon — ik zou m'n mond houden!. Laat 'r gaan zitten, meneer Schmidt.

Negende Tooneel.

DE VORIGEN, GRETE DONKER

SCHMIDT. Hoe heet u?

GRETE. Grete Donker....

SCHMIDT. *(in portefeuille snuffelend)* Juist — u heeft op de advertentie geantwoord — en ik heb u verzocht om een uur bij meneer Van Walden te komen met uw papieren. Heeft u die meegebracht?

GRETE *(verlegen)* .. Da's te zegge, meneer — me geboortebewijs hè-'k — en me getuigschrifte van me laaste betrekking....

SCHMIDT. *(het geboortebewijs inkijkend)* Bij wie dient u?

GRETE. In de winkel van Sannes, as....

SCHMIDT. *(nauwelijks luisterend).* Geboren 5 December '90....

DOLF. 5 December — Sinterklaasavond....

GRETE. *(verlegen)* Ja. Hèhèhè!....

SCHMIDT. Waar woonde uw moeder — uw vader, heeft u die gekend?....

GRETE. *(giftig)*. Nee, die smeerlap het me moeder voor alles alléén late opdraaie, toen-ie voor de Oost teekende....

SCHMIDT. Waar woonde uw moeder, toen u geboren werd?

GRETE. Weet ik dat!....

SCHMIDT. Ik bedoel geen naam van 'n straat — de plaats — de stad....

GRETE. Dat staat toch in 't geboortebewijs....

DOLF. Jongen, Schmidt — da's niet listig van je!

SCHMIDT. *('n tikje geergerd)*. Ik heb daar m'n reden voor, meneer. *(tot Grete)*. Dus dan is u zéker in Amsterdam geboren — en daar woonde uw moeder al vóór dien tijd?

GRETE. Me benne d'r nooit vedaan geweest. Me moeder is d'r gebore en gestorreve.

SCHMIDT. Nog één vraag, meisje — dan weet ik voorloopig genoeg, tenzij een van de andere heeren nog iets wil weten — welke kleur haar had uw moeder?

GRETE. Bruin — maar 't laaste jaar in 't gasthuis wit.

SCHMIDT. Dank u. Ik geloof nièt, juffrouw Donker, dat u in aanmerking zal komen — maar in ieder geval hoort u nader van me.

GRETE. As 'k maar 'n klèin beetje krijg — 'k ha-d'r zoo op gevlast....

DOLF. Daar zullen we over denken — iets schiet 'r altijd op over. Dus uw vader kan nooit 'n student zijn geweest....?

GRETE. 'n Stedent? 'n Stedent? Nee, daar had moeder de smoor an, omdat ze in 't gasthuis zoo om d'r bed zworreve....

DOLF. Dan kan ze gaan, hè? Dag juffrouw. *(schelt)*

GRETE. Dag heere — dag zuster. *(af)*

DOLF. Da's één niet uit de loterij. *(schelt)* Nummer twee! *(tot Hope welke bij de laatste vragen op is gestaan — bij den doorgang naar de bibliotheek boeken uit de rekken nemend).* Blameer me niet — 'r zijn 'r geen zes opengesnejen — allemaal mise-en-scène! — geleerdheidspatserij! — en die wèl in handen geweest zijn, kunnen 'n luchtje hebben!.. *(Hope glimlacht pijnlijk, zit weer in den fauteuil)* Weet je, Jantje, dat 'k vannacht, voor 'k eindelijk insliep, ontdekt heb, dat de vrouw 't heelal regeert? Mathematisch bewijs?... Vox populi vox Dei: de stem van 't volk is de stem van God. Dat is een. En 't nòg bekender: Ce que femme veut, Dieu veut: Wat de vrouw wil, wil God. Ergo de stem van God is de stem van de vrouw.... De stem van de vrouw is de stem van... Binnen!

Tiende Tooneel.

DOLF, DOKTER, HOPE, SCHMIDT, SUZE MEIER.

SCHMIDT. Hoe heet u?

SUZE. Suus....

SCHMIDT, Verder?

SUZE. Meier.

DOLF. Ga d'r bij zitten, Suze.

SCHMIDT Ik heb u geschreven...

SUZE. Asjeblief. 'k Hè de pepiere in 'n pakkie bij mekaar. Me moeder hiet Sefie Meier, ha zellef meegekomme as ze geen mankement an d'r been ha gehad — van 't water.... D'r fotegrawie leit d'r tussche, toe ze zoo oud as ik was — me vader hiette Cornelis van der Vliet — en ha femilie die Van Reesum hiette — en ha geen tijd met me moeder te trouwe, omdat-ie sjecheerder bij de Spoor was en in negetig overreeje wier vlak voor ze anteekene zoue... Nou da's geen schande voor mijn. En me moeder ken d'r ook niks an doen. En de naam Reesum het ze meer as eens hoore noeme — die was toe stuurman op de paketdienst....

SCHMIDT. Ho! Ho!... Niet zoo doorslaan, juffrouw Meier...

SUZE Me vader....

SCHMIDT. Suscht!.. Even inkijken. (*leest de papieren, die hij in de hand gehouden heeft)*

DOLF. Geef u mij 't portret, meneer Schmidt. (*bekijkt het)* Nee. Nooit gezien. Onmogelijk. *(droog)*... En

't is natuurlijk onwaarschijnlijk, dat uw moeder in '90 den bijnaam Kreeftje had?

SUZE. Kreefie?... Hèhèhè!... Kreefie... Da's me ook 'n verneukerij!... Wie hiet 'r Kreefie?...

SCHMIDT. Ik heb van mijn kant niets meer te vragen, meneer...

DOLF. Ik evenmin, geachte exécuteur-testamentair!

SCHMIDT. Dan wordt u wel bedankt, juffrouw.

SUZE. Gossie — is 't al afgeloope? — U het me pepiere haast niet ingekeke... De brieve van me vader an me moeder, toe-ie nog vree... In die eene met de inktveeg d'r op zeit-ie dat z'n oome Reesum....

SCHMIDT. Ik zal u morgen bericht geven en op vergoeding van de reiskosten kan u rekenen....

SUZE. Gossie, gossie meneer — me broeie d'r zoo allejeezis op! — Door me moeder d'r water in d'r beene, staat de helleft van 't boeltje achter de schuine deur.... 't Klopt toch met de avvertentie....

DOLF. Vergeten zullen we u niet. *(schelt)*

SUZE. *(opstaand naar de zij der deur)*... As meneer dan me nieuw adres wil schrijve... Van de Tolsteeg gane me verhuize — morrege — na de Zijp nommero 78 bove — dan ben 'k dichter bij de febriek. Het u 't?....

SCHMIDT. Ja, ja.

SUZE. Heere... Heere... Jefrouw... *(af)*

Elfde Tooneel.

DOLF, DOKTER, HOPE, SCHMIDT, SOFIE DELANGE,

AGNES DELANGE.

DOLF. Hahaha!.. 'k Had waarachtig moeite me goed te houen. Dat schepseltje heeft nou ook geen seconde d'r handen stil in d'r schoot gehad, terwijl ze bezig was — of ze 'r den St. Vitusdans in te pakken had! — Uit je humeur, Hope? — Kind, we zijn nog niet op de helft. 'n Goed hengelaar doet 't met geduld. M'n kans is nog niet verkeken.... *(tot de binnentredenden)*... Ja!... Kom binnen!... Twee?... Twee tegelijk?... Schmidt: da's je tweeling!....

SCHMIDT *(tot Agnes)*... Wil ù sivoeplee weer na de wachtkamer teruggaan?... Een voor een sivoeplee!

SOFIE. Da's me zus, meneer.

SCHMIDT. We kunnen 't zònder getuigen af.

AGNES *(driest)*... De heer van me zus wou niet dat ze alléén....

DOLF. Is-die fameuze heer bang dat uw zuster opgegeten zal worden?

AGNES. *(driest)* Opete nee. Opete late me zus en ik ons niet — maar me kenne de foefies van de heere — me benne niet van gister... Ik zee: je vliegt 'r niet in — en de heer van Fie zee óók je vliegt 'r niet in.... Daar het u niet zoo zuur om te kijke — want mijn....

DOLF.... Spreek uit....

AGNES... Nee ik smoes niks meer. Je zeit licht meer as je verantwoorde ken, waar Fie?.....

SCHMIDT. *(haar in de rede vallend)*... 't Is welletjes, juffrouw... *(tot Sofie)*... Dus ù komt op de advertentie?

SOFIE. Ja ik — ìk kreeg 'n briefie, om hier bij meneer te komme.

DOLF.... Gaat u zitten.

AGNES. O, wat 'n lèkkere stoele! Om in te sterve! Precies as bij... *(slaat de vingers in gebaar van iets in te houden voor den mond).*

SOFIE... De papiere, die op 't lijstje stonde, hè-'k meegebracht — me geboorteacte.....

SCHMIDT.... Asjeblief....

AGNES... Jawel — met 'n máár d'r bij — me late niks achter as tegen bewijs....

SOFIE... As tegen bewijs....

SCHMIDT. We geven u alles dàdelijk weer terug.

AGNES. Dan is 't goeie, Fietje.

SCHMIDT.... Geboren 17 Februari 91 in — Leiden...

DOLF.... In Leiden?... Sakkerloot!... Opletten, Jantje boy!....

SCHMIDT.... Woont uw moeder nòg in Leiden?

SOFIE... Of ze d'r...?... Wéte me dat, Agnes?

AGNES... Nou da's niet te denke, hahaha! Ze hèt 'r in negetig en zoo gewoond.

SCHMIDT... Zou u wat duidelijker willen antwoorden? We zitten hier niet om raadseltjes op te lossen.

AGNES. Nee, me zitte wel as onze lieve Heer zèlf in die stoele van leer — maar voor cherades benne me hier niet. Mòt dat nou an zoo'n bóél mensche verteld worde?....

SCHMIDT... 't Is in 't belang van de erfenis, niet waar?

AGNES... As 't dan geen pan en geen kul is — ù hoeft niet weg te gaan, zuster!....

HOPE... Zoo als u wil....

AGNES... Blijf op uw gemak! — (*Hope zit weer*) In u hebbe me meer vertrouwe as in die meneer...

DOLF. Dank je wel — wat 'n zeldzame....

AGNES... Googemert, wat! — Zeg me kenne de wereld, me zus en ik! — Me moeder, meneer van de politie — nou herken 'k je, hahaha! — is d'r in '95 met de een of andere druif vandoor gesjeesd....

SCHMIDT... Toe, toe, toe!

AGNES. Je vraagt 't toch!... Toe het tante ons in d'r huis genome — Me hebbe geen van twee 'n vader — wat Fie? — de mijne is getrouwd en woont in Den Haag — béwíjze ken 'k niks — die van haar —

nou, Fie, doe ook 'n mondje open — jij ben de oudste en mijn laat je klesse.....

Sofie... Ik ken me vader niet — Ik ben in Leiden gebore — zij in Brussel.....

Schmidt... Had uw moeder in Leiden 'n bijnaam?

Sofie... Weet 'k niet.

Agnes... Dat zal wel. En die zal ze gloeiend verdiend hebbe, 't mensch!....

Schmidt... Dat vragen we niet.

Agnes... O.

Schmidt... Herinnert u zich — '95 is 'n heele tijd — welke kleur haar uw moeder had?....

Sofie. Rood — as me zus.

Agnes. Dat hoef-ie 'r niet bij te zegge — ze zijn blind.....

Dolf... Rood?... En ze heette Sofie?

Sofie... As ik. *(een stilte)*

Agnes... Nou zeit niemand wat?

Dokter. *(tot de twee)*... Ik zou wel graag willen hooren wàt uw moeder in '90 in Leiden dee? Weet ù dat of ù?

Agnes. Niet veel bijzonders ken je wel denke.

Dokter. Dàt bedoel ik niet. Had ze de een of andere betrekking?

SOFIE. Hoe kenne wìj dat raje?

AGNES. Toe tante nog leefde, zee ze dat moeder — nou laa'k 't maar nièt zegge....

SOFIE... Nee, zeg 't niet. 't Het 'r niks mee uit te staan.....

DOLF... *(aarzelend)*.... Kan uw moeder 'n relatie met 'n student hebben gehad?

SOFIE... Wat geloof jij, Agnes?

AGNES. Ik geloof niks. Student of geen student — 'n pàtser was 't gedorie — om me zus te late stikke....

SCHMIDT... Jawel, jawel. Maar nu de puntjes op de i — wat noodzakelijk is! — Zou een van uw andere familieleden zich misschien kunnen herinneren.....

SOFIE... Me hebbe ènkel 'n neef, die we nooit zien.

SCHMIDT... Zou die weten.....

AGNES. Dat broekie!... Die weet enkel van vuile en schoone kinnen — die barbiert....

DOKTER... Kàn uw moeder bijvoorbeeld in 'n sigaren- of in 'n manufacturen- of in 'n handschoenenwinkel in betrekking zijn geweest?

SOFIE... Alles ken....

AGNES... Wij benne op 'n atelier — dan ken zij.... Kan òns 't schelen!

HOPE. Wil u mij eens antwoorden?

SOFIE. Natuurlijk juffrouw.

AGNES. *(verbeterend)*... Zuster — zie je toch!

HOPE. Hindert niet. Heeft uw moeder nooit aan uw tante 'n woordje geschreven?

SOFIE. Jawel juffr.... — zùster.

HOPE. Uitstekend. Dat móét zekerheid geven — voor de erfenis — als u een of meer brieven bewáárd heeft..

AGNES... Ja. Me hebbe d'r 'n berg van — uit Amerika, wat Fie?... Van '96 en '97 — as ze cente an tante stuurde — en toe nog is een van '99 — sekuur hoor — twee negetjes naast mekaar — dat was de laatste.....

SOFIE... Vergis je je niet?

AGNES... Nee hoor!.. D'r was vijftien dollar bij...

HOPE.... Zouen wij die brieven.....?

DOLF... Waarvoor?... Voor wat?

DOKTER... Ja, zuster, is dat nóódig?

HOPE... Nee. Dat is te omslachtig. We kunnen 't makkelijker af! *(tot Dolf)*... Heeft u den brief, die bij 't testament van.... van.... kapitein van Reesen lag, bij de hand, meneer?....

SCHMIDT... Voortreffelijk, zuster! Bravo! Ik begrijp uw bedoeling! — Ja, meneer Van Walden: die brief kan den doorslag geven, bijna volkomen.....

DOLF. *(een la van het bureau opensluitend)*.. Ja, dien

heb 'k ergens gestopt — gestopt — gestopt — Nee, hier niet *(andere la openend)*... Da's 'n sla overal — 'n hutspot — moet 'k toch eens probeeren te ordenen.... Wel wat drommel, gevlogen kan-ie niet zijn... *(zoekend)* Nee — nee — nee... Waar kan-ie dan? Curieus: gebeurt altijd als je iets noodig heb!.... Eureka!.... Eureka!.... 't Lag vlak voor m'n neus... *(neemt den brief uit den sigaren-schedel)*..... Zeker door Jaapje verlegd..... Voilà, monsieur Schmidt..... Snappen doe 'k 't niet.......

SCHMIDT. *(fluistert Hope iets toe — zij knikt)*... Zoo dames — nu hou ik dezen brief 'n beetje gevouwen — den héélen inhoud hoeft u niet te lezen! — en antwoordt nu eens vooral niet te haastig of de handteekening Sofie èn of 't handschrift op dat van uw moeder lijken. Zegt u ja — dan moeten wij op onze beurt uw brieven inkijken. Niet haastig — 'r hangt 'n boel van af!.... *(een aangehouden, nieuwsgierige stilte. Agnes buigt over Sofie's schouder, leest hardop).*

AGNES......., „..Ik — ik"..... — ja daar staat „ik" — „ik ben wel lichtzinnig maar niet slecht mevrouw" ... *(tot Sofie)*.... Hou je duim opzij!..... „en ik lieg niet..... Zoo.... zoo" — hou dan stil, Fie! — „zoo ferachtig as God me hoort..... het is het kind van u zoon... Die zich noempt... Sophie..."

SOFIE. *(haar zuster aankijkend)*.... Nee, hè?.... Wat vin jij?

AGNES... Vraag-ie dat nog?.... Da's 'n keukenmeidepootje!... Of ze met d'r linkerhand het geschre-

ve! Nee — moeder het 'n lóópende hand — dat lijkt op niks! — „ferachtig as God me hoort" .... Ferachtig.... Ferachtig!.... Daar hoef-ie geen twee telle over te prakkizeere.... Da's zoo min van onze móéder as ìk van me schooier van 'n vader ben.

DOLF. *(opgelucht)*... En is 't ònmogelijk, dat uw moeder vroeger Kreeftje heette?

SOFIE... Kreefje, hahaha!

AGNES... Nou beginne me te merreke hoe laat 't is! Wat 'n flauwe bak! Goed da-je niet alleen op visite gegaan ben, Fie. Magge me de papiere terug asjeblief?

HOPE. 't Was geen aardigheid, juffrouw — ìk zal zoo vrij zijn nog eens persoonlijk bij u aan te komen.

AGNES. As 't voor die brieve is, hoeft 't niet, zuster — moeder d'r schrift is met dat vuur en water. Blijf jij nog zitte?... Dag mensche!...

SOFIE.... Dag juffr... zùster. Dag heere...

AGNES. *(bij de deur)*... As 't géén aardigheid met dat Kreeftje was — dan het de màn van die Kreeftje toch zeker óók 'n fijne bijnaam gehad... Bejour allemaal! *(geprikkeld af. Hope is bij de laatste woorden de bibliotheek ingeschuifeld.)*

DOLF. *(schellend)*... Dat was 'n stelletje! En die kleinste... nou! 'n Verbazend vief ding! Twee, drie jaar ouwer, dacht 'k terwijl ze bezig was — en ze zou... Complicatie voor 'n roman fin-de-siècle: de

zuster van je dochter trouwen — grootpapa van je dochter — goed dat Hope me niet corrigeert... *(tot Jaap)*... Nou? Waar blijft de moeder met... 'k Had je toch gezegd...

Twaalfde Tooneel.

DOLF, DOKTER, HOPE, SCHMIDT, JAAP.

JAAP... 'k Wou daarnet niet storen, meneer — maar dat meissie is benejen niet goed geworden — het 'n toeval of zoo iets....

DOLF Had je niet eerder.... *(naar deur)*

DOKTER... Ik zal even kijken, Dolf — blijf jij..... *(af door Jaap gevolgd).*

DOLF. Dan kunnen wij de séance opbreken, meneer Schmidt — Mocht voor die twee beneden uw advies noodig blijken, dan telefoneer ik.

SCHMIDT. Goed meneer.

DOLF. En uw declaratie ontvang 'k graag met zeer bekwamen spoed.

SCHMIDT. Dank u, meneer. Dus nièt langer adverteeren?

DOLF. *(luchtig)* Nee — nee. 't Heeft geen Zweck. Ik heb m'n Schuldigkeit gedaan — „der Moor kann gehen"... Een moment nog. U zendt me de adressen van die erfenisjaagsters. Licht dat ze 'n kleine verrassing krijgen! Bonjour! Bonjour!

SCHMIDT. Uw dienaar, meneer — u heeft me maar te ontbieden. *(bij de deur voor Jaap uitwijkend)* Uw dienaar, meneer.

DOLF. En?

JAAP. Of 'k effen om 'n rijtuig mag telefoneeren?

DOLF. *(in de bibliotheek kijkend)* Ga je gang.

JAAP... 1290... Rijnders?... Met Van Walden. Dadelijk vigelante — dadelijk. *(schelt af)*

DOKTER... 'k Ga 'r vandoor Dolf — Zijn de anderen al weg? *(Jaap af)*... 'k Zal 'r met 'n rijtuig thuis brengen.

DOLF. Toch niet sérieus, boy?

DOKTER. 'n Epileptisch toeval, de stakker — is alweer bij kennis...

HOPE... Kan ik behulpzaam zijn, dokter? *(komt uit doorgang van de bibliotheek)*.

DOKTER.... Nee zuster. De eigen moeder is 'r óók bij — en dan rijd ik meteen door. *(tot Dolf)*... En geen sprake van dat!... Heeft nooit 'n voetstap in Leiden gehad... Kind van 'n marinier die in 't gekkenhuis overleden is... Wat 'n stakker, wat 'n wurm!... Zit benejen te snikken, nou ze 'r positieven terug heeft, dat je 'r beroerd bij wordt.... Adieu. Tot ziens, Dolf... Tot straks, zuster. *(af)*.

Dertiende Tooneel.

DOLF, HOPE.

DOLF. Je heb toch gehoord, dat Linden 't alleen af kan?

HOPE. Ik word aan de Stichting gewacht.

DOLF. Lunchen we samen — kom zeg nou niet nee! *(wil schellen)*. 'k Zal orders geven, dat ze in vijf minuten.

HOPE. Dank u. Dag meneer.

DOLF. Dag meneer! Dag meneer! Hope, je behandelt me niet fair, niet loyaal! Al m'n voorkomendheden stuiten af — op 'k weet niet wat.... Ik buig me — ik gehoorzaam, om 't zoo te zeggen, aan élk van de dingen, die jij nog niet eens uitgesproken heb, en jij — jij gaat voort — met 'n stugheid, die me razend maakt...

HOPE. Meneer...

DOLF... Schei uit met je ge-meneer — voor jou ben 'k Dolf!...

HOPE... Dat laat zich niet dwingen...

DOLF... Niet dwingen?... niet dwìngen?... Kan 'k je niet volkomen eerlijk in je oogen kijken, als 'k be weer dat 'k nà dien nacht bij mama's lijk van elk gebaar, van ieder uur rekenschap kan geven? Dat wordt op die manier 'n soort coqueteeren, 'n misbruik maken van dat ééne incident...

HOPE... Meneer...

DOLF... Ik wil je meneer niet meer hooren!

HOPE. *(wrevelig)*... Daar zal u toch aan moeten wennen. Ik heb niet één reden vertrouwelijker met u om te gaan...

DOLF... Dus die onzinnige jacht op 'n kind — doorgezet, om de belofte aan mama — maar nòg meer om jóú — wat je wist, wat je voelde! — die was je geen afdoend bewijs, hoe me dat vroegere speet, hoe ik van jou....

HOPE... Nee — die onzinnige jacht heeft me... Dag meneer. Ik geloof dat 't beter is, op 't oogenblik allerminst met elkaar uit te spreken.

DOLF. Hope — ik sta 'r juist op. Misschien zet je hier in geen tijden 'n voet....

HOPE... Nóóit meer.

DOLF. *(gebelgd)*... Heb 'k de minste onhoffelijkheid begaan?... Was m'n welkom geen bloemen-attentie?.

HOPE... Meneer, meneer — ik ben op 't moment in zoo'n verbitterde stemming, sta zoo wanhopig-vervreemd tegenover u, dat 'k bang ben voor 'n explicatie.

DOLF... Heb ik tot die „verbitterde stemming" aanleiding gegeven? Ik....

HOPE... *(neerzittend — gejaagd-smartelijk)*... Ik heb daarstraks zoo'n moeite gehad me in te houden — u niet in 't bijzijn van de anderen te... te belee-

digen... U is zoo gezond — zoo gezond — zoo stevig — zoo stellig — zoo geestig — ik zoo zwaar op de hand — zoo aarzelend... O, wat háát ik u — wat heb 'k u innig zitten haten — vanaf m'n binnenkomen hier, toen u enkel vernuft, vernuft, vernuft in plaats hàrt, hàrt toonde...

DOLF... Hope....

HOPE... 't Was „onbetaalbaar, buitengewoon'' dat uw bediende me in de wachtkamer bij die kinderen liet — door de telefoon vroeg u of ze chocolade, anijsmelk moesten hebben... De belofte aan dat prachtige menschje, dat nog geen minuut nadat 'k 'r verlaten had, dood uit 'r bed viel, is voor u 'n hartelooze grap, 'n „plechtige gebeurtenis''....

DOLF... Hope....

HOPE... Hou uw mond! Verzin geen nieuwe vernuftsdingen — ik haal uw eigen woorden aan!... 't Heette 'n „plechtige gebeurtenis'', 'n „vertooning"... Geen seconde had u de ernst van 'n misdadiger, die bang is z'n òffer te zien!... Wat is dat niet te vinden — in die radelooze Zee van menschen verdwenen kind, anders dan 'n misdadig offer geworden? *(heftig)*... En nu nòg staat u te glimlachen, met dien ellendigen supérieuren glimlach!... Met die roos in uw knoopsgat — na „de heele nacht onder de wijn te hebben gezeten" — dat is toch zoo, nietwaar?...

DOLF. *(glimlachend)*.. Ja, ja...

HOPE... Met die roos — of 't 'n studentikooze fuif was — of u 'n „typisch" uurtje meeleefde, heeft u

in uw luxe-kamer — wat heb ù anders dan luxe, luxe, luxe, van af uw geboorte gekend? — die kleine optocht van verlatenenen, verwaarloosden gezien... die op 'n brokje erfenis hoopten!... Die stumper, waarvan de moeder met witte haren in 't Gasthuis gestorven is — de stumper op „Sinterklaasavond" op de wereld geschopt — was de eerste „niet uit de loterij" — aan de fabrieksmeid, voor 'r moeder sjouwend, moest u nog 'ns droog vragen over den bijnaam Kreeftje — en 'r handen hadden den St. Vitusdans! — bij de twee zusters, was u angstig, niet verheugd, niet blij iets te kunnen herstellen — toen weer, terwijl 'k in de boekerij was, sprak u van 'n roman fin-de-siècle!... Jammer dat de laatste niet hièr 'r epileptisch toeval gekregen heeft — u zou 'r nog glossen en glossen bij gemaakt hebben!....

DOLF... Hope — dat gaat te ver!

HOPE... Te ver?... Te ver?... Die brief, die wanhoopsbrief van Kreeftje, Kreeftje...

DOLF.... Die ìk niet verleid heb!...

HOPE... Die brief heeft u laten slingeren — was zoek, zoek — kwam uit dat ding daar tevoorschijn — die brief, dien 'k haast van buiten ken, waarin ze smeekte, smeekte, als 'n bedelares — voor jouw, jouw kind!....

DOLF. *(driftig)*... 'n Vrouw die met Plums en Baars en anderen leefde... Wie zwetst dat 't mijn kind?...

HOPE... Ik! Zij! Je eigen moeder! Jijzelf!... Heeft je

vernuft, je hatelijk vernuft straks niet gezegd, dat de stem van de vrouw de stem van God is?.... Hoe durf *jij* dan vragen, twijfelen, ontkennen, bij de woorden in dien simpelen brief?.... (*'t papier van tafel grijpend — en driftig lezend)*... „Ik lieg niet, ik lieg niet — het is het kind van uw zoon!"....

DOLF.... Nonsens! Nonsens!... 't Kind van 'n studentenscharrel! — Wiè, wiè, wiè zou zich daar, zònder bewijs, zorgen van aantrekken?

HOPE.... Heeft ze geld van je aangenomen, die schàrrel?... Is ze je vrouw niet geweest, je passetemps, die scharrel? Heb je de „opvoeding" van je dochter niet aan 'r overgelaten, aan die schàrrel! Is m'n eigen moeder niet op dezelfde manier... Wat voel jij met je glimlach van dat alles?... Wat raakt 't jou met je roos in je knoopsgat?... *(in snikken uitbarstend)*.. O, ik hààt je zoo, hààt je zoo, hààt je zoo....

DOLF.... Hope — Hope — laat me....

HOPE... *(wild haar tranen drogend en opspringend)* ... Redeneer niet meer — praat niet meer — ik kan je stem niet meer hooren!... *(af door boekerij — hij staat even houdingloos — maakt een gebaar of hij den brief wil verscheuren — zakt in nadenken op een stoel — begint hem te lezen).*

DOEK.

DERDE BEDRIJF.[1]

(De huiskamer bij Dr. Linden — eenvoudig effen behang — een enkele gravure — rustige meubelen. Het eerste plan, links, vormt een glazen erker, eenigszins verhoogd. Tweede en derde plan dito, suite deuren Voor den erker een kleine tafel — er in overvloed van planten. Rechts in den achterwand toegangsdeur naar marmeren gang. Eerste plan, rechts een buffet. Tweede en derde plan, dito, wederom suite deuren. Bij voorgrond, rechts, een ronde tafel, waaromheen stoelen. Vroegzomer. Zonlooze middag).

Eerste Tooneel.

DR. LINDEN, ANNIE.

DOKTER. *(komt door gangdeur geaffaireerd binnen, blijft lachend staan, loopt op de teenen naar de linkersuite, waarvan een deur aanstaat, luistert naar Annie, die het kind in slaap zingt... „' Avonds als ik slapen ga, loopen me zestien engeltjes na: twee aan mijn hoofdeind, twee aan mijn voeteneind"... — hij zit er lachend bij neer — ... „twee aan mijn rechterzij, twee aan mijn linkerzij..."*

DOKTER... *(invallend, terwijl zij zwijgt)*... Twee, die mij dekken, twee, die mij wekken....

ANNIE... Suscht! 'k Heb zoo'n moeite met 'r! *(kijkt*

---

1) Dit bedrijf werd na de vertooning een weinig geretoucheerd.

nog even in de kamer, sluit de suitedeuren)... Hoe kun je 't over je hart krijgen 't kind wakker te maken en me zoo te laten schrikken!

DOKTER. Is dat je goeien middag?. *(zij omhelst hem)* Nu was je toch wéér bezig, wijf, om die hobbelwieg heen en weer te duwen!

ANNIE... Ze was zóo lastig! Wou per se niet gaan slapen....

DOKTER... Ja, ja — dat eindigt met 'n fopspeen, als ik 'r 't oog niet op hou! — Wijf, wijf: hoeveel honderd keer moet je 't nu nòg hooren: niet opnemen, niet in de handen nemen, als ze huilen! *(geeft haar een zoen)*... Vannacht, toen je dacht dat 'k sliep, ben je 'r ook uit geweest... *(tweede zoen)*... Dat duurt tot 'k Til en de wieg 's nachts op de logeerkamer stop — en de deur op slot....

ANNIE... Hahaha! *(schrikt — beluistert de suitedeur)*. ... Nee, Goddank!... 'k Durf de kamer gewoon niet uit gaan!... Zoo'n bord pap heeft ze — zóó'n bord... Wat zoek je, Jan?

DOKTER... Waar heb 'k vanmorgen de staten... Waar heb 'k....?....

ANNIE... Je brandt je — vlak bij je neus...

DOKTER... *('n boek van de kleine tafel bij den erker nemend)*... Merci.

ANNIE... Zou je niet één seconde gaan zitten? Presseert 't op 'n halve minuut?

DOKTER... Op 'n kwart. Consult met Deen. *(op z'n horloge kijkend)*... Drommels!... *(wil heen).*

ANNIE... Toe, akeligheid: nog geen kwartier ben je thuis gebleven!... En van 'n consult weet 'k niks! Wor 'k buiten àlles gehouen?

DOKTER... Consult voor Ninette van Walden...

ANNIE... 't Dochtertje van Charles?...

DOKTER... Ja, ja — hou me niet langer op, wijf!... Is vanmorgen vroeg geopereerd... *(tot Hope, die de gangdeur doorkomt)*... Vertel jij 't resteerende, Hope, hè?... Dag wijf!... En van de wieg afblijven! *(af).*

Tweede Tooneel.

ANNIE, HOPE.

HOPE. Wat bedoelt Jan?

ANNIE. Is 'r consult voor 't meisje van Van Walden ...?... *(een pop uit Hope's hand aannemend)*. Nee maar Hope-lief, wat ben je 'n engel! Och, wat bederf je m'n snoetje!

HOPE... Die kun je aan 't koordje boven 'r hoofdje hangen... *(Annie omhelst haar)*... Nou, nou, Annie!... 'k Zou verlegen worden, om weer 'n kleinigheid mee te brengen.... Ging Jan?... Vreeselijk jammer — zoo'n lief, zachtzinnig meisje — ach, wat zielig! — heeft na de operatie liggen lachen — niets aan te doen — niets. Dat consult had net zoo goed.... Maar Van Walden wòù 't, wòù 't... Stakkerig! 'k Had geen oogenblik Charles — 'k heb 'm

toch vrij lang bijgewoond — op zulk 'n hartstocht voor dat ziekelijke, frêle ding getaxeerd....

ANNIE. Jullie hoopten toch — toen 't voor veertien dagen kwam...

HOPE... Dat deden we — Jan vond één longtop aangetast — de nieuwe acute ontsteking, die geopereerd móést worden — was tuber, tuber....

ANNIE... Wil je gelooven, dat ik 't 'n bezoeking vind, naast 't Gesticht te wonen... (*luistert angstig aan de suitedeur)*. Als Jan me zoo iets tegen den avond vertelt, lig 'k den heelen nacht wakker, bang dat Til.... *(de gestichtsbel luidt)*... Half vijf?...

HOPE... Ja, da's de melk.

ANNIE. Blijf jij babbelen, of gaan de kinderen nog naar 't strand? *(schelt)*.

HOPE. Naar 't strand — met dit ruwe weer? Nee. En dan ik ben vrij. Marie en Toos hebben de beurt.

ANNIE. Drinken we 'n kop thee?

HOPE. Graag.

ANNIE. *(tot het dienstmeisje)*... Kaatje, kind, zet je voor twee personen thee? Weet je alleen de bus te vinden, kind? En niet 't water eerst — éérst de thee in den trekpot, hoor je?.... Of nee, Kaatje, breng liever 't water separaat.... Vlug en niets breken!... *(meisje af)*... Zoo moet 'k 'r alles duidelijk maken! Hahaha!

Derde Tooneel.

DE VORIGEN CHARLES.

CHARLES. *(door gangdeur)*... Pardon als 'k stoor, mevrouw — ik zoek den dokter.

ANNIE. Is nog geen drie minuten geleden naar 't Gesticht gegaan.

CHARLES. Daar kom 'k toch vandaan...

HOPE. Meneer zal misschien langs de achterzij...

ANNIE. Wil u niet 'n oogenblik plaatsnemen?

CHARLES. Nee. Dank u. *(stap naar deur — zich bezinnend, tot Hope)*... Hope ... Hope... *(ineens hartstochtelijk)*... Lieg niet: is 't opgegeven?

HOPE. *(aarzelend)*... Hoe kan ík daarop antwoorden, meneer Charles...

CHARLES. Jij, als hoofdverpleegster, weet 't zoo goed, zoo goed als zij! *(heftig)* Lieg niet, lieg niet! Dat is 't éénige wat 'k nog te verzoeken heb...

HOPE. *(ontwijkend)*... Eerst na 't consult — niet waar ...niet waar? — is 'r eenige zekerheid... *(hij zit neer)*... Ik durf niets zeggen... En de meening van dokter Linden... *(een stilte. Hij zit dof-verslagen).*

ANNIE. *(hartelijk)*... Kom meneer Van Walden — u is nog zoo jong — u heeft nog zoo 't heele leven voor u... *(hij barst in snikken uit).*

HOPE. Meneer Charles...

ANNIE.... En u heeft 'n vróúw, 'n vrouw, meneer...

CHARLES. *(opstaand, zich bedwingend)*. Dank u. *(af)*.

Vierde Tooneel.

ANNIE, HOPE.

HOPE... Van z'n vrouw had je niet moeten spreken...

ANNIE. Niet van z'n vrouw?

HOPE. Nee. 'k Had geen gelegenheid je te waarschuwen — die twee zijn nog niet *samen* aan 't bedje geweest...

ANNIE. Meen je dat?... Zóó gebrouilleerd? ... *(Hope knikt)*... Waarom?

HOPE. Waarom?... Ja waarom?... Zij is den heelen dag in 't gezelschap van „vrienden" — hij affichéert zich in 't openbaar, zelfs hier, met z'n maitresse... Tot vandaag lijken ze bij mekaar gebleven om de zieke Ninette... Zóó als 't stakkertje 'r niet meer is, maar ook zoo dadelijk, laten die twee mekaar los... En dan mag 't... Ze zijn al gescheiden van... „tafel en bed"... 'n Huwelijk zonder kind is geen huwelijk...

ANNIE.... Hoe kom je op den inval!

HOPE. Menschen zonder jullie geluk, zijn niet getrouwd — jullie huwelijk, ja da's zeker, is eerst door de geboorte van Tilleke begonnen... Vóor dien tijd...

ANNIE. Hahaha!... Jan zou je uitlachen, als-ie je hoorde... Scheelt je wat?

HOPE. *(die met het hoofd in de handen gezeten heeft)*... Niet sámen bij 'n sterfbedje — dat wordt 't! — willen komen... O, o, wat is al dat gedoe erger dan wanhopig — wat is 't angstig 'n zoo harden kijk op 't leven te krijgen, als ik 't hier dagelijks, dagelijks...

ANNIE. Hope — wat scheelt je?

HOPE.... 'n Beetje downheid — 'n tikje moeiheid — Vannacht ben 'k 'r 'n paar maal uit gemoeten — en die operatie aan dat lichaampje vanmorgen, heeft me...*(moeilijk)*... Voor jou heb 'k geen geheimen, Ans — bij jou heb 'k me zoo thuis gevoeld, na 't werk in 't Gesticht — ik ben 'r je zoo dankbaar voor... Toen dat meisje onder de pijn lachte, lachte om ons te overtuigen dat we 'r geen zeer hadden gedaan — toen had ze denzelfden trek om den mond van — van zeker iemand...

ANNIE.... Van...

HOPE... Geen naam uitspreken. Denk aan de afspraak! *(wrevelig)*... Wat 'n mensch met karakter ben ik, hè? Als 'k 'r zoo iets uitflap, krijg 'k 'n gevoel van afkeer voor mezelf... *(quasi-onverschillig)*.. Waar hadden we 't over?... Over Ninette. Over den band, den h e i l i g e n band, zou dominee zeggen... Zondag heeft-ie 'r 'n boom over opgezet — over z'n „heiligen band" — dat de menschen uit 't dorp met d'r oogleden knipperden... Alleen ik niet... Ik weet te veel... Ons Gesticht is 'n te vinnige illustratie op de heiligheid.... Kinderen, kinderen, denk 'k zoo dikwijls, als ze d'r goddelijke spelletjes onder

ons toezicht aan 't strand spelen: jullie beseft je zegening niet, dat je in 'n bandeloos Gesticht opgroeit, langzaam mensch wordt, zonder de wrok van 'n thuis, als de kleine Ninette, zonder 't stil gehuil van je moeder, zonder de drift om 'n kleinigheid van je vader..... Als ze in 't zand om me heen stoeien, me gierend van 't lachen begraven, me met z'n tien, twintig, dertig waarachtige broertjes en zusjes bestormen, krijg 'k soms de tranen in m'n oogen — voel 'k me in 't prachtigst gezin van de wereld — 't gezin zooals ik 't me verbeeld, dat 't na eeuwen overal, overal zijn zal — elk kind door z'n geboorte 't kind van ieder — van ieder — vaders bijzaak. (*een stilte*) 'k Ben blij dat de „mijne" me tot die gedachten gebracht heeft.... dat ik 'r geen heb....

ANNIE *(glimlachend)*.. Hope, Hope — hoe kun je dat alles zoo akelig resoluut — haast zoo onvrouwelijk zeggen — terwijl Tilleke achter die deur slaapt....

HOPE... Onvrouwelijk?... Ik met m'n zestig kinderen! ... *(scherp)*... Niet ieder kan... *(zich inhoudend)*.. Neem me niet kwalijk, Ans... Ik ben vandaag geen opwekkend gezelschap... *(luchtig)*... Hou jij je aan den allerheiligsten band... van 't geluk.. (*staat op, gaat naar den erker. De meid brengt het thee-gerei. Annie schenkt het water. Van dichtbij, benee, klinkt kindergejoel. Hope opent het venster, zwaait met den arm*...) Dag jongens! Dag! Dag Fritsje! Wil jij me vandaag niet zien? (*kinderstem: „Dag moeder!")*... Dag Suus! Dag Suus! *(Kinderstem: „Dag moeder!")* ... Dag Henk! Heb je erge pijn, dat je zoo hinkt,

kind?... *(Kinderstem: „Nee, moeder! Dag moeder!")* .... Foei, Foei, wat laten Toos en Marie de kinderen hollen! Daar valt 'r al een... *(de handen als 'n roeper voor den mond)*... Toos! Toos! Niet zoo dicht bij de sluizen! Hoor je? *(Vrouwestem: „Joe-oe-oe!")* Meer bij de duinen! *(Vrouwestem: „Joe-oe-oe!")*.

ANNIE. Drink nu je thee — 't zal wel marcheeren!

HOPE. *(naar de tafel)*. Zeldzaam zorgeloos die betaalde verpleegsters! En die sluizen, zoo dicht bij 't Gesticht, hinderen me elken dag... Herinner jij je nog dien schippersjongen verleden jaar... Hoe-ie door de zuiging....

ANNIE... Natuurlijk... Nee geen détails... Afschuwelijk!

HOPE. Goed. *(zit neer)*... Van dat Fritsje hou 'k dolveel. Dat is 'n schat van 'n bengel — 'n dot — altijd ernstig — en 'n mondje! Als 'k voorbij z'n bed ga, móét 'k 'm pakken — en in z'n slaap slaat-ie nog z'n armen om m'n hals.

ANNIE. Is dat dat grappige broekmannetje, dat de eerste dagen om 't geringste vlóékte?

HOPE. Hahaha! Ja: obberdorie, obberdomme — goed zeggen kan-ie 't niet! De zusters maakten 'm in 't begin telkens boos, om dat gebrabbel te hooren — en omdat ik toen z'n partij trok, zijn we de beste maatjes geworden. Smakelijk kopje, Ans. Gelukkig dat 't ventje hiér is gekomen. Als je 'm vroeg, babbelde-ie: me moeder zit in de hemel en me vader

is 'n obberdommesche dief. Van z'n grootvader geleerd. Fijngevoelig als-ie is! Moeder, zei-ie nog geen uur gelejen tegen me: ik hou van jou zooveel, zooveel, ik hou van jou duizend. Aardig, hè? Aardig als iemand duizend, duizend van je houdt....

Vijfde Tooneel.

De vorigen, DOLF.

DOLF. *(in wit badkostuum met witte pet)*... Hm!

ANNIE. *(tegelijk met Hope verschrikt opstaand)* Meneer, is dat 'n manier!

DOLF. Dames!... Mevrouw Linden... Juffrouw... De buitendeur stond aan... en... Laat ik u niet derangeeren... Gaat u zitten...

ANNIE.... We hadden u niet gehoord. Hoe komt u zoo uit de lucht vallen? Weet Jan dat u...

DOLF. Onwaarschijnlijk... *(tot Hope)*... Ik verjaag u hopelijk niet, juffrouw?

HOPE. Volstrekt niet, meneer — ik heb te werken...

ANNIE.... En je zei dat je...

HOPE.... Jawel. Maar niet te lang. Dag Ans. Dag meneer. *(Hope af)*.

Zesde Tooneel.

ANNIE, DOLF.

DOLF. Ja, ja. Vogelverschrikker. Mag ik zoo vrij zijn?

ANNIE. Zóó vrij, ja.

DOLF. *(neerzittend).* Om te beginnen gefeliciteerd, mevrouw, voor de tweede maal — nu mondeling met jullie jongen...

ANNIE. *(lachend)*... Meisje.

DOLF... Meisje?... Heeft Jan zich zoo vergist?

ANNIE. *(lachend)*... Of Jàn zich vergist heeft?...

DOLF.... Dan ik — dan ik... Waar laat 'k die buiten-modelsche pet?... Excuseer dat 'k 'r mee binnen gekomen ben... Geef u geen moeite... *(scheert haar in een hoek)*... Da's minder comme-il-faut dan makkelijk... Aardig huis hier. Suite èn suite — vijftien meter — heb 'k dat goed onthouden? Hahaha!

ANNIE. Uitstekend. Maar 't is wel 'n tijd geleden, dat u in die vijftien meter was... En bedrieg 'k me — of droeg u vroeger géen lorgnet?

DOLF. Nee u heeft 't correct onthouden.... Dag Jan! Dag ouwe kerel! Ja, ik ben 't....

Zevende Tooneel.

De vorigen, DR. LINDEN.

DOKTER. Dolf, jij?... Wat heb je voor zonderlinge ingeving, om hiér te verzeilen?

DOLF. Merci voor de buitengewoon-hartelijke begroeting, hahaha! Ik kom voor záken, na 'n lange reis als commis-voyageur door 't noorden en 't zuiden...

DOKTER... Bril jij?

DOLF. Lei 'k juist aan je vrouw uit! — Daar heb 'k de sensatie wéér, mevrouw, de óúwe, zóo als ik u zie, van dien fameuzen eersten steen van de Stichting, met den dominee-met-'t-wratje... Ja ik bril, Jantje, kerel, kind! Kreeg 'k ineens, zonder waarschuwing, in 'n Belgisch nest. 't Las m'n krantje — en rutsch al de Reuter-telegrammen aan 't zwemmen — collegaatje van je opgezocht — lorgnetje en niemendal gebeurd — de letters zwemmen niet meer, maar bij 't zwemmen zelf — moet 'k oppassen geen botsing te krijgen — Voor de bain-mixtes deug 'k niet meer, hahaha! Kerel van harte met je dochter!... Maar aan me geschréven heeft-ie 'n zoon, mevrouw! Hindert jou wat?

DOKTER. Nou — iets hindert me. We hebben zooeven je neef Charles....

DOLF... Is Charltje hier?

DOKTER. Jawel. Met z'n vrouw. En 't kindje is bij ons op de ziekenzaal....

DOLF. *(plots ernstig)*... Is Ninette....

DOKTER. Opgegeven.

DOLF. Dat meen je niet. Is de kleine Ninette... Wat scheelt 'r? Wat heeft ze?

DOKTER... Hopeloos. Móést 'r opereeren — hij wou Deen in consult, en 't eenige wat Deen kòn verklaren, was dat m'n chirurgisch ingrijpen ùitstel van

executie geweest — hij zou 't zèlfde gedaan hebben.... Dolf, beste kerel, toen we met z'n tweeën in de wachtkamer kwamen — om 'm voorzichtig voor te bereiden — op de quaestie van ùren nog — toen liet-ie ons niet eens aan 't woord komen, toen begon-ie zoo miserabel te snikken, zoo ineens oud en hoe zal 'k 't zeggen, dat we 'r zelf door kapot werden....

ANNIE. *(nerveus)*... Jan, ik kan zulke dingen niet hooren....

DOKTER... En je verweet me dat 'k je buiten alles hou!...

DOLF. Waar logeert-ie?

DOKTER. In Royal.... Je ben toch niet van plan 'm dadelijk op te zoeken?

DOLF. Dat ben 'k zeker.

DOKTER... Doe 't niet — niet nù... Die twee vijanden-van-mekaar hebben op 't oogenblik nièmand noodig.

DOLF... Au fond spijt 't me, dat 'k met 'm overhoop lig... Zou 'k vanavond?

DOKTER... Morgen — morgen... Ninette kan 't nog 'n veertien dagen halen, naar menschelijke berekening — nee, vandaag ontraad ik 't stellig.... Had jij 'n verschil met 'm?

DOLF... We zijn met advocaten bezig geweest — na mama's dood — over 't legaat voor de Stichting — diezelfde stichting waar nu z'n eigen kind.... Beroerd! Meer dan beroerd!

DOKTER... Jullie hebt toch sámen je toestemming gegeven — wat hebben dan advocaten. . . .

DOLF. . . Nee nièt samen. Hij weigerde niet alleen, maar liet door z'n rechtsgeleerde dingen over mama's geestestoestand schrijven, die ik ergerlijk — schwamm — streep door 't gebeurde....

DOKTER. . . En de Stichting hééft 't legaat. Dan heb jij 't heelemaal voor jouw rekening genomen? En dat hooren we toevallig!

DOLF... Je had 't nìet behoeven te hooren — en we praten 'r geen woord meer over — geen woord niet waar mevrouw? — geen woord, Jan? — Die tengere, intelligente Ninette... En toch.. En toch.. *(down)* ...'k zou met Charles willen over steken... Beter de plek van 't grafje, dan....

DOKTER. *(gebluft)*... Dolf — zou jij 'ns wakker worden!... Ben jij 't die daar....

DOLF *(valsch-vroolijk)*... Ja!... Kun je zoo hebben. Beetje wormstekig — dagje ouder... 'n Mensch is 'n zonderling apparaatje... Wie vroeg en te vroeg lacht — jij de rest, Jantje!... 'k Begin aanleg voor hypogro... hypo... hahaha! 'k Ben blij, da'k mezelf weer 'ns hoor lachen! *(opstaand)* Jullie wonen hier machtig gezellig in je vijftien meter... *(door het erker-venster kijkend)* Ah! Goed weer in aantocht. De bommen en garnalenschuiten zeilen uit...

DOKTER. Hij heeft gelijk. Als die 't 'r op wagen, krijgen we mogelijk zon...

DOLF. Wat is dat spektakel benee?

DOKTER. Van de sluizen. Nou spuien ze 't water van 't kanaal in zee — Ja, dat gaat met 'n vaartje. En dat mag zoolang 'r nog niet gebaad wordt... *(weerklinkt kindergezang)*... Onze kinderen... Je blijft eten, Dolf?

ANNIE... Jan —

DOKTER... Wat Jan?...

ANNIE. We hebben één ongelukkig boutje. . . . En Hope zou ook. . . .

DOKTER. Dan telefoneer 'k naar 't dorp. . .

DOLF. Nee Jantje — 'k geloof niet dat ik. . . . De volgende week kom 'k mogelijk 'n paar weken. . . .

DOKTER. . . Jawel! . . . Bekend! . . . Vlieg 'r niet op in. . . Jij komt hier voor záken, zei je. . . . Met 'n leege maag lukken geen zaken. . . Ik ga telefoneeren. . . . Eclipseer niet, Dolf — dan krijgen we beestig mot samen! *(af)*

Achtste Tooneel.

ANNIE, DOLF.

ANNIE. Mag ik terwijl 'n kopje thee?... We afternoonen af en toe... Ja, dat is 't portret van mevrouw.

DOLF. *(handen op den rug onbeweeglijk)*... Ja.

ANNIE. In de récréatiezaal staat 'r buste.

DOLF. *(onbewegelijk)* Zoo — 'r buste...

ANNIE. *(schenkend)*... En snoezig-attent, meneer, hoe de oudste meisjes op 'r geboortedag — die is 'r in gebeiteld — zonder dat iemand 't wist, 'n trophee van groen en bloemen... Melk en suiker?.. *(hij luistert niet)*... Ik vraag of u melk en suiker...

DOLF. *(zich driftig omdraaiend)*... U moet me 'n dienst bewijzen, mevrouw.

ANNIE. Ik?

DOLF. Ik wil 'n onderhoud met Hope.

ANNIE. Wat kan ìk...

DOLF. U is 'r vriendin — en 'k overdrijf niet 'r vertrouwde geworden....

ANNIE... Ze is tè zelfstandig, om zich door iemand..

DOLF. Door u wel. *(nerveus-snel)*... Ik moet 'r — wil 'r... Als ik 'r aanklamp, ontloopt ze me, als toen 'k daar binnen kwam... Als 'k schrijf, antwoordt ze niet... Ik ben niet meer die ik ben, daar geef ik m'n woord op... Ik heb over 'n boel... Dat wil 'k 'r persoonlijk... Daarvoor heb 'k de reis gemaakt... Dat zijn mijn záken.... Straks met 'r aan een tafel zitten, doe 'k nièt, of....

ANNIE. *(schellend)*... Goed. Gaat u een seconde daar. *(wijst naar rechtersuite)*... 't Meisje mag u niet zien. Maar: laten we mekaar goed begrijpen, meneer

Van Walden. — ik blijf 'r buiten — en tegenover m'n bèste vriendin, gebruik ik geen omwegen...

Dolf... U kunt...

Annie... Weg! Weg! Weg! (*Dolf af — dienstmeisje)* Loop jij even naar de overzij, Kaatje, kind, en vraag zuster Hope of ze bij me wil komen — zeg 'r dat ik alléén ben. *(Dienstmeisje af — zij wenkt Dolf)*... Dat is de eenige onwaarheid. Meer jok 'k niet....

Dolf... Dank u voorloopig. Kan 't hier?

Annie. Hier of hiernaast — àls ze wil...

Dolf. Dank u.

Annie. *(terwijl hij gejaagd op en neer loopt)* 'k Zou m'n thee niet koud laten worden, meneer — we hebben nog wel 'n paar minuten.

Dolf. (*zonder te luisteren, onrustig van den eenen stoel naar den anderen verhuizend)* Maanden en maanden, mevrouw, ben 'k 'n soort Ahasverus geweest — iemand met 'n tic — een die zichzelf 'n zonderling vond, ja, ja... *(verzit)*... Soms heb 'k getwijfeld of 'k hier recht snik was, of 'n leventje van... van... plezier — zich begon te wreken, zooals de brave, beste menschen, die karnemelk inplaats van bloed hebben, mekaar wijsmaken... (*loopt nerveus heen en weer, zit over haar)*... Ze kunnen je door altijd door op 't zelfde te hameren, altijd door aan te houden de suggestie opdringen, dat je, dat je.... hè! hè!... dat je 'n, 'n schaduw naast je eigen

schaduw ziet loopen... Als 'k verward praat, mevrouw, best mensch....

ANNIE... Zou u dat mevrouw nou niet 'ns eindelijk laten schieten?... Ik heet Annie.

DOLF... Mag dat?

ANNIE... Graag.

DOLF... Zegt u — zeg jij dan ook Dolf?

ANNIE... Als u — als jij 'r niets tegen heb: natuurlijk....

DOLF... Ik heb 'n boel beroerdheid gehad, Annie — wat doet 't me 'n goed, dat 'k 'ns vertrouwelijk babbelen mag! — 'n boel waarmee 'k in m'n eentje moest uitvechten — met m'n eenen ik, die m'n anderen ik uitlachte, voor de mal hield — met m'n eenen ik, die tegen m'n anderen ik zei: „je ben 'n zot, 'n kwast, 'n idioot" — met m'n eenen ik, die m'n anderen naar de tingeltangels dreef, naar vrinden, naar vrouwen — met m'n eenen ik, die spotte, vloekte, met geld smeet — me whiskey en soda liet drinken, als de andere te sentimenteel, te zwak, te willoos dee.... Van de eene hotelkamer ben 'k naar de andere getrokken, bediend, naar de oogen gekeken — grocjes slikkend, om te slapen, te slapen... Wakker liggen is 't gemeenste, 't vuilste dat je overkomen kan... Dat met m'n bril waarover 'k daarnet grapjes uithaalde — 'k voel me zoo ouwerwetsch gezond als 'k 't kàn, kàn — was niet 't gevolg van minder-goede oogen — je kunt 't ook door slappe zenuwtjes krijgen.

... 'r Komt 'n leeftijd bij 'n man, dat-ie z'n draai zoekt, dat-ie z'n stuur onvast hanteert....

ANNIE. *(opstaand)*... Stil even — 'k geloof... Ja.... Ga nog een oogenblik *(wijst de rechtsche suite. Hij verlaat de kamer. Tot Hope, die eerst rondkijkt).* Ik ben alleen.

Negende Tooneel.

HOPE, ANNIE, DOKTER.

HOPE... Is-ie vort?

ANNIE. Daar.

HOPE. Waarom laat je me dan — je weet toch...

ANNIE. Omdat... *(Hope gebaart naar de deur)*.... Hope! Hope!... Als 'k je vriendin ben, je oprechtste, eerlijkste vriendin, die je beweert te vertrouwen — is dat dan de brééde manier?... Ik verras je niet, niet met trucs, niet met kleine listen — ik wou enkel 'n beroep op je verstand, op je vérstánd, doen, Hope — waar je hart....

HOPE... Zachtjes — hij kan je hooren...

ANNIE... Ik zeg je een ding, zonder verdere argumenten, zonder tusschenkomst die misplaatst is: je kunt tè hardnekkig in één gedachtengang doorhollen — je kunt gelijk hebben en toch dwaas doen.... Ik laat je alleen — nee, je gaat nièt gelijk met me de deur uit! — je blijft tien, tien, tien tellen, om 'n beslissing te nemen... *(tot Dr. Linden, die binnen*

wil komen).... Nee, Jan — je moet nog in 't dorp voor 't diner bestellen... Nee, niet binnen!...

DOKTER. Waar is Dolf?

ANNIE. Dolf — Dolf wandelt 'n moment aan 't strand om 'n luchtje te scheppen... Ik wou wat tafelbloemen laten komen en wat... Man, kijk niet zoo achterdochtig!.... Onder de tafel zit-ie niet... *(tot Hope)*... Als je dènkt, erg stevig dènkt, lieve meid, dènk dan zachtjes — vooral zachtjes — in diè kamer slaapt Tilleke, 't eene kind — *(fluisterend)*... in de andere wacht 't gróóte... *(zich onderbrekend, tot Jan)*... Wat luister je?

DOKTER... Ik luister niet — ik zie 'n rare witte pet...

ANNIE... Hij is in z'n bloote hoofd.... Blaas je 't lichtje onder de thee uit, Hope... En zàchtjes voor Til?... (*neemt Jan onder de arm — af)*.

Tiende Tooneel.

DOLF, HOPE.

HOPE. *(staat besluiteloos — hij opent haastig de deur)* ... U wou me...

DOLF... Spreken...

HOPE... Veel tijd heb 'k...

DOLF.... Niet — dat wist 'k. Willen we 'r bij gaan zitten? *(een stilte)*... 'k Zal beginnen — met te doen wat mevrouw — wat Annie u verzocht.

(buigt naar de tafel, blaast het lichtje uit)... Zoo.

HOPE... Dus u luisterde?...

DOLF. Natuurlijk. — Als u geweigerd had, zou ik u nagewandeld zijn — *(zwak-glimlachend)*.... desnoods 'n scène op straat of in 't Gesticht gemaakt hebben....

HOPE... Zou u niet liever dadelijk zeggen....

DOLF. *(met den ouwen glimlach)*.... Niet zoo hard — we zouen aan 't kind... *(een drukkende stilte. Hij neemt de pop in de handen, laat die een paar maal schommelen, legt haar weer op tafel. Buiten drie verwijderde stooten van een stoomboot. Hij herneemt houdingloos het gesprek)*... Is dat 'n stoomboot?... Ja, dat is 'n boot — 'k vraag naar den bekenden weg ... 'n locomotief op de golfjes kan 't moeilijk zijn... *(een stilte — driftig staat hij op, loopt tot het venster, kijkt naar buiten, keert terug, zet zich opnieuw over haar)*... Als ik m'n mond hou — heeft u — heb jij — ik kan tegen jóú geen ú zeggen! — heb jij me dan niks...?... In geen zes maanden hebben we elkander....

HOPE. *(koel)*... Bij mij — bij mij is nièts veranderd..

DOLF... Bij mij zooveel te meer. Interesseert 't je niet te hooren wat 'k al dien tijd uitgehaald heb?

HOPE. Nee meneer.

DOLF. *(ingehouden)*... Hope, 't is meer gebeurd, dat mannen, ziek door 't verlangen naar 'n vrouw, 'n krankzinnige daad... Waarom drijf jij me tot....

HOPE... *(opstaand)*... Doen we niet beter, meneer... Als u me voor dàt heeft laten roepen...

DOLF. *(opstaand — heftig)*... Je zàl hièr blijven — je zàl luisteren!

HOPE. *(uit de hoogte)*... Dat zal 'k stellig niet — ik heb niet één reden... *(stap naar de deur)*.

DOLF. *(hartstochelijk)*... Ik wil dat je....

HOPE... 't Kind....

DOLF... Je heb gelijk. 'k Span 't paard achter den wagen — *(met moeilijken glimlach)*... Je moet, al lijkt jóú dat ongeloofelijk, omdat je me tóén m'n gezòndheid, m'n gezòndheid, m'n stevigheid verweet — je moet wat consideratie met me gebruiken, m'n drift door de vingers zien — Ik ben, dat heb 'k je vriendin al gezegd, niet meer die ik ben....

HOPE... Begrijp u niet....

DOLF... Vind me om af te ranselen, zoo weinig als 'k 't zelf snap. Zouen we niet nog even kunnen zitten? .. M'n prikkelbaarheid, m'n opvliegendheid, zal 'k geen tweede keer... *(zij zit neer)*... Je moet je wel verbazen, niet waar, dat ik 't flirten, 't hofmaken, 't inpalmen van 'n vrouw al zoo verleerd schijn, dat 'k met 'n zotte onstuimigheid jóú, net jóú, probeer te overtuigen.... Hope, ik zit op 't oogenblik zònder „supérieuren glimlach" — en àls-ie nog even terugkomt, moet je denken dat 'n vos wel z'n haar — niet z'n... *(ongeduldig)*... Ik bazel!...

'k Zou... *(een stilte)*... Ik ben aan 't zoeken geweest...

HOPE. *(verwonderd)*... Aan 't zoeken?

DOLF... Naar — naar die vroegere liaison — wat 'k mama beloofde.

HOPE. Zelf? Heeft je „detective"...?

DOLF... Ik heb 't persoonlijk, persoonlijk — zonder hulp — gedaan. Heb je daarvoor geduld?

HOPE. Als 'k 'r u 'n genoegen....

DOLF.... Na je diepe, barre verontwaardiging, dien dag, ben 'k eerst woest op je geweest, heb 'n paar weken op de lamste manier tot laat in den nacht gefuifd — je krijgt alles, alles te hooren! — om me te „wreken".... En als 'k katterig thuis kwam, liep 'k met de meest onzinnige gedachten, hoe 'k jou je caprices — je hoeft 'r niet op te antwoorden — 't antwoord geef 'k zelf! — hoe ik jou je caprices betaald zou zetten.... 'k Wou met Snip — pardon: Madame Lebeau trouwen — stel je voor, hahaha! — 't zou 'n pan zijn geworden, hahaha! — Madame Lebeau op den Burgelijken Stand — om burgemeester Háán kippetjesvel te bezorgen — Hope krabbel niet achteruit in je stoel — ik kan me niet héélemaal .. niet heelemaal in 'n andere huid steken — en omdat je daar even vriendelijk keek, kwam de ouwe natuur... Exit... Nou zal 'k elk woord beloeren... èlk... Mag 'k 'n slokje nemen? 'k Heb dorst.

HOPE. Ga uw gang...

DOLF.. Zoo. Nou heb jij 't in je hand me bij slappe, kouwe thee te hóúden...

HOPE... Zou u... Jan en Annie kunnen... en ik...

DOLF... Ik wou 't je betaald zetten, 't je inpeperen — en toen — en toen, in 'n week dat 'k m'n kamer voor 'n zware verkoudheid moest bewonen, waarlijk bewonen, zat 'k weer in de belabberdste, beroerdste stemmingen, de historie wikkend, wegend... Ze háát je, redeneerde 'k: larie — ze haat jou, zooals jij 'r zèlf háát.....

HOPE... Ik heb nog niets van uw gezóék gehoord..

DOLF... Komt! Komt!... Je moet niet op de vervolgen van 'n feuilleton vooruit loopen...

HOPE... Telkens, telkens weer heeft u dien toon....

DOLF. (*geprikkeld*)... Dien heb 'k, heb 'k! — Laat me 'm warm houen zoolang 'k nog kan — Je heb geen begrip, geen flauw begrip, niet de minste voorstelling, hoe 'k door jou en mama uit m'n toon, m'n toon, m'n toon geraakt ben!... Je heb nog niets van m'n gezóék gehoord — m'n hopeloos... Nou komt 't!... Ze zal buigen, buigen, nam 'k me voor... Ik heb geen andere schuld dan honderden, duizenden... 'k Heb niet beloofd te trouwen, daar niet aan gedacht — zou 'r om geschaterd hebben — zoo goed als Kreeftje zelf. — Ze heeft zich aangeboden — was met soupertjes en 'n Haagsch schouwburgje meer dan tevreden — was me niet trouw — scharrelde met

anderen als ik met vacantie naar huis was... Die gril, die kuur, die bezetenheid van Hope — excuseer, dat was m'n beschouwing uit die dagen van ongesteldheid en slapte — die nonsens die ze duizend tegen een mama ingepraat heeft...

HOPE... Pardon...

DOLF... Je hoeft niets te beweren — je heb gelijk — ik vertel je m'n gewroet van tóén! — die gril krijg 'k 'r alleen uit, door te bewijzen, door 'r met de stukken in de hand te overtuigen — en dan kom 'k nog compleeter de belofte aan mama na — 'n belofte die ieder gedaan zou hebben — ieder in dat geval... *(een stilte. Hij neemt de pop van tafel speelt er mee, terwijl hij onrustig voortpraat).* Zoo, Hope, ben 'k begonnen — zoo ben 'k niet geëindigd. Wat 'n spelletje leek, 'n pogen jou „klein" te krijgen — wat de eerste dagen 'n onderhoudend inspannen van de hersens werd — draaide op 'n maniakaal willen, 'n parforce-jacht, 'n openscheuren van — van alles, neer... De familie van dien marinier, met wien 'k — dat weet je — héb 'k uitgevonden — Z'n getrouwde zusters — z'n broers — over 't heele land verspreid — hadden moeite niet te lachen bij m'n vragen over Kreeftje — met 't rooie haar uit den handschoenenwinkel — De posterijen heb 'k nagerejen voor 't recu van den aangeteekenkenden brief van papa — met de honderd gulden — op de minste klank ben 'k afgegaan — in Holland — België — De registers van de — van de bordeelen, wáar óók, in grootere en kleinere plaatsen, heb 'k... Verdwenen... Verdwenen... De vrouw

met 't kind, 't kind waarvan die brief zoo zeker, zoo wanhopig-zeker, zoo pijndoend-zeker sprak....

HOPE... Pijndoend — pijndoend — Zegt ù pijndoend?

DOLF... Dat verbaast je — daar kijk je me bij aan.. Merk je dan niet, hoe de gedachte van mama en jou 'n obsessie... (*bitter*)... hoe 'k langzaam, als 'n slak zoo langzaam ben gaan voelen, dat àls dat kind nog leeft — en 't kan leven — 't kan, kan! — dat dat meisje dan op 't uur dat we hier met elkaar praten, zoo verloren is — als — als... *(staart voor zich uit)*... Ja. Ja... Eens heeft Snip me in 'n hotel van vijfhonderd kamers gezocht, en ontmoette me niet, omdat ze enkel m'n voornaam wist. Dat was 'n puzzle, 'n goeie mop... Als je 'n brief ergens opgeborgen heb, zeker opgeborgen — en je vindt 'm niet, dan zoek je nijdig en zenuwachtig tot-ie na dagen en dagen vloeken vlak voor de hand ligt — zooals dien middag tusschen de sigaren... Maar dat levende menschen, levende, 'n vrouw en 'n meisje van achttien verdwijnen, zooals 'n steen 't achter ons in 't water, zou doen — en dat je 'r telkens over piekert, zonder resultaat da's... da's... *(laat de pop vallen)*.. Jij heb toen gesproken van 'n radelooze zéé-van-menschen — dat was juist — de zee spoelt weg, spoelt niet terug... *(verschrikt opkijkend)*... Hope, huil je?... Waarom huil jìj, Hope?

DOLF... Omdat — omdat... Dat kan 'k nu niet zeggen. ... Omdat... Willen we niet verder....

DOLF... Niet verder?

HOPE. Nù niet... Je heb me verbazend... verrast — ik dacht niet aan de mògelijkheid — dat jij — dat ù..

DOLF... Toe hou je an dat jij... Na de wandeling met de boschviooltjes, die je droogde — nee, nièt droogde! — heb je nog maar één keer je u's vergeten — dien middag bij mij thuis... *(haar z'n hand toestekend)*... Weiger je nòg, Hope?

HOPE... Geef me den tijd, om — om te overleggen — je heb me zoo overrompeld...

DOLF... Om te overleggen... Moet je bij dàt overleggen... je verstand „raadplegen"?....

HOPE... Je heb beloofd niet meer op te vliegen — Dolf! *(legt haar hand over tafel op de zijne)*... Eens — laat me dat zeggen, zonder de intentie bijna vergeten dingen levend te maken — eens trapte je m'n groote, vreeselijk-groote genegenheid — door je ruwe overval in m'n slaapkamer — dood — toen, in den nacht dat we samen bij 't sterfbed van je mama, in die hotelkamer waakten, had 'k 'n nièuwe vurige hoop — en we gingen voor de tweede maal van mekaar. Hij houdt z'n belofte aan mevrouw niet, dacht 'k — hij bréékt 'r niet: hij spot over alles heen — 't wordt geen dáád — geen dáád... — toen heb ik me iets heiligs, plechtigs voorgenomen: jou onder géén, géén omstandigheden te trouwen — mezelf aan de kinderen hier te geven... Stuif niet op Dolf... Ineens die belofte vergeten, zònder overgang voor de dèrde maal 'n heerlijk vertrouwen in — in jóú vastgrijpen — dat durf 'k nog niet aan.

We zitten, door 'n wonder, door 'n wònder, beter, oprechter tegenover elkander, als we 't ooit, ooit.... Nee doe nu niet brusk, niet meer zoo hartstochtelijk als vroeger... Van af de jaren dat ik als kind, zonder ouders — gedacht, maar vooral gewrokt en gehaat heb — heb 'k verlangd, niet te zeggen hoe innig verlangd... 'n eigen kind in achting voor mezelf — en m'n man groot te brengen... Dwing me op 't oogenblik niets met je oogen af — ik zeg niet nee — niet ja — ik vraag uitstel....

DOLF. *(geprikkeld)*... Uitstel?... Nog eens uitstel...

HOPE... Ik ben bang dat wij — u en ik — *(haastig)* jij en ik....

DOLF.... Dat wij wat?...

HOPE. *(moeilijk)*... Dat we bij mekaar niet meer dat — dat geluk zullen vinden.

DOLF. *(hartstochtelijk)*... Onwaar!... Onwaar!... Jij voelt dat zelf anders...

HOPE... Misschien, misschien hèb je gelijk — laat me overleggen! — We hebben mekaar in zoo'n tijd niet gezien — in geen maanden en maanden — Als jij veranderd ben, ben ik 't mogelijk ook....

DOLF... Met andere woorden: voor de derde maal de bons?... Verlang je nog meer, nòg meer van me!

HOPE... Nee... Maar je moet 't me met mezelf laten uitvechten.... We zijn allebei 'n dagje ouder geworden.... *(met moeite)*.... En 'k had 't me al zoo

afgeleerd aan jou te denken — in de bezigheden van elken dag hier....

DOLF... Dus...

HOPE... Stil!... 't Lijkt me... *(gejoel en geroep buiten)*.... Daar is iets.... *(gaat snel op het erkervenster toe)*.... Allemachtigste God!

DOLF. *(naast haar)*... Is 'r 'n ongeluk gebeurd?

HOPE. *(tot 'n man buiten)*... Is een van de kinderen? Hoor je niet!.... Is een van de kinderen?... *(Stem buiten: „Een van de jongens, zuster!")*

HOPE. Groote God — een van de kinderen in de sluis terwijl 'k ze zoo gewaarschuwd heb!... Groote God — met de sluisdeuren open, als toen, als toen.... *(wijkt angstig van het raam)*.

DOLF... Steekt dan niemand van die lummels 'n poot uit!....

HOPE. *(als in versteening)*... Is niet te redden — is niet te redden — met die strooming naar zee...

DOLF. *(driftig en glimlachend)*... Dat zullen we zien!

HOPE. *(wakkerschrikkend)*... Blijf hier! Blijf hier! Is één leven niet genoeg!

DOLF. *(met star-lichtende oogen)*... Als 'k jou dàt kind in je armen terugbreng — overleg jij dan nog?

HOPE. *(heftig)* Dolf, Dolf — bega geen krankzinnigheid!... Als, als 't te redden was, zouen die daar, de visschers en schippers...

DOLF... Ik zie 't nog drijven — zie 't — zie 't! Bij m'n andere dollemans-jacht, zag 'k niets, niets! .... *(naar de deur).* Jij wou 'n daad, 'n daad...! Je zult je daad hebben....

HOPE. *(heftig)*... Dolf, ik smeek je, smeek je — doe 't niet....

DOLF... Al zou je nou op je knieën — al zou je God en de engelen zelf.... *(af)*

HOPE... Dolf, Dolf....

Elfde Tooneel.

HOPE, DOKTER.

DOKTER... Wat is 'r?... Waar holt-ie heen?

HOPE... Hou 'm terug, Jan. Hou 'm terug! Een van de kinderen is in de sluis gevallen, drijft naar zee... Vraag niet verder... Hou 'm terug!... Ik, ik, ik jaag 'm den dood in... *(Dokter af).*

Twaalfde Tooneel.

ANNIE, HOPE.

ANNIE *(snel door rechtersuite)*... Hope! Hope!... Weet je 't?... Weet je dat Fritsje....

HOPE... *(hartstochtelijk)*... Fritsje?... Fritsje!... De ellendelingen! *(zakt op 'n stoel).*

ANNIE... Toen Toos omkeek wou-ie... Wat doe je?

HOPE. *(wild op het erkervenster toestortend, kijkt,*

geeft 'n gil). O!... O!... Dat Jan 'm niet tegengehouden heeft!... Dolf!... Dolf!... *(zit bewusteloos-starend neer.)*

ANNIE. *(door het venster verschrikt kijkend).* Moeder Maria... Moeder Maria...

HOPE... Mijn schuld... Mijn schuld...

ANNIE... Ze brengen 'n boot uit... Laten we...

HOPE... Ik kan niet....

ANNIE... We zijn 'r in tien tellen....

HOPE... Ik kan niet....

ANNIE... Dan ga ik...

HOPE... *(zacht smeekend)*... Hier blijven... Hier blijven... Ik ben zoo bang — durf niet naar buiten kijken.... O lieve God in de hemelen, God in de hemelen, God in de hemelen!... Ik hou zoo waanzinnig, zoo waanzinnig-veel van 'm.... O lieve God in de hemelen, maak me niet gek, niet gek!...

ANNIE... *(angstig)*... Is-ie hier vandaan — hier uit de kamer....?

HOPE... Ik weet 't niet, weet niets, niets!... *(de armen om Annie heen slaand).* Kijk niet! Kijk niet!... Bij 't leven van je Tilleke kijk niet!... Ik heb 'm vermoord... Als 'k m'n mond op zijn mond gedrukt had, zoo als 'k 't wóú, zooals 'k 't ieder uur van den nacht, ieder uur van den dag droomde, droomde, droomde, zou-ie me niet voor altijd alleen hebben

gelaten, voor 'n kind dat hèm niet angaat, mìj niet angaat, nièmand angaat....

ANNIE.... Hope, in Godsnaam, kom tot jezelf!.... Misschien heeft de boot 'm.... *(wil naar 't raam).*

HOPE. *(hartstochtelijk het koord van het gordijn stuktrekkend, zoo dat het voor het venster neerflapt)....* ... Niet kijken.... Niet kijken.... Ik zie 'm nooit meer terug!... *(zakt met het hoofd in de armen op de tafel).*

ANNIE... Hope.!. Hope... *(buigt angstig-aarzelend 't gevallen gordijn 'n weinig om, staart door den kier, gaat diep-ontzet op den anderen erkerstoel zitten).*

HOPE. *(die de laatste bewegingen opgelet heeft, richt zich op)....* Kijk je niet meer? *(een stilte).* Blijf je zitten?... *(een stilte)...* Zeg je nièts....?

Dertiende Tooneel.

De vorigen, DOKTER.

DOKTER. *(dompt verslagen op den stoel bij de deur....)* Da's vreeselijk, vreeselijk....

HOPE. *(ziet hem aan, barst los)...* Mijn schuld! Mijn schuld!... Ik heb 'm tot 't laatst voorgelogen.... En om dat kind, dat vreemde kind, heeft-ie mìj, mìj... (*zakt ineen. Annie en Jan schieten toe).*

EINDE.

Berlijn/Scheveningen, December '07.

